

1. fejezet. Az Egyház az Üdvözítő elgondolásában.

84. §. Az Egyház alapítása.

Bartmann II § 138; *van Noort* 1, 1, 1; *Pesch* 1. prop. 30; *Hettinger* 421 kk.; *Schanz* § 2 3; *Suarez* De fide d. 9, 1 2. – Fr. J. *Selbst* Die Kirche Jesu nach den Weissagungen der Propheten 1883; P. *Batiffol* L'église naissante et le catholicisme⁷ 1919; B. *Bartmann* Das Himmelreich und sein König nach den Synoptikern 1904; Das Reich Gottes in der h. Schrift 1912; S. *Dunin-Borkowski* Die Kirche als Stiftung Jesu³ 1923; W. *Koester* Die Idee der Kirche beim Apostol Paulus 1928; K. *Pieper* Jesus u. die Kirche 1932; Paulus u. die Kirche 1932.

Tétel. Jézus Krisztus akarta, hogy követői önálló természetfölötti vallási társaságot alkossanak. *Hittétel.* Emberi társaságról ott lehet szó, ahol többen (anyagi elem) közös cél érdekében (teleologiai elem) egyesülnek (formai elem).¹ A tétel kimondja, hogy Krisztus sajátmaga, nem apostolok vagy épen apostolutódok közvetítésével, akarta és rendelte, hogy követői az általa szerzett természetfölötti élet valósítására társas egységet alkossanak.

Az Egyház krisztusi alapításának igazságát *meghamisították* a régi *protestánsok*, kik szerint Krisztus láthatatlan egyházat alapított, t. i. az igazultak (Luther) vagy előrerendelték (Kálvin) egységét, kik egyesülnek Krisztusban, de nem egymás közt; ezeknek egyes részei aztán az idők és helyek különbözősége szerint maguk összeálltak látható egyházi társaságokká, melyeknek némelyike idő folytán eltért az evangéliumi elvektől és hamis egyházzá lett (mint szerintük a római katolikus egyház). Az Egyház krisztusi alapítását egyáltalán *tagadták* minden kor *racionalistái*, legélesebben Baur és Strauß, aztán az összes ú. n. liberális protestáns hittudósok, akik szerint az Egyház vagy a krisztusi tan és üdvekonómia szükségképes szervezeti leszűródése (így már a szociniánusok), vagy az őskereszténység csalódott eszchatologiai várákozásainak pótléka. Nevezetesen a *modernisták* szerint épügy mint a liberális protestánsok szerint Krisztus nem gondolt Egyház alapítására; a krisztushivőket azonban egyrészt a hit közlésének és terjesztésének vágya, másrészt a közös hit dogmatikai és liturgiai kifejezésének igénye vallási társaságba kapcsolta, mely aztán dogmái és liturgiája számára állandó, tekintély jellegű hierarchiát teremtett magának. Minthogy ez az egyház-termő kollektív vallási tudat eleven kapcsolatban marad a hit Krisztusával, és amit idő folytán létrehoz, az ennek a hitnek kifejezése és folyománya, ezért lehet azt mondani, hogy az Egyházat Krisztus alapította.² Mindezekkel szemben a vatikáni zsinat megállapítja: «Lelkünk örök pásztora és püspöke a megváltás üdvözítő művének állandósítására úgy határozott, hogy szent Egyházat alapít, hogy aztán benne mint az élő Istennek házában az összes hivek egy hitnek és szeretetnek kötelékével egyesüljenek».³

I. Bizonyítás.

1. Az Egyház nem tűnékeny történeti jelenség, és ezért nem is lép bele váratlanul a történet folyásába. Az Úr azt már a patriarkákban és prófétákban építette, sőt megalapozta az emberi nem kezdetétől fogva.⁴ Az *ószövetség* Istennek és választott népének viszonyát úgy állítja elénk mint a választott népnek istenközösségét, melyben Jahve a király, aki uralkodói akaratát villámlás és mennydörgés közt hirdette ki a Sinai hegyén, aki végig maga akar király

¹ *Szent Tamás* szerint: adunatio hominum ad unum aliquid communiter agendum; Opusc. ctra impugnantes Dei cultum et religionem c. 3.

² Lament. 52–6. *Denz* 2052–6; cf. 2088 2091.

³ *Vatic.* 4 De eccl. Chr. prooem. *Denz* 1821 cf. 2145.

⁴ *August.* Civ. Dei XVII 16, 2; cf. XVI 2, 3; *Thom* III 8, 3.

lenni népén, és fölségsértésként bünteti a tőle való elpártolást, aki maga akarja harcolni harcait, védeni érdekeit. A nép pedig az ő királyi papsága, mely Jahve uralmát elismeri, s ezt a hűségesküt a «sema» imádságban napról-napra fölújítja. Ennek értelmében a választott nép szent gyülekezet, mely a szombatokon és ünnepeken megjelenik szent közösségben Jahve színe előtt, és így példátlan látványt nyújt a világnak: nemzeti hivatása lett vállvetve együtt munkálkodni a legnagyobb vallási föladatak megoldásán.¹

2. Jóllehet Jahve uralmát az ószövetségi község jelenvalónak tudta («teokrácia», Josephus Flavius óta), már a patriarkák kora óta sokkal fényesebbnek remélték és sejtették országának jövőjét. Prófétái ezt a szebb jövődőt eleje tárták mint *messiási országot*, melynek fő mozzanatai a következők:

a) *Javai*: A messiási ország társadalmi és politikai boldogság országa lesz, melyben senki sem hal meg idő előtt, mindenki békében élvezi javait és gyermekáldását²; sőt mintha visszatérne az elveszett paradicsom: a puszták viruló mezőkké válnak, a hegyek tejet és mézet csöpögnek, mindenfelé élő vizek forrásai fakadnak, éhinség nincs többé, ember és állat békében élnek egymással.³ Itt a próféták természetesen nem krónikások módjára akarják leírni a messiási ország állapotát és sorsát, nem fotografiáját akarják adni, hanem alapgondolatait tárják föl eleven szemléletességgel; képeik csak jelképek akarnak lenni. Nem hagynak ugyanis kétséget az iránt, hogy a Messiás országa igazságnak és kegyelemnek országa lesz; Isten kiönti lelkét minden testre, lemossa Izrael minden bűnét, új lelket és új szívet ad belé, úgy hogy a föld majd betelik Isten ismeretével, és igazak lakják az országot.⁴

b) *Királya* a Messiás, Dávid fia, aki atyja uralmát örökre állandósítja,⁵ minden ellenségét legyőzi és Izrael hatalmát az egész földre kiterjeszti. Egyben azonban békefejedelem, aki nem fegyverrel, hanem igazsággal övezi ágyékát és szó nélkül meghal népe bűneiért.⁶ Uralma nem lesz bitorlás; hanem mint megbízott átveszi Jahvetől az uralmat⁷; kijövele azonban az örök napoktól van, és ő maga Immanuel, azaz Isten-velünk.⁸ c) *Sorsa*: jóllehet Sionból indul ki, és az is marad a középpontja, minden népnek szól és így megvalósítja a patriarkáknak tett azt az ígéretet, hogy bennük megáldatnak a föld minden nemzetségei.⁹ Nagyarányú küzdelmek várják,¹⁰ melyek során Jahve igazolva lesz amaz ítéletekben, melyeket a népek fölött tart.¹¹ Azután pedig teljes lesz a Messiás birodalma, és végnélküli meg zavartalan az uralma.¹²

A babiloni *fogság után* elhatalmasodó betűtisztelet és partikularizmus idejében Isten országa megmarad vallási alapeszmének, amint azt a régebbi ószövetségi apokrifek, különösen az etiops Hénok, Mózes mennybemenetele, Ezdrás 4, a szír Baruch apokalipszis tanúsítják.¹³ Képe azonban a próféták rajzolta eszményi ország mögött elmarad, és Krisztus korában főként kétféle alakot öltött. A nyilván elterjedtebb és népszerűbb politikai színezetű volt, mely a Messiást mint Dávid fiát várta, aki politikai ellenfelei fölött diadalmaskodik és

¹ Ex 34,6 (tízparancsolat); 20,22–23,33 (szövetség könyve); Deut 6,4–10 11,18–20 (sema); Ex 19,6 20,2 Deut 5,6; Lev 23,2.5.8 27,35–7 Ex 23,17 Num 28 29 Deut 16 stb.

² Mich 5 4,2–4 Is 65,23 Zach 8,4.5 9,10 Is. 49,19. Jer 30,19 31,4 60,17 2,4; Os 2,18 stb.

³ Is 11,6–8 65,25; 41,18–19 32,16 41,18–20 30,25; Joel 3,18 Os 2,19.21. Am 9,13–5 stb.

⁴ Joel 2,28; Is 42 12,3 2,1 Mich 3,1; Is 14,9; Is 14,9 Jer 31,34 Ez 36,25–7 47,3. Jer 50,20 23,6 Is 60,21 Os 1,10 stb.

⁵ Am 9,11 Jer 33,17.20 Is 9,7.

⁶ Is 42 53.

⁷ Ps 2.

⁸ Mich 5,2 Is 9,7 7,14 cf. [I 382](#).

⁹ Gen 12,3 26,4 28,14 Is 54,1 49,18 Deut 30,5 Bar 2,34 Is 60,22 Jer 23,31 30,19 33,22 Ez 36,10.37 37,26 Mich 2,12 Is 2,2–5 14,1 49,23 54,1–2 60,1–10.

¹⁰ Joel 3,10 Mich 5,9 Is 60,12 Abd 1,5–9 Soph 3,8.19.

¹¹ Is 14,26–7 Jer 25,15–31; Is 13–27 Jer 46–51 Ez 25–32.

¹² Abd 21 Is 32,17 Dan 7,14.18.27 9,24.

¹³ *Székely Bibliotheca apocrypha* 1913 I p. 64–74.

politikai birodalmat szervez. A másik apokaliptikus, mely a Messiást főként Dan 7 nyomán Emberfiának várta, aki a jelen romlott eónnak (αἰὼν, világszak) véget vet, s a halottak föltámadása, a világitélet és világmegújítás után megkezdí az új eónt, melyben az Isten országának fiai minden szenvedés nélkül diadalmasan és boldogan élnek.

3. A messiási ország prófétai gondolataiba, de nem elferdült képébe kapcsolódik bele az evangélium előhírnökének szava: «Tartsatok bűnbánatot, mert közel van a mennyek országa».¹ És «Galileába ment Jézus hirdetőn az Isten országa evangéliumát és mondván: mivelhogy betelt az idő, és elközelgetett az Isten országa, tartsatok bűnbánatot és higgyetek az evangéliumban.»² Az Üdvözítő azonban csak keretül használja föl az ő korában annyira elterjedt Isten országa³ fogalmát; a kortársai közt dívó téves fölfogásokkal szemben új tartalommal tölti meg, amennyiben a régi prófétai Isten-országa eszményét kiegészíti és betetőzi. Isten országának az ő igehirdetésében a következő mozzanatai vannak:

a) Isten országa *Istennek ingyenes, természetfölötti, titokzatos adománya*,⁴ melynek javai α) főként bűnbocsánat; ezt az ószövetség is ismeri; de kétségtelenül a messiási jövő adományai közé sorolja.⁵ Az Üdvözítő pedig azzal a tudattal hirdet bűnbocsánatot, hogy vele a bűnbocsátásnak új rendje kezdődik; és nem hagy kétségben aziránt, hogy ez az új mozzanat nemcsak a lelki megtérésben van,⁶ hanem elválhatatlanul az ő személyéhez fűződik.⁷ β) Isten tökéletes ismeretét, melynek közkeletűvé-válását a próféták a messiási idők számára kilátásba helyezték, ő meghozta.⁸ γ) Azt az új és magasabbrendű valláserkölcsei életet, melyet különösen a fogság utáni időben vártak a messiási országtól, ő megvalósította.⁹ Ennek az életnek veleje az istenközösség, az emberi szellemnek titokzatos fölmagasztalása Isten örök szentháromsági életében való részvételre.¹⁰ Minthogy tehát ezek az adományok természetfölöttiek, természetfölötti az Isten országa is, melyet az Üdvözítő épen ezért titoknak is mond: azt hinni kell; földi emberek számára csak hasonlatokban lehet róla szólni.¹¹

b) Isten országa Isten részéről adomány; ennek megfelelően az ember részéről *föladat*; a bűnbocsátásnak bűnbánat az ára,¹² az Isten titkai hitet követelnek, a természetfölötti életet folytonos öntevékenységgel, kemény önlegyőzéssel, áldozatokkal át kell ültetni a lélekbe. A mennyország «erőszakot szenved, és az erőszakosak ragadják el azt»; jóllehet terhe még mindig könnyű az ó-törvény 613 előírásához képest.¹³ Ezért állandó imádságunk: Jöjjön el a te országod!¹⁴ Ugyanezért az Isten országának sorsa: állandó küzdelem a sátán országával, és csak azután jön a diadal.¹⁵

c) Ezek az adományok és föladatok nem pusztán az egyesek magánügye, hanem az Isten országa polgárainak közös ügye, még pedig itt, ebben a jelen világban és a történet folyásában. Az Üdvözítő kifejezett akarata szerint az ő országa részeseinek egyúttal földi *vallási társaságot*, közösséget kell alkotniok, mely az Isten országával járó adományok

¹ Mt 3,1–3.

² Mc 1,14; cf. Mt 4,12–7 Lc 4,1.

³ Máté «mennyek országa» talán pedagógiai alkalmazkodás a zsidók Jahve-félelme miatt.

⁴ Act 1,6 Mt 25,34 Lc 12,12 22,29.

⁵ Is 53 12,3 45,8 Ez 37,23.28 47 Joel 3,18 Zach 14,8 Dan 9,24.

⁶ Mt 15,19.. 12,31 Mc 7,14–6.

⁷ Jn 1,29 Mt 9,6 Lc 15,2 19,5–10 7,36–50 19,10 15,3–32 18,23–35; cf. [I 455 II 532 kk. lap.](#)

⁸ Jer 31,34 Bar 2,31 Is 54,13 11,9 Mt 11,27 Jn 8,19 14,7 16,3 17,25 14,9; cf. [I 121.](#)

⁹ Dan 12,3 Ps 15,11 2 Mach 7,9 4 Mach 15,3 Ps Sal 3,16 13,9 Hen 10,10 37,4 40,9 58,3 62,14 Jn 3,15.

¹⁰ Lásd [II 194. lap.](#)

¹¹ Mc 1,15 Mt 11,25–6 13,11–13; Mc 4,30 Lc 13,18–20.

¹² Mt 4,17 Mc 1,15.

¹³ Mt 11,12 5,1–11 6,33 13,45.

¹⁴ Mt 6,10.

¹⁵ Mt 12,25–8 Jn 12,31 14,30 16,11 Lc 10,18 Jn 8,32–4 Lc 11,20.

letéteményese és föladatainak megvalósítója. Ez kitűnik nevezetesen a következő mozzanatokból:

α) *Jézus Krisztus* amint járt-kelt, tett és tanított az övéi között, úgy állítja oda magát *mint az Isten országának középpontját és királyát*. Ő a bűnbocsánat föltétele, az ő személyisége az új élet szerzője, a tiszta istenismeret forrása és tárgya. Tehát az Isten országa minden részesének feléje kell irányulnia; és őbenne mindnyájan valós egységet alkotnak: «Én vagyok a szőlőtő; maradjatok énbennem és én tibennetek... Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők... Ha valaki énbennem nem marad, kivetik azt mint a szőlővesszőt, és elszárad». «Nem csupán őérettük (a tanítványokért) könyörgök, hanem azokért is, kik az ő igéjük által hisznek majd énbennem, hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te Atyám énbennem, és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk, és így elhiggye a világ, hogy te küldöttéi engem.»¹

β) A *példabeszédekben* az Üdvözítő az Isten országát társaságnak állítja elének. Az Isten országa vetés, halász hálója, királyi vendégség, terebélyes fa, szőlőtő és szőlőhegy, hegyen épült város, ország, mely szemben áll a sátán országával.²

γ) Még határozottabban beszélnek az Üdvözítő *cselekedetei*. Tanítványokat gyűjtött maga köré és elsősorban ezekhez az állandó követőihez fordult az Isten országáról szóló tanításaival, ígéreteivel, meghagyásaival. Tanítványai közül ismét kiválasztott tizenkettőt; ezeket gondosabban nevelte, sőt külön papi és kormányzói hatalmat adott nekik; országának többi tagjától pedig megkívánta, hogy engedelmessé legyenek nekik (85. §). Ezek tehát Isten országát nemcsak képviselni, hanem terjeszteni voltak hivatva.³ Az Isten országának tagjaitól hitvallást követel, keresztséget és közös istentiszteletet ír elő, közösen kötelező parancsokat és imádságot ad.⁴ Mikor Szent Péter *Cezárea környékén* vallomást tett az Üdvözítőről: «Te vagy a Krisztus, az élő Isten fia», az Üdvözítő azt mondta neki: «Boldog vagy Simon, Jónás fia! Mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én Atyám, ki mennyekben vagy. Én is mondom tehát neked, hogy te Péter vagy, és erre a kőszálra fogom építeni Egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyek országa kulcsait...»⁵ Ennek a jelentős krisztusi szónak ([lásd 277. k. lap](#)) gazdag tartalmából itt elég kiemelni a következőt: Amit Krisztus általában Isten országának mond, azt itt Egyháznak nevezi; tehát nem igaz a racionalisták tanítása, hogy hirtelen történt az átmenet az Isten országából az Egyházra: «Krisztus ígérte az Isten országát, és jött az Egyház». Az Üdvözítőnek ez a szava bizonyosságot tesz, hogy az Egyház az az alakulat, melyben megvalósult az Isten országa; s ennek az országnak Krisztus szilárd szervezetet és formát ad Szent Péter fősege alatt.

δ) Az *apostolok* is így tanítanak: A hívők községe Krisztus teste (melynek ő a feje), az ő tulajdona, jegyese, kit ő tulajdon vérével szerzett meg.⁶ S jóllehet ők is kiemelik azokat a szellemi mozzanatokot, melyeket az evangélium rajzol az Isten országáról, pünkösöd után megkezdik az evangélium hirdetését, a hívőket községekbe szervezik, közös istentisztelettel és fegyelemmel; valamennyit egy Egyháznak tekintik és így kezelik.⁷ Ez annál súlyosabban esik latba, mert még állt a zsinagóga, melyről ők is tudták, hogy isteni eredetű.⁸

ε) Az *Egyház* kezdettől fogva napjainkig abban a tudatban élt, hogy Krisztustól ered. Így már az apostolok szerint a hívők nem «vendégek és jövevények, hanem a szentek polgártársai

¹ Jn 15,4–6; Jn 17,20–22.

² Mt 13 Mc 4; Mt 22 Lc 14,16–24; Mc 4,20–2; Jn 15; Mt 20; Mt 5,14; Lc 11,17–26.

³ Mt 10,1–42 Mc 1,17.

⁴ Mc 16,14 Mt 10,32.. Lc 9,26; Mt 5,17–48; 6,9–13 18,19; Lc 22,10.

⁵ Mt 16,17–9; cf. 18,17.

⁶ Col 1,18 1 Cor 12,12.27 Eph 1,22–3 5,6–26.

⁷ Act 2,37–42 6,2–6 8,12.37 10,33 14,22 15,5 Eph 4,5 Rom 16,17 Tit 3,10–2 2 Jn 9–10. 1 Cor 5,3 11,34 2 Cor 13,10.

⁸ Rom 9,4.

és Isten házanépe, az apostolok és próféták alapjára rakott épület, melynek szögletköve maga Krisztus Jézus.»¹ S ez Római sz. Kelemen² óta az atyáknak is állandó meggyőződése, amint az Egyház egyes mozzanatainak bizonyításánál lesz alkalmunk részletezni. Am egy közösségből, mely oly intenzív szellemi életet él, nem veszhethet ki saját eredetének tudata, sem meg nem változhatnak.

Megjegyzés. Látnivaló ezekből, hogy Istennek családja mint tőle rendelt kegyelmi közösség fönnállott már az ószövetségben és teljessé vált az újban. A két «Egyház» közti különbség főként abban van, hogy az ószövetségi átmeneti jellegű és ennél fogva a kultúrtörténeti helyzetekkel összefüggő tökéletlenségeket mutat, szemben a minden időknek és népeknek szánt újjal; egy néphez volt kötve, számolt annak népi jellegével és korlátoltaságaival, a megigazulás kegyelmének várományosa volt ugyan, de magától csak a törvényszerű igazultsághoz vezetett ([391. lap](#)); az igazságot hallotta Isten szájából, de a tévedhetetlenség karizmájának híján hivatalos vezetőiben és zömében elutasította az igazság fejedelmét, mikor végre megjelent körében.

2. Nehézségek.

1. Ha Jézus Krisztus önálló vallási társaságot akart volna alapítani, nyíltan *szakítania kellett volna az ószövetség vallási társaságával*, a zsinagógával és annak törvényes előjáróival. De ő ezt nem tette; sőt az első keresztény község, a jeruzsálemi egyház fönn tartotta a vallási közösséget a templommal és így a zsinagógával.

Felelet. A zsinagóga isteni alapítás volt és ezért jogosult volt a vele való érintkezés, míg az újszövetségi közösség még nem volt végleg megalapítva, ami semmiesetre sem következett be a nagy húsvét (az Üdvözítő föltámadása), illetőleg pünkösd előtt. Egyébként az Úr Krisztus nem hagyott kétséget aziránt, hogy *független a zsinagógától*, s az ő országa, az Egyház ennyiben is önálló: új szövetséget alapít,³ új főt rendel szemben a zsidók főpapjával,⁴ teljes szellemi függetlenséget hirdet az ószövetség törvényével szemben, új törvényt ad, kíméletlenül föltárja a zsinagóga előjáróságának végzetes vakságát, előre megmondja az ószövetség alapjának és középpontjának föltartóztathatlan pusztulását⁵; jelzi, hogy eljön az idő, mikor nemcsak Jeruzsálemben, hanem minden helyen méltó módon tisztelik az Istent.⁶ Ennek értelmében az első jeruzsálemi keresztény község is tulajdon előjáróira hallgatott, külön gyűlt egybe a kenyértörésre és imádságra.⁷ Továbbá az Üdvözítő következetesen *elutasító* magatartást foglalt el azzal az ajánlkozással szemben, hogy a zsidók partikularisztikus, nemzeti messiási eszményének szolgálatába szegődjék. «Távozzál»-t kiált a sátánnak, aki e világ uralmát kínálta föl neki⁸; Emberfiának és nem Dávid fiának nevezi magát⁹; s bár a zsidók királyaként hal meg, előbb ünnepélyesen kijelenti, hogy országa nem ebből a világból való¹⁰. A *zsidó* törvényt tiszteletben tartja, mert az isteni eredetű és szükséges előfoka az Isten tökéletes országának; de sem ő, sem tanítványai nem sürgetik előírásainak megtartását; tehát ez a magatartás az «egész igazság» teljesítését célzó előzékenység volt az ő részéről. S ha egyes túlbuzgó krisztuskövetők ideig-óráig akarták is a zsidó szertartási

¹ Eph 2,19–20; cf. 1 Pet 2,4.6 Heb 3,4.

² Clemens Rom. 42, 1.

³ Mt 26,28.

⁴ Mt 16,18.

⁵ Lc 21,5–33.

⁶ Jn 4,24.

⁷ Act 2,46.

⁸ Mt 4,1–11.

⁹ Kivéve Mt 22,43.

¹⁰ Jn 18,36.

törvényből menteni ami menthetőnek látszott, ő kezdettől fogva tisztában volt azzal, hogy bekövetkezik a szakadás közte és a zsidóság között, és hogy a zsidók ezért majd halálra adják.¹ Mikor és hogyan történjék meg a *külső elválás* is, arról részletesebben nem intézkedett. Innen van, hogy ebben a kérdésben a szélső jobbon találjuk Jakabot, a balon Pált és a középen Pétert. De az oszlopos apostoloknak ez az eltérő állásfoglalása mellékes dolgokra vonatkozik. Ma már a liberális teológia sem tulajdonítja neki azt a jelentőséget, mint annak idején Baur vezetése alatt a tübingeni iskola.

2. Jézus Krisztus *nem gondolt arra, hogy országát az egész világra kiterjessze*: Csak Izrael elveszett juhait akarta megmenteni, maga nem tért a pogányok útjaira, s ezt tanítványainak sem engedte meg. Ezért az őskeresztény község sokáig tiltakozott és tusakodott is a pogányok megkeresztelése ellen. Csak Pál nagy lelkében fogamzott meg a világegyház gondolata.

Felelet. Mindenekelőtt bizonyos, hogy az *Üdvözítő evangéliuma egyetemes jellegű* (14. és 68. §); ezt ma liberális kutatók is elismerik: ha nem is volt kifejezetten mindenkire intézve, mégis mindenkinek való. S ha a dolgokat merőben emberi szemmel nézzük is, föltehető-e, hogy ezt a burkolt egyetemességet maga az Üdvözítő ne látta volna meg abban az ő evangéliumában, melyből szobatudósok még 19 század mulva is kiolvassák!? Hisz már régóta magát a zsidóságot is átjárta bizonyos egyetemesség vágya; a hivatalos zsinagógának kitágult szemhatárán is megjelent a nemzetek megtérítésének gondolata (diaspora, prozelítaság). *Az ószövetség nagy prófétái* kétségtelenül egyetemesnek állítják elének Isten országát, ha mindjárt zsidó központiséggel is.² Föltehető-e, hogy Jézus Krisztus etekintetben szűkösebben és kicsinyesebben gondolkodott? Az Üdvözítő nyilvános tevékenységének zöme Galileára esik; ebben a teljesen vegyes lakosságú országban lehetetlen volt tekintettel nem lennie a nem-zsidókra is. Végezetül ne felejtjük, hogy Jézus Krisztus kifejezetten és ismételtelen hangsúlyozza a pogányság hivatottságát: a nagy vendégség, a tékozló fiú,³ a szőlőjét bérbeadó úr, az igehirdetés egyetemes parancsa⁴ etekintetben legkisebb kétséget sem hagy. S ezeket a szövegeket törölni nincs legcsekélyebb szövegkritikai alap; csak apriórís elfogultság található gyanúsna (lásd [405. lap](#)). Ha tehát Jézus Krisztus maga nem prédikált a pogányoknak, annak oka részben nyilvános működésének rövid tartama, részben az a határozott szándéka lehetett, hogy megbecsülje a hivatott, de a hívásra késedelmeskedő Izraelt, és megvalósítsa a próféták jövendölését és ezzel egyben azonosítsa magát az örök isteni tervvel: *Ex Sion exhibit lex* ([I 105](#)).

3. A modernisták támaszkodva régebbi liberális-radikális kritikusokra, azt mondják: A Krisztus korabeli zsidóság *várta, hogy Isten földi országa politikai és természeti mozzanataival együtt hirtelen megjelenik* (eszchatologiai Isten-országa). Jézus Krisztus osztozott kortársainak az Isten földi és paradicsomszerű országának közelségére irányuló reményeiben, várta annak közeli jövetelét, a maga küldetését csak előkészítésnek, a tőle hirdetett erkölcsöt csak átmenetinek tekintette (Interims-moral). Ezen a várakozásán kelt csalódottsággal szállt sírjába. Követői még egy ideig várták ezt a paradicsomi Isten-országot; utóbb aztán az elmaradt mennyei Jeruzsálem kárpótlásaként szerveztek egyházat, mely tehát nem Krisztus alapítása, hanem merőben történeti termék. – *Felelet.* Tagadhatatlan, hogy az Üdvözítő az Isten országáról gyakran úgy szól, mint még eljövendőről; sőt rendelkezése értelmében a Miatyánkban imádkoznunk is kell eljöveteléért.⁵ *Nem egyszer eszchatologiailag*

¹ Mt 5,10 10,16–42.

² Is 2, Jer, Ez, Zach 14,16.

³ Lc 13,29.

⁴ Mt 28,18–20.

⁵ Mt 6,10.

jellemzi: az idők végén következik be, és akkor végleges lesz¹; az Üdvözítő részletesen szól amaz eljövétel előjeleiről, kísérő jelenségeiről, tartamáról, mivoltáról (122. § 2). Emellett azonban kétségtelenek a következő tények:

a) Az Isten országa Jézus Krisztus nyilvános megjelenésével, sőt a Keresztelő prédikálásával² már megkezdődött, és a végállapot bekövetkezése előtt is már megvan a földön. Hisz fokként terjed és nő mint a mustármag; tehát kicsiny kezdetből lassan fejlődik, és nem hirtelen jön; türelmes és huzamos ígéhirdetésnek kell bejárnia az egész földet, és csak azután jön majd a vég.³ A krisztusi alapítás nem végállapot jellegű; szegények és gazdagok, jók és rosszak vegyest⁴ lesznek benne akkor is, ha ő már nincs a földön; holott a végleges állapotot a szétválasztottság jellemzi.⁵ Krisztus új erkölcsöt és általában új vallási életet hirdet Isten országának polgárai számára, melynek egyáltalában nincs átmeneti jellege, hanem ellenkezőleg: abszolút értékű.⁶ Az eszchatologiai Isten-országa tehát a jelenben már megkezdődött, és a hatalmas arányokban már most kibontakozó Isten-országának csak megérese, teljes kivirágása és a végállapotba átvezető alakulata lesz.

Ha a modernisták és a kritikusok, akikre támaszkodnak, az Isten országa jelenvilági, földi jellegéről szóló helyeket *betoldásoknak* minősítik, a történet- és szövegkritika arculcsapásával a merő egyéni önkény területére lépnek, ahol tagadniok kell az evangélium történeti jellegét; tehát Isten országának kérdését egyáltalán nem-létezőnek kell tekinteniök, és így a vele összefüggő kérdésekről nem is szólhatnak. Ezzel azonban Jézus Krisztus ígéhirdetése és egész tevékenysége megoldhatatlan rejtéllyé válik a számukra. Ha ugyanis Krisztus maga nem akarta a hívőinek földi országát megalapítani, hanem várta és remélte, hogy Isten hirtelen, csodálatos módon varázsolja azt elő, akkor miért gyűjtött tanítványokat? Miért küldte őket prédikálni? Miért hirdet új erkölcsöt és a vallási élet számára új tartalmat és törvényt? Egyáltalán miért dolgozik, mikor amaz ország eljövetele úgy sem tőle függ, hanem egyedül Isten csodatevő akaratától? S miért kerül ellentétbe a hivatalos zsidósággal, melynek jelentékeny része szintén az eszchatologiai Isten-országának volt híve?

b) A végállapotszerű, *eszchatologikus Isten-országa sem apokaliptikus jellegű*; jóllehet az Üdvözítő nem egyszer a próféták és az apokalipszis nyelvén és képeivel beszél.⁷ Hisz a kiliaszta apokalipszises gondolatot a legerélyesebben visszautasítja (122. § 2). Ehhez a világos és határozott beszédjéhez kell hozzámérni a képes kijelentéseket is, melyek különben is a próféták beszédmódjára támaszkodnak, és annak jellegében osztoznak. Egyébként a próféták is akárhányszor eszchatologikus illetőleg apokaliptikus színek nélkül rajzolják meg Isten-országának képét.⁸

c) Az eszchatologiai Isten-országa *eljövételének időpontjára* nézve Jézus Krisztus tett olyan kijelentéseket, mintha egészen közel, még kortársainak idejében következnek be.⁹ Azonban merőben alanyi önkény pusztán ezekből, az egész evangéliumi tanításnak összemérése nélkül, akarni megállapítani az Üdvözítő ígéhirdetésének apokaliptikus jellegét. Bizonyos ugyanis, hogy az Üdvözítő a végnapot és így az eszchatologiai Isten-országa eljövételének pontos idejét homályban hagyja, bármily határozottan szól magáról a tényről.

¹ Mt 13,39 20,8 22,1 25,10 Lc 12,34 Mt 25,21–23.

² Mt 11,12–5 12,28 Lc 16,14 17,20.

³ Mt 13,31–3 Lc 13,18–9 Mc 4,30–3; Mc 6,7–13 13,9 14,6 15,15 Mt 10,5–41 24,14 26,13 28,19 Lc 9,1–6 10,1–20 24,47 Jn 4,21 10,16; Mt 21,45 22,2–10 Mc 12,1–12 Lc 21,24.

⁴ Mt 26,11 Mc 14,7; cf. Mt 5,3–7 6,2–4.10–34 19,16–30 Mc 10,10–21 Lc 6,20–55 18,18–29.

⁵ Mt 13,24–30.35–43 25,13.

⁶ Mt 5–7 Lc 6,20–35; lásd I 15 kk. [I 13 kk]

⁷ Pl. Mt 22,1–14 Lc 14,16–24. Mt 25,1–13 Lc 23,35 15,25; 14,15 Mt 8,11; Lc 22,15.

⁸ Cf. Zach 9,9 Is 53 66.

⁹ Mt 10,22 16,28 Lc 9,27 Mc 8,39 13,30; Mt 24,29.34 Lc 21,32 Mc 14,43 Mt 26,44.

Sokszor időpont említése nélkül,¹ sokszor egészen általános megjelöléssel szól róla: este jön el (szőlőművesek)²; sőt a Krisztust jelképező királyi ember csak hosszú idő múlva tér vissza.³ Mikor az apostolok sürgetik, határozottan visszautasítja az idő pontos meghatározását: «Nem a ti dolgotok, hogy tudjátok az időket és a pillanatokot, melyeket az Atya önhatalmával megállapított»; sőt «azt a napot vagy órát senki sem tudja, a mennyei angyalok sem, még a Fiú sem, hanem csak az Atya.»⁴ S ennek okát is adja, az Isten országára vonatkozó egyik alap gondolatának nyomatékozással: Az Isten országának véglegesülése tisztára a mennyei Atyának akaratán fordul (cf. I 134).⁵

2. A protestáns kritikai iskola jelenlegi nézete az, hogy Jézus Krisztus *csak az egyes lelkeket akarta Isten iránti bizalomra és szeretetre tanítani*; az ő elgondolásában Isten országa etikai fogalom; az Egyház pedig történeti fejlemény, melynek szakaszai Harnack szerint a következők: az első keresztények fokenként elkülönültek a zsidóságtól; részint mert üdvhirdetésük az egész világnak szólt, részint mert keserítette őket a hitetlen zsidóság konoksága, részint és főként mert Jeruzsálem pusztulásával megszűnt a zsidóság zárt nemzeti együttsége és a zsidó istentisztelet. Ez az elkülönítés azonban immanens erővel külön egységbe terelte őket, és megérlelte bennük azt a meggyőződést, hogy ők az igazi Izrael. A marcionizmus, gnószticizmus és montanizmus elleni harcokban a zsidóktól mégis átvették az ószövetséget, a görögöktől a metafizikát, a rómaiaktól a jogot; és így az egyénekre épített, parúzia-váró, dogmátlan eredeti entuziazmus kihűltével kialakult a hierarchiai szervezetű Egyház dogmaival és szentségeivel, liturgiájával és jogrendjével.

Felelet. a) Harnacknak egyik alapdogmája, hogy Krisztust és az apostolokat, ezeket és az első hívő közösségeket *áthidalhatatlan* ür választja el egymástól. Ezt azonban csak sűrűn állítja, de nem bizonyítja. A már idézett és még ezután tárgyalásra kerülő szentírási és hagyományi tanúságok ezekről a szakadékokról és átalakulásokról nem tudnak. Ellenkezőleg: amit szolid történeti módszerrel Jézus Krisztus tevékenységéről, tanításáról és az Egyház csecsemőkoráról meg lehet állapítani, arról tesz bizonyosságot, hogy Jézus Krisztus az Egyházat maga rendelte mint természetfölötti jellegű, hivatású és szervezetű társaságot. S hogy az ősegyház is már ilyen volt, annak bizonyosságai kétségtelen apostoli kijelentések és tények.⁶ A 2. századra nézve ezt igen alaposan megmutatta *Batiffol L'Église naissante et le catholicisme* (1919) c. munkája.⁷ És Harnack kénytelen volt elismerni, hogy a katolicizmus alapelemei mint lényeges és nem pusztán odavetett mozzanatok megvoltak már az apostoli egyházban. *b)* A történeti Egyház alapvonásai és az Egyház krisztusi eszméje, az Isten országa, melyben tovább él a Krisztus, tovább szól az ő szava és árad az ő ereje, annyira új valami, hogy nem lehet a környezetnek, illetőleg a történeti előzeteknek terméke. *c)* Minthogy az Egyház emberek közé van állítva, semmi lehetetlen és meglepő nincs benne, ha az ifjú Egyház bizonyos *külsőségeket*, különösen elnevezéseket pogány mintára képezett, ha igehirdetése és elhelyezkedése számára a kínálkozó kultúrtényezőkre is támaszkodott. Ezek azonban a lényegét nem érintik.

85. §. Az Egyház rendeltetése.

Bartmann II § 139 140 143 153; *van Noort* 1, 1, 2; *Pesch* I prop. 24 26 27; *Schanz* III § 3, n. 3; *Straub* th. 9 10 19 20 28; *Scheeben* I 66 kk. – *Thom* Supl. 94; opusc. 6; 2II 83, 4 11; 84; 103; *Suarez* De fide catholica III IV;

¹ Mt 22,1–14 13,36–40.

² Mt 20,5.

³ Mt 25,14–20 Lc 19,11–27; cf. Lc 12,35–44 Mt 24,42 25,5.

⁴ Act 1,7; Mc 13,30–33.37.

⁵ Mt 6,10 20,22 25,34 Lc 12,32.

⁶ Különösen Rom 12,7 Eph 4,11 Phil 1,1 1 Tim 3,1 Tit 1,5.

⁷ Cf. G. *Bichlmair* Urchristentum u. katholische Kirche 1925; H. *Schumacher* Kraft der Urkirche 1923.

De legibus IV; *Salmant.* tr. 21, 36–8. – P. de Marc De concordia sacerdotii et imperii 1641; I. B. Bianchi Della potestà e della polizia della Chiesa 6 k. 1745–51; K. Böckenhof–A. Koeniger Katholische Kirche und moderner Staat 1920; P. Kirsch Die Lehre von der Gemeinschaft der Heiligen im christlichen Altertum 1900; K. Pieper Urchristentum u. Staat 1935; A. Rademacher Religion u. Leben 21929; Die Kirche als Gemeinschaft u. Gesellschaft 1931; Schütz A. Az államiság dogmatikai gyökere és normája (Őrség 12. sz.) 1936.

1. Az Egyház célja.

Tétel. Az Egyház rendeltetése a megváltás gyümölcseinek alkalmazása által kiépíteni Krisztus titokzatos testét. *Biztos.* A vatikáni zsinat szerint ugyanis «lelkünk örök pásztora és püspöke, hogy a megváltás üdvözítő művét örökre állandósítsa, elhatározta, hogy megépíti Anyaszentegyházát.»¹ Ugyanezt hirdeti az Egyház történeti tudata.

Bizonysítás. A tétel értelmében az Egyház rendeltetése két mozzanatot tartalmaz: a) Az Egyház hivatása elsősorban megvalósítani a Krisztusban való természetfölötti istenközösséget, a hivatottakat fölvenni és belenevelni a Krisztus testébe, vagyis az alanyi oldalról folytatni Jézus Krisztus megváltó tevékenységét, illetőleg közvetíteni annak gyümölcseit az idők végéig. Az Üdvözítő ugyanis ugyanazt a küldetést adja az Egyháznak, melyre ő van küldve az Atyától: «Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket».² S erről meg vannak győződve az apostolok is: «Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak sáfárait».³ b) Az Egyháznak kell alkotni Krisztus titokzatos testét, a hívők kegyelmi krisztusközösségét. «Amint te Atyám énbennem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk».⁴ Ezt a gondolatot Methodius «A tíz szűz lakomája» című művében teológiája alap gondolatává teszi, és Szent Ágoston a Civitas Dei-ben nagy arányokban kiépíti.

Teológiai megokolás. Az Egyháznak az a rendeltetése, hogy az egész emberiségben érvényesüljön az Isten-ember titka. A hivatottaknak azért kell szervezett, jogilag is megalapozott természetfölötti társaságba egyesülni, hogy együttesen élettartalmukká tegyék az örök Igében megnyilatkozó szent igazságot és az igazság egységében a Szentlélek bensőséges szeretetével az Atyának adják át magukat; a Krisztus-követőknek azért kell az Igazságban és Szeretetben eggyé forniok, hogy eggyé lehessenek az Atyával. A helyes felebaráti szeretet az Isten-szeretésbe torkollik; az ember-szeretés az istenszeretés számára csak gyakorlótér és előfok; az ember-szeretés megbízható indítékait, egységét és koronáját az istenszeretés adja. Az Egyház erről az oldalról tekintve nem más, mint a világtörténetileg megszervezett és megvalósított, Istenben gyökerező, természetfölöttileg megkoronázott és véglegesült emberszeretet: tabernaculum Dei cum hominibus.

Ez az eszmény azonban a jelen életben az Egyház számára még föladat; Krisztus megváltó igazságának, kegyelmének és törvényének közlése és közvetítése által az Istenben való közös élet számára meg kell nevelni az embereket. De ez a hivatás nem pusztán átmeneti, mint a közönséges nevelőké, akik akkor végezték jól a dolgukat, ha fölöslegessé tették magukat; hanem öncél is; úgy mint azok a középkori nagy nevelő intézmények, melyeket az Egyház magából és a maga képére szült (értem a kolostorokat és egyetemeket), növendékeikkel közölték a náluk letétben levő szellemi javakat, és miután így a maguk színvonalára emelték őket, teljes jogú tagjaikká tették, hogy aztán már szellemi nagykorúságban éljék ama fölséges intézmények szellemi életközösségét. Az Egyház is az embereket Krisztusban nagykorúakká teszi, és azután nem adja ki útjukat, hogy elszigeteltségben elkallódjanak, vagy önzésben, egocentrizmusban összezsugorodjanak;

¹ Vatic. 4 prooe. *Denz* 1821.

² Jn 20,21; cf. 10,10 17,4 18,37; Lc 10,16 Jn 17,18 Mt 28,18–20 2 Cor 5,26.

³ 1 Cor 4,1; 3,14.

⁴ Jn 17,21; cf. Rom 15 1 Cor 12 Eph 4 5 Col 1 3 Ps 45 64.

hanem miután őket fölemelte a maga szellemi életének, a Krisztus igazságának és szeretetének színvonalára, örökre meg is tartja ebben a multhatatlan értékű életközösségben.

Ennek az a mélyebb oka, hogy *az ember nem pusztán magának van szánva*; a természet rendjében sem merő atom, hanem személyiség; magában zárt egység ugyan, de egyben nyitva áll a szellemi világ összes hatásainak; s azért arra van hivatva, hogy tehetségeit és rátermettségeit másokkal folytatott szellemi közlődésben fejtse ki, s így nyert adományait közösségben érvényesítse. A szellemi élet társasélet, a Szentháromság örök életében ősminta jellegével és abszolút módon (I 425), az Egyházban annak az örök mintának utánzása és boldog életközösségében való részvétel által. Az ember, mint természeti lény család, nép és állam kötelékében él, mint kegyelemre kiválasztott Isten-fia az Isten városának polgára. Az ószövetség a közösség gondolatát nyomatékozza, az új az egyes léleknek értékét és hivatását, de csak azért, hogy a krisztusi közösség értékét emelje.

Az Egyháznak ez a *kettős rendeltetése*, a dinamikai és sztatikai, Krisztus titokzatos testét építeni és alkotni, üdvözítő intézménynek és szentek egységének lenni, tehát szerves egységbe fonódik. Úgy azonban, hogy előbb van a dinamikai; előbb üdvözítő intézmény az Egyház, mint szentek egysége. A szektárius egyházfogalom szerint előbb vannak a hivek, azokból azután összeáll az Egyház. A helyes, katolikus fogalom szerint fordítva: előbb van az Egyház mint természetfölötti kristályosodási tengely, mely maga köré vonzza, emeli és neveli a hiveket és alkot belőlük egységet, és azután van az így kialakított közösség; épügy, mint Krisztus is előbb van a krisztusi hitnél és az evangéliumnál.

Következmények.

1. *Nevelő tevékenységét*, Krisztus megváltó művének kiterjesztésére irányuló tevékenységét az Egyház főként a földön folytatja; mint természetfölötti *istenközösség* pedig a maga teljes egészében csak az örök hazában érvényesül, a diadalmas egyházban; de némileg már elővételezi a földön, a küzdő egyházban is («caelestis urbs Ierusalem»); nevelő tevékenysége viszont bizonyos értelemben átárad a másvilági szenvedő egyházra, a tisztuló lelkekre is (124. § 2).

2. *Kereszténység és Egyház azonosak.* A kettő egymással fölcserélhető: Jézus Krisztus az ő kinyilatkoztatását úgy adta, hogy az Egyházban és Egyház által valósuljon meg és ne Egyház nélkül, illetve Egyházon kívül; viszont az Egyház sem helyezkedhetik más alapra, mint amely vettetett, mely a Krisztus Jézus, és nem képviselhet mást, mint amit Jézus Krisztus bízott rá. Egyháziatlan kereszténység és a kereszténységet nem teljes egészében tartalmazó Egyház olyan dolgok, melyek homlokegyenest ellenkeznek Krisztus akaratával. Amit tehát a hitvédelem megállapít Jézus Krisztus evangéliumának örök értékéről, erejéről, hivatottságáról és föltétlen jellegéről, mindaz az Egyházzal is áll.

Ezt a tényt persze a *protestánsok* nem ismerik el; Az Egyház rendeltetéséről való fölfogás az a mély árok, mely tőlünk elválasztja a 16. századi újítókat. A régi protestantizmus alap gondolata, hogy Krisztus közvetlenül maga keresi meg a lelkeket és közvetíti a megváltás gyümölcseit, legfőljebb a Szentírás olvasása közben nyilvánuló Szentlélek segítségével. Ezért az Egyház voltaképpen fölösleges, s legfőljebb mint választottak ideális társaságának van átmeneti értelme. A modern protestánsok nem tagadják az Egyháznak mint közvetítőnek szükségességét; de azt állítják, hogy a kinyilatkoztatás, illetőleg megváltás tartalmának közvetítésére szolgáló intézményeket maguk a hívők teremtették meg, és nem Jézus Krisztus. Mindkét fölfogásnak közös gyökere: a kinyilatkoztatás illetőleg a megváltás nem Istennek szuverén fölség-nyilvánítása, nem föltétlenül kötelező törvény és tárgyi érték, hanem csak szabad nevelő intézmény, melynek legfőljebb segítő jelentősége van, melyből az egyén szükség szerint vigasztalást, erőt, biztatást, útmutatást meríthet vallási élete számára. Ezzel szemben a valóság az, hogy a kinyilatkoztatás, melynek végleges formáját Jézus Krisztus hozta meg, a természetfölötti életnek szükséges elve, az emberi ismerésnek, cselekvésnek és életnek kötelező törvénye. Ezért okvetlenül olyan alakban kell az ember elé lépnie, mely

természetfölötti hitet képes teremni és kegyelmet képes adni. Ez pedig csak a természetfölötti rendeltetéssel, hivatottsággal és tekintéllyel ellátott intézmény lehet.

Igaz, *újabb protestánsok* ép azt kifogásolják, hogy katolikus fölfogás szerint *az Egyház előbb van mint a hivek*; vannak (letétben) tanításai, szentségei, törvényei s ezekhez aztán keres embereket; hívókra csak azért van szüksége, hogy legyen kiknek hirdetni a tanítást és kiszolgáltatni a szentségeket; üdvintézmény és nem személyek közössége és ezért odatolakodik Isten és a lélek közé, és útjába áll a lélek közvetlen Isten-keresésének és Istenben való élésének.

Felelet. a) A kinyilatkoztatás félremagyarázhatatlan tanúsága szerint *az Egyház igenis előbb van mint a hivek*. A mennyország az a királyi ember, aki megy kegyelmi kincseivel fölkeresni alattvalóit; nem pedig nép, mely keres és választ királyt; a gazda, aki műveseket fogad, és nem munkások, kik «aratógazdát» választanak. A kinyilatkoztatás mint igazságnak, kegyelmeknek, szent hatalmaknak összessége és szervezete Isten elvégezésében öröktől fogva készen áll, mint megannyi isteni eszme, hivatva arra, hogy leszálljon a választottakra és azokban megvalósítókra találjon. De jóllehet az Egyház üdvintézmény, azért a hívők reá nézve épen nem közömbösek. Épen mert isteni meghagyásból üdvintézmény, azért keres embereket, kiket üdvösségre vezethet; nem azért, hogy egyszerűen csak elhelyezze náluk a reábizott természetfölötti letéteményt, hanem hogy éltesse és boldogítsa őket vele. Avagy aki templomot épít, annak közömbös-e, vajjon lesznek-e látogatói? b) A katolikus és protestáns fölfogás közt az a lényeges különbség, hogy katolikus igazság szerint a kinyilatkoztatás adásában *Isten alapvető módon nem az egyes emberekre van tekintettel*, hanem az emberi nemre, épúgy mint az eredeti bűn is az emberi nemnek bűne lett (I.563/4); az Egyházban és Krisztusban az egész emberiséget látja elővételezve, épúgy, mint Ádám bűnében is az egész emberi nem volt elővételezve. Az üdvtörténet nagy bizonyosság rá, hogy Isten a kinyilatkoztatás történeti megvalósításában nem az egyes lelket, hanem az egész emberi nemet veszi irányítóul és mértékül; különben nem szánta volna a kinyilatkoztatást előbb egy családnak, azután egy népnek és csak legvégén az egész emberiségnek, s ott is előbb elvben és csak fokozatosan nemzetről-nemzetre, történeti megvalósításban.¹ Tehát téves a protestáns álláspont, melynek értelmében az egyes lélek az alapvető tény a természetfölötti rendben. c) Azért, hogy az Egyház üdvözítő intézmény, nem tolja oda magát Isten és a lélek közé, hanem épen abban látja hivatását, hogy megteremti a közösséget Isten és a lélek között. Igenis nélkülözhetetlen vezér arra, hogy a lélek Istenhez jusson s igazságban és kegyelemben vele egyesüljön; de amint egyszer az igazságot és kegyelmet közvetítette, létrejött és közvetlenül is fönnáll a kegyelmi közösség Isten és a lélek között. Az Egyház szerepe azonban akkor sem vált fölöslegessé; az Egyház nemcsak Istennel egyesítő nevelő intézmény, hanem az Istennel krisztusi kegyelemben egyesültek közössége is.

3. *A szentek egyessége.* – **A Jézus Krisztustól megváltott és a Szentlélektől megszentelt hívők Jézus Krisztus révén egymás közt eleven egységet alkotnak**, melynek következtében közösen részesülnek Jézus Krisztus kegyelemkincseiben, és egymásért természetfölötti javakat szerezhetnek, nevezetesen egymásért Istennél közbenjárhatnak és kegyelmeket érdemelhetnek ki. *Hittétel* az Apostoli hitvallás értelmében.

Bizonyítás. Közvetlenül *következik az Egyház rendeltetéséről* fönt mondottakból. Ha az Egyház a Krisztus-követők természetfölötti istenközössége, melynek feje Krisztus és lelke a Szentlélek (90. § 3), akkor Krisztus és az ő Szentlelke által egymás közt is eleven egységet alkotnak: a fej és a lélek útján a tagok is eleven érintkezésben állnak egymással. Az a természetfölötti életáram, mely Krisztusból mint szőlőtőből indul, kiárad az Egyház tagjaira mint venyigékre, és köztük is eleven életnedvkeringést tart fönn, melynek

¹ 1 Pet 1,10–12 3,18–20 4,6. Act 17,22–31 Rom 7,7–13 4,15 1 Jn 5 8 Ap 3 Jn 6 1 Jn 2 Mt 23 Rom 15.

következtében a természetfölötti javak (az újszövetség áldozata és annak minden áldása, az Egyház imádsága) a főből a tagokra áradnak, de a tagok természetfölötti életereje és életbősége (jócselekedet, közbenjárás, kegyelemszerzés) is kölcsönös közlekedésben vannak.

Pozitív igazolás. Az *őszövetségi* vallási életnek egyik alap gondolata, hogy a választott néphez való tartozás megbecsülhetetlen jó, minden testi-lelki jónak gyökere és záloga; aki Jahve községéhez tartozik, aki iszik az Üdvözítő vizeiből, az üdvözül. Ezért már az őszövetségi község tagjai egymásért imádkoznak és egymásért felelősek.¹ Az Úr Krisztus éltető és termékeny szőlőtőnek nevezi magát, követőinek egymáshoz való viszonyát olyannak akarja, amilyen a szentháromsági személyek kölcsönös viszonya. Kívánja, hogy a hívők egymásért imádkozzanak; az angyalok is örülnek Isten országának haladásán.² Az *Üdvözítőnek* ezt a tanítását Szent Pál a Krisztus titokzatos testének gondolatává építi ki (90. § 3), melynek gyakorlati hitéleti következtetését is levonja: a karizmások kötelesek az ő rendkívüli adományait az összes hívők javára fordítani, a hívőknek egymásért imádkozniok kell.³ Ehhez igazodik az *ősegyház* gyakorlata is⁴; és ami régi gyakorlat és hit volt, annak remesiana-i Niketas 350 k. nevet adott: szentek egyessége, *communio sanctorum*; és az nemsokára belekerült az Apostoli hitvallásba is. A *skolasztika* aztán a Szentírás és különösen Szent Ágoston nyomán a tant jobban kiépítette, és elsősorban a búcsúk kérdésével kapcsolatban különösen az Egyház kincséről szóló tanítással gyarapította.⁵

A szentek egyességének közös javai: 1. Krisztusnak a főnek lelke, a Szentlélek és az ő igazsága meg kegyelme; 2. az Egyházra bízott természetfölötti javak: a Szentírás, a szentségek, az Egyház tévedhetetlen tanítása, imádsága, az érdemek kincse (*thesaurus Ecclesiae*; 574. lap); 3. kölcsönös természetfölötti segítség: *a)* a küzdő Egyház tagjai egymásért imádkozhatnak és érdemeket szerezhetnek; *b)* közbenjárhatnak a szenvedő Egyházért; *c)* tisztelik a diadalmas Egyházat és élvezik segítségét. Az Egyház ugyanis Krisztustól éltetett élő szervezet. Ámde a szervezet egyes tagjai közt viszonyosság áll fenn; az egyik életerejének és tevékenységének megnövekvése maga után vonja a másiknak is virulását, és ami az egyiknek fáj, a többinek is kint szerez. Az Egyház a legszentebb *szeretetszövetség*, és akiket a szeretet köteléke egyesít, azok a javak közösségét is iparkodnak megteremteni, amennyiben külső akadály annak nem állja útját. Ám Isten országának csak Isten maga szab törvényt és állít sorompókat; és ő, a szent örök Szeretet nem korlátozza, hanem szítja azt a tiszta szeretetet, mely a lelkek tökéletesedését és végelemzésben az ő teljes dicsőítését célozza. Ez a szeretet, mikép ősforrása, a Szentlélek nem ismer akadályt; kiterjed a Krisztus testének beteg és elhalt tagjaira is s törekszik azokba is új életet és egészséget lehelni; magához öleli az elhúnytakat is: aki gyermekét szerette, gondját sír el nem temette.

4. *Az Egyház föladata kiválóbb minden egyéb ügynél és föladatnál;* életjoga szent és sérthetetlen bárminő más joggal és követeléssel szemben; létérdekei irányadók a társadalom és történelem bármilyen mozgalmában. Ez a föladat ugyanis nem egyéb mint magának a teremtésnek végcélja: Isten dicsőítése azáltal, hogy Krisztus titokzatos testének kiépítésével a megigazult embereket a teljes és végleges istenközösségre vezeti. Az Egyház mint vallási társaság szellemi célt szolgál, és az föléje van rendelve minden egyéb célnak és föladatnak; minden kornak és népnek szól, szükségképes és örök. Mint természetfölötti vallási társaság

¹ Gen 18,23 (Ábrahám), Ex 31–4 (Mózes), 1 Reg 7,9 8,6 12,17 (Sámuel), 2 Reg 7,18 (Dávid); Ex 20,6 Deut 5,10.

² Jn 15,1; Jn 17,9–16; Mt 6,10; Lc 15,10.

³ 1 Cor 12,20–28 Rom 15,30 2 Cor 1,11 Eph 1,15–6 6,18–9 Phil 1,19 Col 4,13 1 Thes 1,2 2 Thes 1,11 3,1 Heb 13,18 Jac 5,16.

⁴ *Clemens Rom.* 55, 6; 56, 1; 59, 2; *Ign.* passim; *Didache* 10, 5; *Iustin.* Apol. I 61 65 *Tertul.* Poenit. 10; orat. 3.

⁵ *Thom* Opusc. 6 (expositio symboli).

pedig egyenest Istentől van Krisztusra alapítva, és ennek következtében létében és tevékenységében nincsen semmiféle más társaságra utalva.

De ép ezért *az Egyház semmiféle jogos természeti érdeket és értéket nem sért*, hanem ellenkezőleg, magasabb értéké formálja át. Hisz az Egyház kegyelemből élő és kegyelemre nevelő szervezet; a kegyelem pedig a természetnek nem ellensége, hanem tökéletesítője. Sőt a teremtésnek egyetemes törvénye, hogy a felsőbb lét- és tevékenység-rend az alsóbbat nem elnyomni, hanem fölemelni és megnemesíteni van hivatva: az élet az anyagot, a lélek az életet, a szellem a lelket, a kegyelem a természetet, az örök Igazság és Szeretet a változások közepett hullámzó szellemet. Azonban az alsóbb létrendeknek is megvan a maguk önálló külön értéke; azok is arra vannak hivatva, hogy kifejezzék Istennek egy-egy teremtő gondolatát, tükröztesék az örök teremtő Bölcseségnek egy-egy eszméjét; s ezért létük és hivatásuk lehet átmeneti az időből tekintve, de nem az örökkévalóság szempontjából. Ezek a gondolatok adják meg a szempontokat annak a gyakorlatilag alapvető és ma ismét döntő jelentőségű kérdésnek megoldásához, melynek tárgya

Az Egyház és állam viszonya.

1. Az Egyház tökéletes társaság, és ezért főnállásában és tevékenységében minden más társasággal, az állammal szemben is független és önálló (autonom). Biztos, sőt majdnem hittétel. Az ellenkező tételeket ugyanis különösen IX. Pius és XIII. Leó pápa ismételten elítélték.¹

Bizonyítás. Tökéletes az a társaság, melynek semmiféle más társasággal nem közös, hanem önálló a célja, és e cél megvalósítására más közületektől függetlenül elégséges eszközei vannak. Már pedig az előzők értelmében *a)* az Egyháznak *célja* Jézus Krisztus szellemében az örök istenközösség megvalósítása; olyan cél, melyre más társaság nem vállalkozik, de nem is vállalkozhatik. Az a césaropapizmus, mellyel a protestánsok Luther példájára a világi fejedelmekben látták az evangélium ügyének fősáfárát, homlokegyenest ellenére jár az Üdvözítő szándékának.² *b)* Az Egyháznak önálló célja megvalósítására önálló *eszközök* állnak rendelkezésére, t. i. az Üdvözítőtől kapott hármass hatalom (következő szám), melynek birtokában Jézus Krisztus erejével és tekintélyével fordul minden egyes emberhez és minden néphez, nem úgy mint a világi társaságok, melyek bizonyos körülírt területre szorítkoznak; s az idők végéig Krisztus titokzatos testébe szervezik a híveket, nem úgy mint pl. az államok, csak bizonyos történeti idő tartamára.

Ennek a gondolatmenetnek gyöngítésére nem lehet azt mondani, hogy az Egyház nem lehet független és önálló társaság, mert nincs külön territoriuma, mint van az államnak, a másik tökéletes társaságnak. Az ő territoriuma ugyanis az Üdvözítő akaratából az egész föld,³ és alattvalója minden nép. Abban sincs ellenmondás, hogy ugyanazok az emberek két tökéletes társaságnak, az Egyháznak és az államnak is alattvalói. Mert hisz a két hatalomnak föladata és célja nincs kizáró ellentétességben; az egyiké az ideigvaló, a másiké az örök jó. Ütközések mindenesetre lehetségesek; de ezek nem a dolgok természetéből pattannak ki, hanem az emberek, történeti helyzetek, körülmények szülöttei.

Ebből következik: Az Egyháznak *joga, sőt kötelessége minden földi hatalomtól függetlenül eljárni küldetésében*, hirdetni az evangéliumot, a hívőket az Üdvözítő törvénye és akarata szerint megszervezni, nekik a szentségeket szolgáltatni és őket Krisztus evangéliuma szellemében vezetni. Semmiféle hatalomnak, tehát a még annyira hatalmas és szuverén államnak sincs joga ebben akadékoskodni. Az apostolok igehirdetésükhöz nem kérték ki az állam engedélyét; sőt ha kellett, kifejezetten függetlenségükre hivatkoztak, és annak

¹ Syll. 19 20 24 28 34 41 43 *Denz* 1719 kk.; *Leo XIII.* *Encycl. Immortale Dei* *Denz* 1885.

² Cf. Mt 16,18 18,18 28,20 Lc 22,33 Jn 20,21.

³ Mc 16,15.

értelmében jártak el.¹ Ugyanezt tették a 4. századi nagy egyházatyák, mikor Konstantin óta a császárok mind sűrűbben kezdték magukat beleártani az egyházi ügyekbe.²

Tehát az *Egyháznak törvényes joga van földi javak szerzésére is*.³ Ilyenek nélkül ugyanis nem tud rendeltetésének megfelelni. Mint Krisztus országa nem ebből a világból való ugyan, de ezen a világon van; tehát hivatását csak e világ rendjén belül, törvényeinek és tényezőinek keretei közt tudja megvalósítani. Az Üdvözítő sem teljesítette földi hivatását a földi javak teljes mellőzésével.⁴ Ugyancsak *joga van az Egyháznak időleges* (és nemcsak lelki) *büntetések*et (poenae temporales) *kiróni*, aminők börtön, testi fenyíték, pénzbírság.⁵ Az Egyház rendeltetése ugyan lelki; de az ember testi-lelki természeténél fogva bizonyos körülmények között némely lelki célokat nem lehet hatékonyan biztosítani időleges fenyíték nélkül.⁶ Azt mondom: «bizonyos körülmények között»; az Egyház ugyanis nem köteles ezzel a jogával minden körülmények között élni; s ha a középkorban inkább élt vele mint előbb vagy épen ma, azt a középkori népek kezdetleges kultúrálapota és egy ahhoz szabott pedagógia tette indokolttá, sőt szükségessé. Ma más a helyzet.

2. *Az állam is tökéletes társaság*, amennyiben rendeltetése alattvalóinak földi javairól gondoskodik; és evégből szintén Istentől eredő megbízása és meghatalmazásai vannak. Etekintetben csak az a lényeges különbség, hogy az Egyház közvetlenül, tételes rendelkezés értelmében, egész formai mivoltában és szervezetében Istentől ered, az állam ellenben csak közvetve, az emberi természet társas jellegének megteremtése által, melytől elválaszthatatlan az államiság alapjellemzéke, a jogrend. Ennek következtében az állam a maga rendeltetése körében szintén önálló; alattvalói ideiglenes javainak gondozásában nincs alávetve az Egyháznak. Mindazáltal az a viszony, mely az Egyház és állam mivoltából és Isten szabta rendeltetéséből adódik, mégsem a teljes elkülönültség, mint azt tévesen állítja a *liberalizmus*.⁷ Ugyanis a) mindkettőnek ugyanazok az alattvalói; ha tehát mindegyik a maga útján jár, tekintet nélkül a másikra, ennek okvetlenül kárát látják a közös alattvalók. b) A kettőnek célja nem egymás mellé rendelt és egymástól független; hanem az ideigvaló rendeltetés, melyet az állam szolgál, egyrészt átmeneti, másrészt mint út és eszköz alá van rendelve a természetfölötti végcélra, melyre az Egyház vezet.

3. Következésképp *az állam alá van rendelve az Egyháznak*; nem közvetlenül, nem egyenest és mivoltánál fogva, hisz mint tökéletes társaságnak megvan az önálló lét- és tevékenységi köre; hanem az állam rendeltetése és célja alá van rendelve a természetfölötti élet- és létrendnek, melyet az Egyház képvisel isteni megbízásból; és így a célok rangfokozata értelmében, az «értékhierarchia» erejében, vagyis oldallagosan (indirecte) az állam alá van rendelve az Egyháznak. Az Egyház van hivatva a földön az embereket úgy vezetni és szervezni, hogy örök céljukat valaha elérjék. S minthogy mitsem használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja, a végső cél, mely örökre dönt az ember sorsáról, a józan megfontolás szerint a földi ügyekben is döntő és irányító. Régi hasonlat szerint az Egyház és állam olyan viszonyban vannak, mint lélek és test.⁸ Ennek értelmében a két hatalom lényegéből sarjadó *ideális viszony* így alakul: Az államhatalom nem jár az

¹ Gal 1,1 Eph 4,11; Act 4,18–20 5,29.40–2.

² *Nazianz*. Sermo 17, 8; *Athanas*. Hist. Ar. 44, 57; *Chrysost*. in Is hom. 4, 4; *Ambr*. Epist. 20, 9; 21, 2 4; *August*. Civ. Dei XIX 17.

³ *Denz* 1726.

⁴ Jn 12,6 13,29.

⁵ *Denz* 1697 1724; Trid. 25 cp 3 ref.; CIC 2214.

⁶ *Thom* 2II 10, 8 c.

⁷ Syll. 55. *Denz* 1755; *Leo XIII*. Encycl. Arcanum 1880; Immortale Dei 1885, Libertas 1888, Longinqua 1895.

⁸ *Chrysost*. in 2 Cor hom. 15, 5; Sacerd. III 1; *Thom* 2II 60, 6 ad 3; 23, 4; Regim. princip. (nem hiteles); *Dante* De monarchia.

Egyháznak ellenére, sőt (Suarez szerint tanács-, nem parancsképen¹) kezére jár, törvényhozásában és intézkedéseiben az Egyház törvényeire és érdekeire kifejezett tekintettel van, nevezetesen a vegyes ügyekben (iskola, házasságok, kegyuraság). Ebből következik, hogy az Egyháznak az állam gondjaira tartozó ideiglenes javak tekintetében valamilyen joghatósága van, mely némelyek szerint közvetlen, mások szerint oldallagos, ismét mások szerint csak irányító jellegű (potestas in temporalia directa, indirecta, directiva). Legnagyobb valószínűsége van Bellarminus² nézetének: az Egyháznak ez a hatalma oldallagos; vagyis az Egyház a dolgok rendes menetében az ideigvaló javak fölötti rendelkezést mindenestül az állam kezében hagyja. De ha ellentétbe jutnak az Egyháznak céljával, vagy ha annak biztosítására szükségesekké válnak, joga van megfelelő módon rendelkezni fölöttük (lásd [53/4. lap](#)). Tehát téves a *Declaratio cleri gallicani* (1682) első cikke, mely tagadja, hogy az Egyháznak bármi beleszólása volna az ideiglenes javakba.

Ez az ideális helyzet magának az államnak is csak javára van. Ha ugyanis az emberek helyesen el vannak igazítva a végcélra, egész életük helyes mederbe van terelve, és így biztosítva van termékeny folyása: «Keressétek először Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadnak nektek». Az államnak nem kell attól tartania, hogy az Egyház ezzel a hatalmával az állam kárára *visszaélhet*; hisz az Egyháznak közvetlenül csak szellemi hatalom áll rendelkezésére, mely végelemzésben hiten és meggyőződésen fordul; nincs karhatalma, mely itt föltételezett esetleges visszaélési szándékainak az államhatalom ellenében nyomatékot tudna adni. Továbbá az Egyház kötve van intézkedéseiben Jézus Krisztus örök törvényéhez, mely az államhatalmat is mint Isten teremtő gondolatát tiszteletben akarja tartatni: Adjátok meg ami a császáré, a császárnak! Persze adott esetben az Egyház Isten szabta küldetése tudatában arra is fog emlékezni, hogy inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek. Ha ez az Egyház isteni mivoltában gyökerező helyzet nem is tud megvalósulni a közömbös vagy épen hitellenes államban, kivált ma az ú. n. totális államban, mely illetéktelenül lefoglalja az egész embert, a lelkét is, azért eszménye az igaz katolikusokban nem homályosulhat el, és az Egyház hű gyermekének nem szabad belefáradni édesanyja jogainak képviselőjébe.

2. Az Egyház hármasság hatalma.

Mikor Jézus Krisztus megbízta az Egyházat az ő üdvözítő tevékenységének történeti és alanyi megvalósításával, ezzel burkoltan azt a meghatalmazást adta át neki, mellyel őt küldötte volt az Atya.³ De kifejezetten is reábizta hármasság megváltói tisztének folytatását.

1. *Tétel. Jézus Krisztus az ő Egyházára bízta a legfőbb tanítói tisztét* (magisterium), vagyis megtette az Egyházat a kinyilatkoztatás hivatalos, hiteles és tekintély jellegű tanítójává. *Hittétel.*

A *vatikáni* zsinat kifejezetten azt tanítja: «Hogy ennek a kötelezettségünknek (az igaz hitet elfogadni és benne állhatatosan megmaradni) meg tudjunk felelni, Isten az ő egyszülött Fia által Egyházat alapított, és azt alapításának nyilvánvaló jeleivel látta el, hogy mindenki föl tudja ismerni benne a kinyilatkoztatott ige tanítóját és örét». Ugyanezt előbb oldallagosan mondotta ki: «Isteni és katolikus hittel hinni kell mindazt, ami Isten írott vagy hagyományozott szavában benne van és amit az Egyház vagy ünnepélyes kimondással vagy rendes és egyetemes tanítással mint isteni kinyilatkoztatást hívés végett előad». ⁴ Az Egyház eszerint *hivatalos* tanító, amennyiben nem a maga kezére, hanem megbízásból hirdeti az isteni

¹ Suarez Leg. III 7.

² Bellarm. Controvers. 3 V 1.

³ Jn 20,21 Mt 28,19.

⁴ Vatic 3 cp 3 Denz 1793 1792.

igazságot, mint pl. egy küldött hirnök a fejedelem akaratát; *hiteles* (autentikus), amennyiben Jézus Krisztustól kapott erejénél és méltóságánál fogva maga képes kezességet nyújtani a tőle hirdetett tanítás igazságáról, mint pl. a királyi közjegyző jogosítva van hitelesíteni; és *tekintélyjellegű* (autoritativ), amennyiben mint Krisztus helyettese a tőle hirdetett igazság elfogadását megkövetelheti és megparancsolhatja, mint pl. a bíró az ítéletnek elfogadását. S végül élő tanító hatalom, szemben a holt betűvel, melyre az eretnekek támaszkodnak.¹

Bizonysítás. Az Úr *Krisztus* megváltó tevékenységének egyik főmozzanata, hogy ő az emberiség föltétlen tekintélyű hivatalos és hiteles prófétája (68. §). Mint ilyen még nyilvános tevékenysége idején részt juttatott apostolainak ebből a hatalomból: küldte őket tanítani, és erre külön meghatalmazásokat és előírásokat adott nekik.² Ezt a hatalmat mint állandó karizmát megadta Egyházának földi életének végén, mikor mennybemenetele előtt azt mondta tanítványainak³: «Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön. Elmenvén tehát tanítsatok minden népet (μαθητεύσατε, tegyétek tanítványaitokká; vagyis tekintéllyel, hatalommal tanítsatok, amint magáról Krisztusról van mondva), megkeresztelvén őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében; tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek. És ime, én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig».⁴ Ezekkel a szavakkal az apostoloknak nyilván föltétlen tekintélyjellegű tanításra ad meghatalmazást minden idő és minden nép számára (a kötelező keresztség ennek folyománya és pecsétje), melynek alapja az ő szuverén küldetése (a tanítványok küldetése ennek folytatása); kezessége pedig az ő jelenlétének állandósulása. Az *apostolok* pedig *a)* ismételtlen kijelentik, hogy az apostoli igehirdetés az evangélium elterjesztésének szükséges eszköze⁵; *b)* hirdetik az igét; ezt kötelességüknek ismerik, és készek inkább üldözést és halált szenvedni, mint abból egy tapodtat is engedni⁶; *c)* ebben a tevékenységükben Krisztus küldötteinek és az evangélium Isten rendelte hiteles tanúinak vallják magukat,⁷ és küldetésüket meg tanító tekintélyüket isteni jelekkel igazolják.⁸ *d)* Föltétlen tekintélyt követelnek tanításuk számára, nevezetesen a hit engedelmisségét,⁹ és megátkozzák azt, aki nem hisz¹⁰; *e)* bírói hatalommal, mint iudices controversiarum nyúlnak bele a vallási nézeteltérések kérdéseibe; nevezetesen saját tekintéllyel döntenek el a körülmetélkedés szükséges voltánál a kérdését.

A *történelem tanúsága* szerint az Egyház kezdettől fogva úgy viselkedett, mint az evangéliumnak tekintélyjellegű tanítója; különösen az eretnekekkel szemben az első időktől kezdve elméletben és gyakorlatban hangsúlyozta, hogy az apostolok törvényes utódai a Krisztus evangéliumának törvényes tanítói, akikre hallgatni kell mindenféle más tanítóval és tanítmánnyal szemben. Ennek értelmében a másképp tanítókat és vélekedőket kezdettől fogva kizárták a hívők közösségéből. Így már a Didache, Római sz. Kelemen és Ignác.¹¹

A *teológiai elmélés* keresi, miért kellett Jézus Krisztusnak az ő tanítása számára ilyen hivatalos, hiteles és tekintélyjellegű szövet rendelni? És a következő szempontokra utal: *a)* A kinyilatkoztatott igazság új tanítás; megállapításai és szempontjai ellenére járnak az ember előtt megszokott és vele született tunyaságát becéző nézeteknek és gondolatjárásoknak. Ha itt nincs testület, melynek kötelessége és rátermettsége van ezt a tanítást állandóan és határozott

¹ 2 Cor 3,6.

² Mt 10,5–42 Mc 6,7–13 Lc 9,1–6 10,1–20.

³ Mt 28,18–20; Mc 16,15 Lc 24,47; cf. Jn 21,15 14,16.25. 15,26 16,13 17,6–8 Act 1,2.8.

⁴ Mc 1,22.

⁵ Rom 10,8–19 Eph 4,7–14.

⁶ 1 Cor 1,17 9,16; Act 2,14–40 3,11–22 4,1–32 stb.

⁷ Rom 1,5 15,18 1 Cor 2,16 3,9 Act 10,41 13,31 22,15 26,16.

⁸ 1 Cor 2,4 2 Cor 12,12 1 Thes 1,5.

⁹ Rom 1,5 15,18; 2 Cor 10,5–6.

¹⁰ Gal 1,8. Act 15.

¹¹ Lásd *Iren.* III 3, 34 35; *Origen.* in Mt 29, 46 47; *Princip. praef. Tertul. Praescript. haeret.* 15 kk. V. h. I 62.

hangon belekiáltani a világba, a tespedésre annyira hajlamos tömegekben hovahamar elkallódnék, és a lapos hétköznapióság csapásain nyoma veszne. *b)* A kinyilatkoztatás *természetfölötti* igazság, melynek hivatása az embereket a gondolkodásnak és cselekvésnek természetünket meghaladó magasabb színvonalára emelni. Ámde, ha nincs isteni tekintéllyel és segítséggel megerősített szerv, mely ezt az igazságot a maga eszményiségében állandóan képviseli és óvja, az emberek csakhamar lefokozzák, és a saját alantjáró szellemerkölcsi igényeiknek színvonalára süllyeszti. Csak meg kell nézni, mit csinált a keresztény igazságból a gnózis vagy a középkori katarusok eretneksége, vagy Tolsztoj vagy az új «germán» kereszténység! *c)* A kinyilatkoztatás *adott* igazság, mely mint tárgyi adottság arra van hivatva, hogy az elméletet maga felé irányítsa és a maga tűzhelyének fényforrása köré gyűjtse. De ha nincs megingathatatlan isteni tekintélyű testület, mely fogyhatatlanul őrzi, akkor az emberi alanyi kény azt csakhamar a maga ezer alakú képére formálja, és egyszersmindenkorra vége annak a világnézeti közösségnek, mely a természetfölötti világban is minden mélyebb társas közösségnek nélkülözhetetlen alapja és lelke.

Nehézségek. A felekezetek egyértelműleg elutasítják a Krisztus rendelte tekintély jellegű tanító hatalom fogalmát, és legföljebb nem kötelező hatású egyszerű igehirdetést engednek meg, és ezt a nézetüket a Szentírásból akarják igazolni. (Általában mikor az egyesnek vagy az államnak Krisztus Egyházával szemben való önállóságáról és jogairól van szó, buzgón hivatkoznak a Szentírásra; mikor azonban magának Krisztusnak Egyházát kellene igazolni, a Szentírás illetékességét tagadják).

1. Az Üdvözítő azt mondja: «*Ne hívassátok magatokat mestereknek; mert egy a ti Mestertek, a Krisztus.*»¹ – Ha azonban az Üdvözítő ezekkel a szavakkal meg akarta volna vonni az apostoloktól a tekintély jellegű tanítóságot, akkor az igazi atyaság sem járna ki embereknek. Ugyanebben az összefüggésben ugyanis azt is mondja az Üdvözítő: «*Ne hívjatok senkit atyátoknak a földön; mert egy a ti Atyátok, ki mennyekben vagyon.*»² Holott a negyedik parancsot ennek dacára ő is hangsúlyozza.³ Az idézett szavakkal tehát a tanítóságnak csak tőle emancipálódni akaró rátarti, kevély és lelketlen gyakorlásától óv.

2. A Szentírás több helyen azt látszik hirdetni, hogy a messiási időben *maga Isten vagy a Szentlélek tanít* majd minden egyes embert: «*Senki sem tanítja akkor többé a társát, senki a testvérét, mondván: Ismerd meg az Urat! Mert mindnyájan megismernek engem.*» «*Nincs szükségtek arra, hogy valaki titeket tanítson; hanem amint az ő kenete megtanít titeket mindenre, az igaz és nem hazugság.*»⁴ – Ámde ez nem a hivatalos és hiteles tanítóságot van hivatva pótolni. Hisz Jeremiásnál, kiből való az első idézet, azt is olvassuk: «*Szívem szerint való pásztorokat adok majd nektek, kik tudással és bölcseséggel legeltetnek titeket.*»⁵ Szent János pedig épen idézett kijelentésével is gyakorolja azt a hatalmat, melyet a protestánsok el akarnak vitatni tőle. Mikor tehát a Szentírás hellyel-közzel azt mondja, hogy a messiási országban maga a Szentlélek tanítja a hiveket, annak ez az értelme: A Szentlélek Isten mint az Istenben valósuló teljes igazság abszolút személyes meggyőző ereje és tüze minden tanító tevékenységet megtermékenyít, csiráit óvja és fejleszti. Isten országában az igazság elsajátítása nem merő gépies eltanulás, hanem bensőséges meggyőződés; de nem is merőben érzelmi élmény, mely gondolatokba nem foglalható és szavakban ki nem fejezhető, hanem a termékeny éltető igazság: az Atyától eredő Ige és az Atyától az Ige által kiáradó Szentlélek. Az a tanító tevékenység, mely ezt az igazságot közvetíti, és a neki megfelelő tanuló

¹ Mt 23,10.

² Mt 23,9.

³ Mc 7,10–13.

⁴ Jer 31,34; 1 Jn 2,27; cf. 3,24 5,6. Jn 8,47 10,25.

⁵ Jer 3,15.

tevékenység nem holt betű, hanem az ősforrásától, a Szentlélektől soha el nem szakadható élet.¹

2. Tétel. Jézus Krisztus az Egyháznak adott papi hatalmat (sacerdotium, ministerium), melynek főadata a kegyelemnek szentségi közlése és a törvényszerű isteni közbenjárás (hivatalos imádság és áldozat) által megszentelni a hivatott lelkeket. *Hittétel.*

Magyarázat. A papi tevékenység a vallástörténet tanúsága szerint mindig kettős: az emberekkel közölni az isteni kegyeket és kegyelmeket, viszont az emberek ügyeit Isten elé terjeszteni. Mindkét irányú (a fölülről lefelé és alulról fölfelé irányuló) működésében a pap hivatásos közvetítő Isten és ember között: Istentől eredő küldetés és megbízás biztosítja, hogy közvetítése Isten előtt tetsző és az ember számára hatékony (4. 46. 592. lap). A protestáns tévedést, mely ellen a tétel elsősorban irányul, jól jellemzi és a katolikus igazságot szabatosan rögzíti a trentói kánon²: «Ki van közösítve, aki azt mondja, hogy az újszövetségben nincs látható és külső papság, vagy hogy itt nincs meghatalmazás Krisztus igaz testének és vérének konszekrálására és följánlására, a bűnök megbocsátására és megtartására, hanem csak az evangélium hirdetésének tiszte és merő szolgálata; vagy hogy akik nem prédikálnak, azok egyáltalán nem papok».

Bizonyítás. Az ószövetségi kinyilatkoztatásnak egyik alapgondolata, hogy Istennek bizonyos választottjai külön papi méltóságnak birtokosai, és ennek erejében a hivatottakat Isten népévé szentelik.³ Ezek a szentírási helyek azt is bizonyítják, hogy ez a papság nem pusztán erkölcsi jellegű; vagyis hivatása nem csupán maguknak és a népnek erkölcsi haladás, tökéletesedés, átszellemülés által való megszentelése; hanem miként a vallástörténet tanúsága szerint minden fejlettebb vallási közösségben: liturgiai, misztikai, szentségi. A papság tökéletes eszméjének megvalósulását azonban az ószövetség a messiási időnek tartja fenn, mikor a természet az örök Igének jelképévé (363. lap) és a Szentléleknek hordozójává magasztosul, s a papi méltóság a kultusz és misztérium lépcsőin fölfelé haladva hatékonyan szolgálja a legmagasabb vallás-erkölcsi ideált, vagyis készíti a legteljesebb és legbensőbb istenközösséget a Szentháromság ölébe fölvetett választottak számára. Ezt a papi eszményt megvalósítja Jézus Krisztus, mint az emberiség főpapja (64. § 1 és 69. §). Papi tevékenységének történeti folytatásával pedig megbízza Egyházát: neki ad hatalmat keresztelni, bűnöket bocsátani, vagyis lelkeket szentelni, az újszövetség áldozatát bemutatni, a hívőket Isten előtt képviselni; és evégből külön karizmát, a Szentlélek által való fölszentelést közli velük.⁴ Ami a szenthagyományt illeti, az egyházi életnek legrégebbi forrásai, Szent Pál pasztorális levelei és a legrégebbi szentírás kívüli keresztény iratok bizonyosságot tesznek, hogy ott egy jól tagozott, megszervezett és tekintély jellegű papság működött a krisztusi papi méltóság letéteményesének igényével, elismerésével és eredményével (56. és 113. §).

A teológiai megfontolás azt találja, hogy a kegyelem Istennek szabad adománya, nem emberi szerzemény; hasonlóképp az istenközösség mint a kegyelemnek következménye, formája és végső célja. S minthogy forrásuk csak az Isten, illetőleg az Isten-ember, ezért közvetítésük módjának megállapítása is Istennek szuverén ténye. S ez a mód akkor marad hű a kegyelemadományok lényegéhez és eredetéhez, ha a közvetítés épügy felülről jön, mint maga a kegyelem, vagyis Isten rendelte hivatalos papság útján.

3. Tétel. Jézus Krisztus adott az ő Egyháznak kormányzó hatalmat (imperium); azaz hatalmat adott neki törvényeket hozni, ítélni és szükség esetén büntetni. *Hittétel.* Tagadták

¹ Kik és miképp gyakorolják ezt a tanító hatalmat, arra nézve lásd 17. §.

² Trid. 23 c. 1; cf. 6; cp 1–4 Denz 961; 966 957–960.

³ Ex 6,7 13,17 19,4–6 Lev 19,2–20 (egyetemes papság); Ex 28–30 Lev 8–10 Num 3 4 9 16–8; Num 6,22–27 3,3 Ex 28,41 (ároni papság).

⁴ Mt 18,18 Jn 20,22–3 Act 6,6 8,14–17 11,22. 13,1–3 14,23 19,6 1 Cor 4,1 10,1 1,16 12,28 2 Cor 3 5,19. Eph 1,13 1 Tim 4,14 5,22 2 Tim 1,5,7. Heb 10,1 13,10 Jac 5,14 1 Pet 4,10. Lásd 100. § 1.

a montanistáktól kezdve minden kor *spiritualistái*, a középkori anarchista eretnokségek, az újítók. Az Egyház burkoltan mindenütt kimondja, ahol megállapítja, hogy Jézus Krisztus hierarchiát alapított az Egyházban; így a trentói és vatikáni zsinaton.¹

Általános bizonyítás. Jézus Krisztus fönntartás és különböztetés nélkül olyan hatalommal küldte az apostolokat, aminő küldetésben ő részesült az Atyától.² Ámde az Üdvözítő mint az emberiség királya földi életében valóságos és teljes t. i. törvényhozó, bírói és végrehajtó kormányzói hatalmat gyakorolt (70. §); tehát ilyent adott át az ő Egyházának is. Ez különben közvetlenül *következik a kinyilatkoztatás természetfölöttiségéből* is: A természeti életközösségek számára nem kellett Istennek közvetlenül rendelni kormányzó hatalmat, mert a természeti törvény és jogrend csirái benne vannak az emberi természetben, és ezek a csirák meg tudják teremni a természeti törvény- és jogrendet közvetlen isteni vezetés nélkül is. De a természetfölötti jogok és törvények csirái nincsenek benne az emberi természetben; következésképp közvetlen isteni ültetés, növelés és ápolás nélkül nem is tudnak abból kinőni, és nem tudják közvetlen isteni rendelkezés nélkül megteremni a természetfölötti életközösség számára a megfelelő természetfölötti élet-, törvény- és jogrendet. S csakugyan azt látjuk, hogy már az ószövetségi teokrácia is mindenestül Isten pozitív rendelkezése, amelybe a népnek bele kell illeszkednie, természeti hajlamai, politikai és kultúrtörekvései ellenére. A kinyilatkoztatás pedagógiai célja is megghiúsulna a közvetlenül isteni eredetű jogi és kormányzó hatalom rendje nélkül; egy nevelő- vagy javítóintézet szabályzatának és nevezetesen büntető kódexének megállapítását nem lehet az intézet növendékeire bízni.

Azonkívül minden *jog és törvény forrása csak személyiség lehet*. Csak személy képes méltányolni mások jogait, törvényeket alkotni, vagyis jogi vonatkoztatásokat kigondolni és konkrét helyzetekre szabni; és csak személyes hatalom képes mindezeket a rendelkezéseket megfelelő kötelező súllyal ellátni. Ezért még a természeti életközösségekben is a történet tanúsága szerint a jogi szervezés és rendezés nagy személyiségektől indult ki; jóllehet elméletben a konkrét kormányzó hatalmak keletkezésére nézve lehet helye a népfőrségi elv jogi fikciójának. A természetfölötti életközösség jogrendje tehát csakis az abszolút személyiségben, Istenben gyökerezhet, aki teljesen szent jogforrás és föltétlenül kötelező hatalom.

Részletes bizonyítás. 1. Jézus Krisztus adott az ő Egyházának *törvényhozó* hatalmat (potestas legislativa). Mikor az *Üdvözítő Cezáreában* kijelenti, hogy Szent Péter kőszálára akarja építeni Anyaszentegyházát, azt mondja: «És neked adom a mennyek országa kulcsait. Es amit megkötsz majd a földön, meg leszén kötve mennyekben is, és amit föloldasz majd a földön, föl leszén oldva mennyekben is». Később valamennyi apostolnak mondja: «Bizony mondom nektek, amiket megkötöztök a földön, meg lesznek kötve mennyekben is, és amiket föloldoztok a földön, föl lesznek oldozva mennyekben is».³ Oldani és kötni ama kornak nyelvhasználata szerint⁴ annyi, mint megengedni és megtiltani, vagyis cselekedetre kötelezni, illetőleg szabadságot adni. Ez a hatalom az Üdvözítő akarata szerint egyetemes: ugyanis nem tesz semmiféle megszorítást: «bármit» megkötöztök (ὅσα ἐὰν δήσητε); egyben a legfőbb instancia, mert intézkedései jóváhagyást kapnak a mennyben, azokat maga Isten vállalja és födözi a tekintélyével. Ezt a hatalmat az *apostolok* kezdettől fogva gyakorolták, s azt kifejezetten Krisztustól származtatják: «Krisztus követségében járunk, úgy amint Isten int általunk». «Ugy tekintsen minket az ember mint Krisztus szolgáit»⁵.

¹ Trid. 23 cp 4 Denz 960; Vatic. 4 prooem. Denz 1821.

² Jn 20,21 Mt 10,40 28,18 Lc 10,16.

³ Mt 16,19; Mt 18,18; cf. Jn 20,23.

⁴ V. h. Mt 23,4 5,17 Rom 7,2.

⁵ 2 Cor 5,20.

Ez a törvényhozó hatalom *nem pusztán kijelentő és törvényt magyarázó* (deklaratív), mint a protestáns fölfogás állítja. Ez ellen szól nemcsak az Üdvözítő szavainak nyelvhasználata (oldani és kötni; cf. [278. lap](#)), hanem a párhuzamos hely is, hol Szent Péternek a kulcsokkal való rendelkezés teljes hatalmát adja; ámde aki a kulcsok birtokában van, nemcsak kijelenti, hogy az ajtó nyitva vagy zárva van, hanem valósággal nyit és zár ([278. lap](#)). Az Egyháznak törvényhozó hatalmát tagadták a valdiak, Wiclif, Hus, Kálvin, Luther és némely előfutárjuk, különösen a pápák avignoni fogsága alatt és után.

2. A *bírói*, ítélkező hatalom (potestas iudicialis) *a törvényhozóiból logikusan foly*; nélküle a konkrét helyzetekben illuzórius volna. Nem is találkozunk a történelem folyamán seholy törvényhozó tényezővel, mely egyúttal bírói hatalmat is ne gyakorolt volna vagy közvetlenül vagy közvetve, megbízott tényezők útján. Az *Üdvözítő* ezt a hatalmat kifejezetten is megadta Egyháznak: «Ha pedig vétkezik ellened atyádfia, menj el és intsd meg őt négyszem között. Ha hallgat rád, megnyerted atyádfiát; ha pedig nem hallgat rád, végy magadhoz még egyet vagy kettőt, hogy két vagy három tanu vallomásán álljon az egész dolog. Hogyha azokra sem hallgat, mondd meg az Egyháznak; ha pedig az Egyházra sem hallgat, legyen neked mint a pogány és a vámos». ¹ Az *apostolok* gyakorolták is ezt a bírói hatalmat; Szent Péter elítélte Ananiás és Szafira magatartását, Szent Pál a korintusi vérfertőzöt, továbbá Alexandert és Hymenaeust. ²

3. A *fenyítő* hatalom (potestas coërcitiva) *a bírónak velejárója* és kiegészítése; üres és illuzórius az a bírói tevékenység, melynek nincs módjában vagy közvetlenül vagy közvetve érvényt szerezni ítéleteinek. Amikor az *Üdvözítő* az Egyházra bízta a vétkezőnek megítélését, a kirekesztés lehetőségére is gondol, és kifejezetten arra is ad meghatalmazást. Ezt a hatalmat már az *apostoli egyház* gyakorolta; Szent Pál a vérfertőzöt kirekeszti a hívők közösségéből, és vesszővel készül a lázongó korintusiak közé. ³ Ugyanígy az *ősegyház* a hittagadókat és hamisítókat kizárta, a főbűnökben vétőket kizárta, illetőleg súlyos bűnbánati fegyelem vállalására szorította.

Kérdés. *Hogyan viszonylik egymáshoz az Egyháznak adott hármasság hatalom?* – Az atyák korában a *keletiek* misztikai hajlamaikhoz hiven szerették az Egyházat úgy föltüntetni mint Isten fölöntetjét, melynek hatalma és hivatása van a lelkeket megtisztítani bűneiktől, megszentelni felső életre és felkenni misztikai méltóságra. A *római szellem*től áthatott nyugati egyház szemében azonban az Egyház az a királyi személyiség, aki fölséggel és hatalommal jön osztani Krisztus kincseit. A *skolasztikusok* szerint az Egyház két kulcsot kapott, és ennek megfelelően két hatalmat: kormányzó és papi hatalmat (potestatem iurisdictionis et ordinis). Ennek a fölosztásnak, mely a tanító hatalmat többnyire a joghatóságához utalja, ma is megvan a jelentősége: a) A papi hatalmat mint a szentségi jegyben gyökerező valamit nem vesztheti el birtokosa; a joghatóságot igen. b) A papi tevékenység szorosan eszköz jellegű; a joghatósági egyúttal önálló is: a törvényhozó nemcsak értelmezi a már fönnálló törvényt, hanem újat is alkothat. A *tanító* hatalmat a maga különállásában a hittudósok csak az újkorban hangsúlyozzák nagyobb nyomatékkal, amióta a kritikai kételkedés és kutatás szelleme a vallási térre is átcsapott és szükségessé tette az Egyház döntő jellegű tanító tekintélyének sűrűbb és nyomatékosabb érvényesítését. Suarez és Stapleton szerint az Egyház két kulcsnak van birtokában; az egyik a tudomány kulcsa, mellyel megnyitja a Szentírás és a szenthagyomány rekeszeit és föltárja a természetfölötti igazság kincseit; a másik a hatalom kulcsa (clavis scientiae et potestatis), a személyek természetfölötti irányítására, amely ismét kettős: papi és joghatósági. Az újabb hittudósok közül sokan a tanító hatalom különállóságát hirdetik, mások azt vagy a papi vagy a kormányzó hatalomnak egy

¹ Mt 18,15–7.

² Act 5; 1 Cor 5,3.12–3. 1 Tim 1,20.

³ Mt 18,17; 2 Cor 10,5–6 13,2; 1 Cor 4,18–21.

mozzanatává teszik, némelyek pedig (mint Scheeben) a kettő között megosztják. Legtöbben elfogadják a három hatalom külön és egymás mellé rendelt jellegét. Általánosan elfogadott nézetről tehát nem lehet szó. Mindent fontolóra véve, úgy tetszik, hogy

a) *Tartalom* tekintetében (materialiter) a három hatalom szabatosan (adaequate) különbözik egymástól; egyik sem vezethető vissza a másikra, és nem fokozható le a másiknak mozzanatává. A tanító hatalom az örök igazságot folyósítja, a papi a kegyelmet, a kormányzó pedig a személyek vonatkozásait irányítja; az előbbi kettő az örök értékek tárgyi rendjét képviseli, az utóbbi kortörténeti helyzetekben és föladatakkal szemben iparkodik érvényesíteni Krisztus akaratát és szempontjait. Innen van, hogy a tanító és papi tevékenység az Egyházban állandó jellegű, mert az igazság és kegyelem rendje változhatatlan; az egyes joghatósági intézkedések pedig az idők követelményei szerint változtathatók. Az igazság és kegyelem fölzsabadít és életerőt fokoz, s ezért a lélek jótéteménynek, ajándéknak méltányolja; a kormányzás szintén jót céloz és szándékol, de konkrét, közvetlen tevékenységeiben kénytelen a fegyelmezés, korlátozás, teheremelés eszközeivel élni; vele szemben itt a fölmentést kiváltságnak, privilégiumnak érezzük; míg az igazság és kegyelem országában a fölmentés megrövidítés számba menne. Az igazság föltétlen jó; senki sem tiltakozhatik, hogy hirdetjük neki; a kormányzó hatalom gyakorlását érezheti valaki jogsértésnek.

b) *Gyakorlás* tekintetében azonban (formaliter) kétségtelen, hogy a három hatalom szervesen összefügg és átjárja egymást. Az egyházi tanítás nem pusztán fölvilágosítás, hanem hiteles bizonyágtétel, melynek hivatása hitet teremteni, s ezért a papi tevékenységnek is van benne része. De egyúttal tekintély jellegű előírás, hitszabály, melyet követni kell; vagyis a kormányzó hatalom kötelező ereje is belesugárzik. Viszont alig van papi illetőleg kormányzó tevékenység, melyben a természetfölötti igazságnak vagy közvetlen föltárása vagy legalább gyakorlati alkalmazása ne szerepelne. S ez a kérdés teológiai jelentősége: A három hatalom kölcsönös viszonya igazi világításba helyezi az Egyháznak tevékenységét, élesen kiemeli természetfölötti hitnemző és hitre kötelező jellegét. Aztán hitvédelmi feleletet ad ama vádra, mintha az Egyház az igazság korlátlan urává tenné magát; megmutatja ugyanis, hogy az Egyház mint megbízott letétben bírja az örök igazságnak az emberiség számára szánt foglalatát, s isteni tekintéllyel és biztosításokkal közvetíti az emberek számára. Maga az Egyház is kötve van az isteni igazsághoz; de erőt és meghatalmazást kapott, hogy viszont ő is köthessen másokat.

Az Egyház hármasság hatalmának dogmájából az a nevezetes gyakorlati következmény foly, hogy *benne maga Jézus Krisztus működik*: tanításában Krisztus szól, papi tevékenységében Krisztus szentel, kormányzó működésében Krisztus rendelkezik; természetesen ama föltételek mellett, illetve korlátok között, melyeket maga Krisztus Urunk szabott (68–70. §). Viszont a hármasság hatalom megnyilvánulásának bárki bármikor nyugodtan alá is vetheti magát, emberméltóságának minden kockázata, a megrövidülésnek minden félelme nélkül; mert hisz végelemzésben Jézus Krisztusnak hódol, akinek alá van vetve minden teremtmény.

86. §. Az Egyház szervezete.

Bartmann II § 142 144; *van Noort* 1, 2, 1; *Pesch* I prop. 26–31 33; *Schanz* III § 2; § 5 12; *Hettinger* 530–72. – *D. Petavius* De ecclesiastica hierarchia II. 5; *H. Scholliner* De hierarchia Ecclesiae catholicae 1757/8; *Th. M. Mamachi* Originum et antiquitatum Christianarum II. XX vol. 4; *I. Döllinger* Christentum und Kirche in der Zeit der Grundlegung² 1868; *S. Dunin-Borkowski* Die neueren Forschungen über die Anfänge des Episkopats 1900; *Moran* The Government of the Church in the First Century 1813; *Genouillac* L'église chrétienne au temps de S. Ignace 1907; *A. M. Koeniger* Grundriss einer Geschichte des katholischen Kirchenrechts 1919; *E. Metzner* Verfassung der Kirche in den zwei ersten Jahrhunderten 1920; *J. Lebreton* et *J. Zeiler* L'Église primitive 1935; *J. Geiselman* Der petrinsche Primat 1927.

Minden társaságnak lét- és működés-föltétele a *szervezettség*. A közösség tevékenységeiben és az azokra képesítő meghatalmazásokban nem egyformán vesz részt a

közösség minden tagja, hanem bizonyos tagok csak bizonyos tevékenységeknek és meghatalmazottságoknak letéteményesei. Nevezetesen a kormányzó tevékenységek olyan jellegűek, hogy külön erre a célra rendelt szervezetben kell összpontosulniok; különben nem biztosítható a közösség fönmaradása, illetőleg eredményes működése. A közösség lehet már most olyan jellegű, hogy a kormányzó hatalom legalább gyökerében az egész közösségé, minden tagjának egyformán része van benne, csak a gyakorlását teszi le időről-időre megbízottak kezébe; ebben az esetben a közösség voltaképp egyenlők társasága (*societas aequalium*), és szervezete *demokrata*.

Az Egyház szervezetét azonban az jellemzi, hogy a kormányzat és a kormányzói meghatalmazások, nevezetesen a tanítói, papi és kormányzói hatalom már eredetileg és gyökerében nem az Egyház minden egyes tagjánál vagy az összességénél van letéve, akik aztán annak gyakorlását megbízottakra ruházzák át; hanem az Egyház tagjai isteni rendelkezés következtében már eredetileg nem egyformák; Krisztus akaratából és meghatalmazásából vannak kormányzók és kormányzottak. A kormányzó elemek ezt a hatalmukat és megbízásukat egyenest Jézus Krisztustól kapták Krisztus testének kiépítésére. Tehát szent ennek a hatalomnak eredete, célja, tartalma; s ezért neve szent hatalom, *hierarchia* (ἱεράρχη, sacer principatus; Ps.-Dionysius óta). Ennek értelmében az Egyház Krisztus akaratából klérusra és laikusokra (λαός = nép) oszlik. A *klérus* neve (κλήρος) eredetileg sorsot és sorsvetést jelent; a kormányzó egyházra azért alkalmazzák, mert ennek osztályrésze, sorsa maga az Isten.¹ Már Tertullian mindkét szót szabatosan a mai értelemben használja.²

Magában a kormányzó Egyházban is Krisztus a hatalom terjedelmére és jellegére nézve különböző fokozatokat állapított meg; s a kormányzó egyháznak ezt az eredetében és jellegében szent rangfokozatát szintén szokás (a szó szűkebb értelmében) hierarchiának nevezni. A hierarchia a püspökben a szűkebb egyházi közösség (az egyházmegye) számára, az Egyház fejében, Szent Péter utódjában az összegyház számára Isten rendelte egységes főt kap; másszóval az Egyház lényegesen *monarchiás* szervezetű.

1. Kormányzó és kormányzott Egyház.

Tétel. Az Egyházban maga Jézus Krisztus rendelt állandó és eltörölhetetlen különbséget a hívők és elöljárók között, amennyiben a tanítás, papi megszentelés és kormányzás hatalmát az elöljárókra bízta, a hívőknek pedig kötelességévé tette, hogy az elöljáróknak e hármasság hatalom körében alávéssék magukat. *Hittétel.*

Tagadták a 4. században Aërius, a 12. században az albiak és valdiak, a 16. századi újítók között az ú. n. kollegiális rendszer hívei (nevezetesen Pufendorf); de csekély változattal általában az összes újítók azt tanították, hogy minden keresztény egyúttal pap és elöljáró, és a régi egyház csak a rend kedvéért ruházta át ezt a hatalmat külön tanítókra és elöljárókra. A gallikánusok, janzenisták és febroniánusok (Richer, Launoi, Hontheim) szerint a krisztusi hatalmak birtokosa végelemzésben az összegyház, melytől függetlenül az elöljáróknak nincs döntő hatalmuk, nevezetesen kormányzó hatalmuk. Az újabb liberális protestánsok elismerik, hogy az Egyháznak már a második század végén megvolt a hierarchiai szervezete, de az történeti fejlődés eredménye; a 2. század végi katolikus egyház és az apostoli község között épen akkora szakadék tátong, mint az apostoli egyház és Krisztus között. Ezt a tételt elfogadják a modernisták is.³ Mindezekkel szemben az Egyház ünnepélyes tanítása különösen

¹ Act 1,26; 26,18 Col 1,12 1 Pet 5,3.

² Tertul. Monogam. 12; Exhort. castit. 7.

³ Denz 496 633 k. 673 2050 2054.

a trentói és a vatikáni zsinaton jut kifejezésre, nem kánonokban; de a fönti tétel egész tartalmával benne van a dogmatikai jellegű zsinati tanításban.¹

Bizonyítás. 1. Jézus Krisztus imádságban átvirrasztott éjtszaka után követői közül ünnepélyesen kiválasztott tizenkettőt, akiket apostoloknak² nevezett³; ezeket külön vezetésben részesítette, időnként átmeneti meghatalmazásokkal látta el.⁴ Mennybemenetele előtt kifejezetten nekik adta át hármasság hatalmát, melyről az előzőkben megmutattuk, hogy Egyházára bízta; ismételten hangsúlyozza, hogy ő maga választotta ki őket erre a tisztségre, és adott nekik olyan hatalmat, amilyent sem maguk nem vehettek maguknak, sem hívők vagy más ember nem adott nekik.⁵ Viszont a többi krisztuskövetőnek kötelességévé teszi, hogy őket hallgassák («Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg»), s nekik engedelmeskedjenek és higgyenek; ettől függ a Krisztus részéről való végső elismerésük és üdvözlésük.⁶ Ettől eltekintve, lényegi tagoltságot, szervezettséget jeleznek már a képek, melyekhez Jézus Krisztus hasonlítja az Egyházat: épület, akol, nyáj, város, ország, szőlőtő.

2. Az *apostolok* közvetlenül Krisztustól meghatalmazott közvetítőknek, tanítóknak, kormányzóknak tekintik magukat: «Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra, melybe titeket a Szentlélek püspököknek helyezett». «Pál apostol nem emberektől, sem ember által, hanem Jézus Krisztus és az Atyaisten által.» A korintusiaknak azért ír távolból, hogy jelenlétében ne legyen kénytelen keményebben járni el «azzal a hatalommal, melyet az Úr neki adott, építésre és nem rombolásra.»⁷ S ezt a hatalmat gyakorolják nem mint a hívők megbízottjai, hanem mint Krisztus meghatalmazottjai.⁸

3. Az Egyháznak előjárók és hívők szerinti tagolása és az előjárók krisztusi hatalma nem volt az apostolok személyes kiváltsága, hanem *minden időkre szolt*; a) Jézus Krisztus ezt a meghatalmazást adta minden főnntartás és korlátozás nélkül, egészen egyetemesen; sőt mikor teljes hatalmát átadta tanítványainak, megígérte, hogy velük lesz az idők végéig. Tehát apostoli hatalomnak kell lenni, míg lesz Egyház, az idők végéig. Az Egyházat az Üdvözítő épületnek szánta, melynek alapjait a pokol erői sem tudják megingatni. E következtetés elől csak az térhet ki, aki az Úr Krisztust eszchatologiai eszmék és várakozások rabjának tekinti. b) Az *apostolok* tényleg nem is tekintették hatalmukat személyes kiváltságnak, hanem azt kézrátétel és imádság útján átruházták más alkalmas férfiakra, akiknek megbízást adtak, hogy ők is hasonlóképen gondoskodjanak utódokról. Mindezekről az előjárókról aztán azt vallották, hogy a Szentlélek tette őket az Egyház előjáróivá és adott nekik szent hatalmakat.⁹ c) Az *ősegyház* története és irodalma bizonyosságot tesz, hogy az Egyházban voltak előjárók, akiknek a hívek engedelmeskedtek, még pedig mint Isten rendelte pásztoroknak. Így Római sz. Kelemen szerint Krisztus Istentől van és az apostolok Krisztustól. Ignác szerint az apostoli tanács közvetítő Isten és a hívek között, a püspök mint az apostolok utóda hivatva van az

¹ Trid. 23 cp Vat 4 prooem. *Denz* 960 1821; cf. Trid. 7 c. 10; 22 cp 2 23 cp 1 c. 1 6 *Denz* 853 940 957 961 966.

² Απόστολος jelent az újszövetségben olykor küldöttet általában; de rendszeren jelenti azt a tizenkettőt, akiknek tizenkettős száma annyira állandóvá lett, hogy utóbb Pál hívása és Mátyás hozzáválasztása után is megmaradt az apostolok testületének jelzésére.

³ Hogy a tizenkét apostol kiválasztása mítosz, azt maga *Harnack* élesen elutasítja: *Dogmengesch.* I⁴ 178–80.

⁴ Mt 4,18–22 Mc 1,16; Lc 6,13 Mc 3,13–5 6,12–3 Mt 10,1.5–8.40 Jn 4,1–3; Lc 10,1–6.

⁵ Jn 15,15–6; 6,71 20,21; Act 1,24–6; Gal 1,1 Act 9,3.

⁶ Lc 10,16; Mc 16,16.

⁷ Act 20,28; Gal 1,1; 2 Cor 13,10; cf. 2 Cor 5,20 1 Cor 4,1; Act 10,42 1 Cor 12,25–30 2 Cor 4,1. Eph 2,19–20 4,11–2 Heb 5,1–4.

⁸ Act 8,14–5 15,28.41 16,4 1 Cor 4,21 5 6 11,2 2 Cor 2,5.. 10,6.. 1 Pet 5,2.

⁹ Act 6,2–6 13,2–3 14,32 20,25 1 Tim 4,14 2 Tim 1,6 Tit 1,5; 1 Tim 1,3.4 4,11 5,17.19.21 2 Tim 2,2 Tit 1,5 1 Tim 3,1 5,22 Tit 1,5.7 1 Tim 6,14 2 Tim 4,3–4; Ap 1,20 2,1 Heb 3,7.17.

Egyház egységét ábrázolni. A gnosztikusokkal szemben egyetemesen vallják, hogy a törvényes egyházi előjárók az apostolok utódai és azok tekintélyével rendelkeznek.¹

4. *Ésszel* sem nehéz fölérni, hogy *a) amely intézmény biztosítani akarja hatóerejét, annak szemezve kell lennie*; vagyis vezetők és engedelmeskedők polaritása szerint kell az irányítás és irányulás, adás és befogadás életfolyamatát végeznie. Így látjuk ezt minden emberi természeti közösségben; illő, hogy így legyen a természetfölötti életközösségben is, mely a természetet nem lebecsülni, hanem megtisztítani és megnevelni van hivatva. Ezért téves, sőt értelmetlen Sohmnak az a tétele, hogy az egyházjog vagyis a jogi szervezet ellentétben van az Egyház mivoltával. A földön élő közösség, mely emberek között akar messze ható célokat megvalósítani, mely embereket akar összefogni és megnevelni, egyszerűen nem lehet el szervezettség és kötelező szabványok nélkül, s nevezetesen központi kormányzó tekintély és hatalom nélkül, tehát legalább valamilyen jog nélkül. Ezt Harnack is hangsúlyozza Sohmmal szemben.² De akkor nagy naivság vagy vakmerőség kell ahhoz, hogy valaki eltagadja Jézus Krisztustól ennek a valóságnak meglátását és a megfelelő előrelátó intézkedést. Sohm tétele csak úgy érthető, ha azt a Luther-féle láthatatlan egyház ([237. lap](#)) gondolatából táplálkozó terheltségnek fogjuk föl. *b) Az Egyház Jézus Krisztus jegyese*; s azért illő, hogy misztikai tagoltságában külön szent szervek legyenek azok, melyek a természetfölötti életre új gyermekeket nemzenek Jézus Krisztusnak, és illő, hogy Jézus Krisztus mint fő fölülről lefelé haladó építésben, tehát hierarchiai közvetítéssel alakítsa ki titokzatos testét. A természetfölötti élet csirája csak fölülről ereszkedhetik a lélekbe; tehát illik, hogy ennek az életnek szervezete is fölülről, hierarchiai úton épüljön ki. *c) Ennek a hierarchiai szervezetnek állandónak kell lennie*. Soha sem volt még intézményalapító, aki rendelkezéseit a vele egykorú első nemzedékre korlátozta volna. Nagy oktalanság volna Jézus Krisztustól elvitatni azt az előrelátást és gondoskodást, melyet a történelem minden kórház-, nevelőintézet-, akadémia-alapításról tanusít.

Ezek a megfontolások föltárják egyúttal *az egyházi előjáróság igazi mivoltát és a hívőkkel való belső vonatkozását*. A kormányzó egyház a megváltás kegyelmi kincseit, a Szentlélek erejét és igazságát kapja attól, aki kiérdemelte és kiönti az emberiségre: Jézus Krisztustól; ennek bőségéből ad a kormányzó egyház szeretetben és szent fölkentségben az üdvösséget szomjazó hívőknek, akik ugyanattól a Szentlélektől szíttott vágyban nyitott lélekkel várják és fogadják be az éltető igazságot és kegyelmet. Ez a befogadás azonban titokzatos életkör útján visszahat az adó és vezető egyházra. A tanuló egyház tanulékony igehallgatása, hívő engedelmessége és elmélyedése mint tiszta visszhang hirdeti a tanított igazság tartalmát és növeli hatóerejét és lendületét. Sőt lendítő erővel hat a tanító egyházra is, amint a fogékony és hű tanítvány hat a mesterére; és mert a hit végelemzésben valamennyi hívő számára van adva, és a Szentlélek közvetlen közreműködésével jön létre, lehet azt mondani, hogy a hívő egyház nem eszközli ugyan, de kieszközli, kijárja a Szentháromság előtt a hiteles és éltető tanítás karizmáját a tanító egyháznak; és így a tanítókkal szerves egységbe fűződő hívők egésze, az összegyűlt, nem a hierarchiai tagoltság és tevékenység elkenésével, hanem eleven és erőteljes érvényesítése által válik a hit anyjává (mater fidei). Hasonló szempontokat kínál föl az Egyház papi és kormányzó tevékenységének a vezető és vezetett egyház közti megoszlása.

Ilyenformán a vezető és engedelmeskedő egyházra való fölosztottság s a benne végbemenő titokzatos kegyelem- és igazság-kicserélődés adás és szerves elfogadás alakjában utánozza azt az örök adást és elfogadást, mely a Szentháromság ölen megy végbe és annak valóját alkotja ([I 415/6](#)). Ezért is hierarchia, szent uralom és hatalom az Egyház uralkodó

¹ *Clemens Rom.* 1 21 40 42 47 57; *Ignat.* Eph 2, 4, 6; Magn 2, 3, 4; 7, 13; Trall 2, 3 Polic 5; *Didache* 15; *Hermas* Vis. 2, 4, 2–3; 3 5; Sim. 9, 26 27; *Iren.* III 3, 3.

² *Harnack Dogmengeschichte* I⁴ 339.

hatalma: Isten királyi hatalma ragyog az Egyház kormányzó hatalmában, örök Igéje szól a tanító egyházban, a szentelő Léleknek kegyelme árad és éltet papi tevékenységében. Az egyházi hierarchia az égi hierarchiának, a *Szentháromság isteni hierarchiájának képe és utánpótlása* (Ps. Dionysius).

Nehézségek. 1. Jézus Krisztus azt mondja: «A népek fejedelmei uralkodnak rajtuk, és nagyjaik hatalmat gyakorolnak fölöttük. Nem úgy lesz tiközöttetek; hanem aki közületek nagyobb akar lenni, az legyen a ti cselédetek; és aki első akar lenni köztetek, az lesz a ti szolgátok; miként az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és váltságul adja életét sokakért».¹ – *Megoldás.* Ezekkel a szavakkal nem mondja az Üdvözítő, hogy a kereszténységben nincsenek felsőbbiségek; sőt döntő tekintéllyel gyakorolja ezt a felsőbbiséget épen, mikor az idézett szavakat mondja: köztetek nem úgy lesz majd, mint a világi fejedelmeknél, hanem így! Az Üdvözítő tehát itt nem vonja vissza ama szavait, melyekkel annyiszor és oly világosan felsőbbiséget és hierarchiai hatalmat ad az apostoloknak és utódaiknak a hívők fölött, hanem mint sok más alkalommal, itt is a hierarchiának egyik alaptörvényét köti tanítványainak lelkére: a hierarchia szent, szellemi hatalom, csakis a szent nagy isteni értékek szolgálatára szánva; ebben és ezáltal van létjoga és nagysága; léte nem lehet öncél, és gyakorlása nem tagadhatja meg krisztusi eredetét és jellegét; az Egyháznak úgy kell krisztusi hatalmával végigjárni a történelmen, mint a Krisztus király járt földi életében alattvalói között (53. lap). «Minden a tietek: akár Pál, akár Apollo, akár Kéfás, akár a világ, akár élet, akár halál, akár a jelenvalók, akár a jövődők; mert minden a tietek; ti pedig Krisztuséi vagytok, Krisztus meg az Istené»²; ez a hatalmaknak Krisztus akarta sorrendje, és ez a hatalomgyakorlás krisztusi alaptörvénye.

2. Az ősegyházban nemcsak az apostolok és a tőlük rendelt előljárók gyakoroltak hivatalos papi, tanító és kormányzó hatalmat, hanem a különféle rendkívüli adományokkal, karizmákkal rendelkező kiváltságosak is. Ezért az ősegyháznak nincs szilárd szervezete, ahol a törvényes felsőbbiség parancsol és rendelkezik, a hívők pedig engedelmeskednek; hanem amint a Lélek meglátogat valakit az adományaival, az válik egy időre vagy egy dologban vezérré, kivált tanítóvá; az ősegyház karizmás egyház, és a pneumások viszik benne a vezérszerepet.³ – *Megoldás.* Karizma Szent Pálnál az összes idevonatkozó helyek tanúsága szerint minden isteni adomány, melyet Isten az Egyháznak, illetőleg a hitnek és szeretetnek szolgálatára ad. Ezek az adományok nem szükségkép extatikus jellegűek; bár ilyen is akad köztük, különösen a glosszolia, értelmezés és profécia adománya. Az Apostol magamagát e csodás jellegű karizmás adományok urának és bírójának tekinti: «De még ha mi vagy angyal az égből hirdetne is nektek más evangéliumot, mint azt, amit nektek hirdettünk, átkozott legyen».⁴ S ugyanezt a helyzetet és szerepet szánja a Krisztustól meghatalmazott és tőle rendelt előljáróknak is (προϊσταμένοι, ἡγούμενοι), akiket mindig a karizmások előtt említ,⁵ akik miként ő hivatva vannak a karizmákat ellenőrizni és szabályozni. Minden esetben az ő tanítása a döntő norma, és nem a karizmás beszéd meg viselkedés.⁶

Hogy az ősegyházban jelentős szerep jutott az entuziasztáknak is, akik közvetlen isteni indítás hatása alatt csodaszerű bizonyosságot tettek az ifjú egyházban élő és működő Lélek erejéről, és hogy ennek következtében az ősegyházak nem mindenütt mutatják mindjárt kezdettől fogva azt a szabatosan körülírt szervezetet, melyet Szent Pál pásztorlevelei és Szent Ignác iratai tüntetnek föl, az velejárt a születés vajúdásaival, a kezdettel, a keletkezéstől el

¹ Mt 20,25–8.

² 1 Cor 3,22; cf. Jn 18,36 Lc 22,24–34 Mt 23 Jn 13 15,17; S. Bernardus De consideratione II. 5.

³ 1 Cor 12,18–31 Eph 4,1–17 *Didache* 11 13.

⁴ Gal 1,8.

⁵ 1 Cor 12,28 Eph 4,11.

⁶ Rom 12,5 16,17 1 Cor 4,17.21 12,10 2 Cor 5,20 13,2.10 Gal 1,8.

nem választható nagyobb mozgási és alakítási szabadsággal, az életerőt bizonyító és jellemző plaszticitással. A Szentlélek áldásaiban bővelkedő ifjú egyház a kormányzatot általában nem érezte tehernek és korlátnak, hanem áldásnak és adománynak, melynek lobogó lelkesedéssel hódolt meg; hajlíthatatlan fegyelmi erőnek és tényezőnek csak akkor mutatkozott, amikor lázongó lelkek gyakorlatban és elméletben kikezdték. A keresztény életnek ama tavaszában tehát a karizmások időnként uralkodhattak, mint a gyermek-ünnepélyeken a gyerekek szoktak a családban (Dunin–Borkowski). Azonban az a közösség, amely merőben entuziasztákra építené létét és működését, nem szervezetet, hanem anarchiát állandósítana. Ilyen akaródzások és törekvések mindenesetre jelentkeztek a vallási rendkívüliségeket hajhászó kisázsiaiakban, csak úgy mint a magukat szívesen hallató demokrata görögökben. Szent Pál azonban kezdettől fogva erélyesen és céltudatosan ellene szegült ezeknek a törekvéseknek, melyeknek diadala az ifjú egyház vesztét jelentette volna.

3. *Az egyházi elöljárókat maga a nép választotta*; Ciprián is, mikor fölszólítja a hívőket, hogy szakítsák meg a közösséget a méltatlan papokkal, fölszólítását azzal okolja meg: Van hatalmatok méltó papokat választani és méltatlanokat visszautasítani!¹ – *Megoldás*. Sem a Szentírásban, sem a hagyomány okmányaiában nincs nyoma annak a hiedelemnek, hogy az Egyház kormányzati hatalmát is az a nép adja, mely a hatalom viselőinek személyét jelöli ki, vagy azt egyenest választja. Sőt a népek szerepe az egyháztörténeti források tanúsága szerint arra szorítkozott, hogy tanuságot tett a kérdésben forgó személyek méltó voltáról; a meghatalmazást aztán az apostolok, később a püspökök adták meg. *Más dolog ugyanis az alkalmas személy megjelölése, ismét más annak meghatalmazása és a megfelelő hatalmak átadása*. Ez az utóbbi az Úr Krisztus intézkedései értelmében csak az apostoli utódlás módján történhetik; amint Krisztus küldte az apostolokat, úgy azoknak is küldeni kell (missio) másokat. S ezzel az apostoli küldés és utódlás elvével az Üdvözítő a hármasság egyházi hatalom folytonosságát biztosította az Egyházban; de arról már nem rendelkezett, mi módon történjék az alkalmas személyek kiválasztása. Ezért az egyházi méltóságok betöltésének módja a történet során kialakult egyházjogi intézkedéseknek tárgya.

4. A hívőktől különböző papság ellen a protestantizmus régi kifogása a kinyilatkoztatásnak az az alap gondolata, hogy *az összes választottak*, Izrael csak úgy mint Jézus Krisztus házanépe *királyi papságot alkotnak*; ezzel szemben tehát a külön hierarchiai papság bitorlás és a hívők méltóságának megrövidítése.² – *Megoldás*. A protestantizmus vádját már Koré és társai is emelték. Isten azonban alaposan megfelelt nekik.³ *Az egyetemes papság* arra van hivatva, hogy imádságban, szeretetben, lelki önfeláldozásban szellemi áldozatot mutasson be Istennek, illetőleg ezekkel az erkölcsi és kegyelmi tevékenységekkel mint Krisztus titokzatos teste a fő örök papi tevékenységében részt vegyen: vele együtt mutassa be az örök áldozatot az Atyának: «Áldozatok igaz áldozatot és vessétek bizalmatokat az Úrba!» szólít föl a zsoltáros; és «mint élő kövek épüljete föl rajta (Krisztuson) lelki házzá, szent papsággá, lelki áldozatok bemutatására, melyek kedvesek az Isten előtt Jézus Krisztus által.»⁴ Azonban ez az egyetemes lelki, misztikai papság nem zárja ki és nem teszi fölöslegessé a külön *liturgiai papságot*, melyet az ószövetségben az ároni papság képviselt,⁵ mely a próféták szerint a messiási országban megnemesedve újra kel és örökre biztosítva lesz,⁶ amilyent az újszövetségben Jézus Krisztus az apostoloknak adott,

¹ Cypr. Epist. 67, 3 4.

² Ex 6,7 13,17 19,4–6 Lev 19,2–20,26; 1 Pet 2,5–9 2 Cor 3,3–6 Rom 15,16 Ap 1,6 5,10 20,6.

³ Num 16 Deut 18.

⁴ Ps 4,6; 1 Pet 2,5; cf. Ps 49,23 50,21 Rom 12,1 Heb 13,15.

⁵ Ex 28,28–30 Lev 8–10.21 Num 3 4 9 16–18.

⁶ Is 66,21 Jer 31,14 33,18–22 Mal 2,45.

amikor őket bírta meg az eucharisztiai áldozat bemutatásával, nekik adott hatalmat bűnöket bocsátani s általában az ő szentelő és lélekvezető tevékenységét folytatni.

Sőt az elmélőnek nem nehéz belátni, hogy az egyetemes papság egyenest szükségessé teszi a külön papságot, mely Istentől kapott meghatalmazás és hivatali karizmák által meg tudja adni a népnek azt a fölszenteltséget, a Krisztus testével való azt a közösséget (nevezetesen a keresztség és Eucharisztia által), mely aztán képesíti az egyetemes papi méltóságnak Isten előtt kedves gyakorlására. Hogy az egyetemes papság mennyire nem jár ellenére a hierarchiai papságnak, bizonyítják azok az atyák, kik elismerten a külön papság határozott tanúi, és mindamelllett sokat és szívesen szólnak az egyetemes papságról.¹

5. Újabb valláshistorikusok azon a címen is tagadóra veszik az egyházi előjárók külön krisztusi eredetű papi hatalmát, merthogy a keresztények az első időkben (kb. a 2. század közepéig) *papjaikat nem illetik miként a zsidók és pogányok a ἱερεὺς, sacerdos névvel*; csak Jézus Krisztus van ebben a liturgiai értelemben papnak, illetőleg főpapnak mondva.² – *Megoldás. Egy elnevezés hiánya még nem jelenti a dolog hiányát is. Az őskereszténységben volt liturgiai papság csak úgy mint liturgiai áldozat (488 kk. lap). Ha az őskeresztény irodalom a papjait nem illeti a ἱερεὺς, sacerdos névvel, annak az a valószínű oka, hogy a keresztény papságnak jellege Jézus Krisztusnak főpapsága és a keresztény liturgiai papságnak merő eszköz-volta miatt egészen más, mint akár a zsidó akár a pogány papságé; tehát a ἱερεὺς nevet nem használhatták volna anélkül, hogy a régi környezetük világnézetéből és megszokott kategóriáiból még egészen ki nem szabadult keresztényeknél egészen hamis fogalmakat ne keltsenek. Mikor a kereszténység sajátos eszmevilága a hívőknek már vérévé vált és határozottan elkülönült a pogány meg zsidó eszmevilággal szemben, s nevezetesen az újszövetségi áldozat külön jellege is már teljes világossággal állt a keresztény köztudat előtt, továbbá a szentmisének a keresztáldozathoz való viszonya tisztázódott, akkor, a második század közepe táján (Tertullian, Origenes, Ciprián) aggodalom nélkül adhatták és adták is a keresztény liturgusnak is a ἱερεὺς nevet.*

2. A kormányzó egyház hierarchiai tagoltsága.

Tétel. A kormányzó egyházban Krisztus a kormányzó hatalomnak három fokát állapította meg, melyeknek hordozói a püspökök, az áldozópap és a diakonok. Hittétel.

Magyarázat. Ez a három hatalom egymástól úgy különbözik, hogy a *püspökök* egy kisebb-nagyobb hívő községnek egyetlen teljes hatalmú tanítója, papja és pásztora, vagyis a Krisztustól az Egyháznak adott hármasság teljes tartalmának birtokosa; az *áldozópap* tőle függően, mint helyettese a tanító és elsősorban a papi hatalomnak részese (nem ordinálhat, nem bérmálhat és nincs közösségi joghatósági hatalma: potestas iurisdictionis pro foro externo); a *diakonok* pedig szintén tőle való függésben kormányzó hatalmának részese és az egyetemes papság tényeinek hivatásos liturgusa (taníthat a püspöktől kiszabott keretek között, kereszttel, az oltárnál szolgál). Ezt a tételt tagadják mindazok, kik a kormányzó egyház krisztusi rendelését tagadják; továbbá Aërius, aki a püspök külön hierarchiai méltóságát tagadja a papsággal szemben. A tételt a trentói zsinat ismételt ünnepelesen kimondja³ vagy föltételezi a fönt is idézett helyeken (lásd [261.](#) és [596. lap](#)).

Bizonyítás. A tétel bizonyításánál nem szabad szem elől téveszteni, hogy a) Jézus Krisztus mint az örök Istennel egy személy nincs ráutalva, hogy még földi életében meghatározza az egyházi szervezetnek minden kicsiny részletét; beérhette *burkolt rendelkezésekkel*, melyeket

¹ Igy *Cypr.* Epist. 76, 3; *August.* Civ. Dei XX 10; *Leo M.* Sermo 4, 1.

² Heb 13,8.

³ Trid. 23 cp 4 c. 6 7 *Denz* 960 966 967.

aztán az apostolok később a Szentlélek vezetése mellett, különösen gondviselészerű tények világánál megértettek, s kiépítették azt, amit ő csirában adott meg. *b) A fejlődés törvénye*, melyet az Üdvözítő a mustármagról szóló példabeszédében az ő Egyházának eléje szabott, azt is jelentette, hogy az egyházi szervezet nem jelent meg egyszerre készen az utolsó vonásig, hanem a növekvő Egyházzal együtt alakult ki; s közben nem lehetett annak a változatosságnak és szabadságnak híjával, mely nélkül a keletkezés első tavasza el nem lehet. Ennek a fejlődésnek a katolikus kutatók megállapításai értelmében ezek az *irányvonalai*: Az első időkben az apostolok maguknak tartották fenn a főnhatóságot a tőlük vagy küldötteiktől megalapított egyházak fölött. A közvetlen kormányzásban és lelkipásztori gondozásban azonban segédkezett nekik már Jeruzsálemben a hét diákonus, azután ott is meg a pogányokból lett keresztény községekben is egy testület, melynek tagjait az Írás olykor előljáróknak, legtöbbször felügyelőknak és öregeknek mondja (προϊσταμένοι, ἡγούμενοι, ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, διάκονοι). Minő volt ezeknek a szervezete a kezdet kezdetén, azt ma már nem lehet pontosan megállapítani. Bizonyos azonban, hogy

1. A *főhatóságot maguk az apostolok gyakorolták* fölöttük. Az Apostolok cselekedeteinek tanúsága szerint Jeruzsálemben maguk az ősapostolok tartották kezükben a főhatalmat, és Szent Péter volt ott az első ember. Szent Pál a tőle és segédjeitől alapított községekben magának tartotta fenn a legfelső kormányzatot, mint bőven tanúsítják levelei, különösen 1 és 2 Cor.

2. A *diákonusok* a fent jelzett módon főként a vagyonkezelést vitték, és az apostolok segédjeiként résztvettek az apostoli tevékenységben; hierarchiai méltóságban és tevékenységben különböztek az episcopusoktól és presbyterektől (113. § 1).¹

3. Ha nem is lehet kimutatni, hogy az episcopusok és presbyterek testületének élén mindjárt kezdettől fogva mindenütt egy teljes hatalmú előljáró állott, mégis kétségtelen tény, hogy *a püspök* mint a közönséges áldozópapok fölött álló és teljes pásztori hatalommal rendelkező előljáró *isten jogcímén állott az egyes hívő községek élén*; más szóval a püspök krisztusi rendelkezés értelmében hierarchiai hatalom tekintetében lényegesen különbözött a prezbiterektől és diákonusoktól, és az ősidőben az egyes egyházak szervezete monarchikus: *a) Hegesippos* szerint a *jeruzsálemi egyházközségnek* előljárója az első nagy üldözés után, melynek István diákonus is áldozatul esett, Jakab, «az Úr testvére» volt, utána Simon; a Jelenések szerint Kisázsia községeinek élén egy-egy ἄγγελος állott.² *b) Szent Pál* pásztorleveleiből világos, hogy Timóteus és Títus teljes kormányzói hatalmat gyakoroltak a prezbiterek és diákonusok fölött, amaz Efezusban, ez Krétában; tehát mindegyik mint teljes hatalmú püspök állott Egyháza élén. Ugyanígyennek mondja Szent János Diotrephest.³ *c) Római sz. Kelemen* az ószövetség analogiájára beszél főpapról, papokról és diákonusokról.⁴ *Ignác*nak e tekintetben való tanítása sokkal ismertebb és protestáns részről is elismertebb, semhogy részletezni kellene: szerinte az egyházközség élén áll a püspök.⁵ *d) Az apologétáknak* nem volt érdekük a pogány hatóságok előtt teljesen föltárni az Egyház szoros szervezetét; mindazáltal Jusztin megerősíti Ignácnak az ősi egyházi szervezet monarchikus jellegéről adott képét.⁶ *A későbbi hagyomány* hiánytalan.⁷ Mikor a 4. században Aërius

¹ Act 6,2.. 8,12.38.40 Phil 1,1 1 Tim 3,8 stb.

² Ap. Euseb. Hist. Eccl. IV 22. Ap 1 2; cf. Act 12,17 15,13 21,18 Gal 1,19 2,9.12.

³ 1 Tim 4,4 5,17.19.21–2 2 Tim 2,2 Tit 1,5; 3 Jn 9–10.

⁴ Clemens Rom. 40; cf. Did. 15.

⁵ Ignat. Eph 3, 2; 4, 1; Magn 3, 1; Phil 1, 2 6; 3, 2; 4, 7; Smyrn 8 9; Trall 2, 3 stb.

⁶ Iustin. Apol. I 65 57.

⁷ Cf. Herm. Vis. 2, 4; Tertul. Praescr. 32; Bapt. 17; Clemens Al. Strom. VI 13; Origen. Or. 28.

tagadta a püspök felsőségét, Epifánius¹ örültnek jelentette ki tanítását (Szent Jeromosra nézve lásd [597. lap](#)).

4. A monarchikus, vagyis az egyházközség élén álló egy püspök az apostolok tanító, papi és kormányzó hatalmának utódja, és magától Jézus Krisztustól kapta főpapi hatalmát. Az apostolok ugyanis rendelnek püspököket és azt mondják, hogy maga a Szentlélek helyezte őket az Egyház kormányának élére.² Az atyák a gnóosztikusok tanításával szemben egyhangúlag a püspökök tanítására hivatkoznak, mint akik tanításukkal együtt szakadatlan sorban az apostoloktól erednek³; és kifejezetten tanusítják, hogy az apostolok isteni parancsra és az Istentől kapott előrelátás irányítása szerint rendeltek segítőköt és utódokat, nevezetesen pedig püspököket.⁴

Vajjon az ősegyházban mindjárt kezdettől fogva így volt-e mindenütt megkülönböztetve a püspöknek állása a presbitérium többi tagjával szemben? Bizonyos, hogy a neveket (*episcopus, presbyter*) eleinte vegyesen használták. A Szentírásban még nem szilárdak az elnevezések: Barnabás is apostolnak van olykor mondva, Pál viszont diákonus, János presbiter⁵. Használatosabb a presbiter (= öreg) elnevezés; a zsidó szinédrium, a római szenátus, a görög gerúzia mint öregek tanácsa hasonló megfontolásból származó elnevezések, melyek a keresztény nyelvhasználatnak támaszul és mintául szolgálhattak. Kétségtelen, hogy tanító, törvényhozó, kormányzó és szentelő (szentség-osztó) tevékenységet fejtettek ki. De milyen volt ennek a kollégiumnak belső szervezete, milyen viszonyban voltak egymással azoknak a meghatalmazásai, akik presbyteros és episcopus néven vannak említve, mindmáig némileg homályos.

Nevezetesen az a kérdés foglalkoztatja a katolikus tudósokat, vajjon az első időben ezt a két nevet vegyesen használták-e ugyanannak az előjárói fokozatnak megjelölésére, vagy pedig az egyik általánosabb terjedelmű-e? Ennek a kérdésnek azért van jelentősége, mert a Szentírás némely helyen úgy beszél, mintha egy-egy községben több püspök is lett volna,⁶ és mintha így az Egyháznak nem monarchiás, hanem testületi, kollégiumos volna az eredeti szervezete (presbitériális egyház). – A katolikus tudósok ezt a kérdést többféleképp próbálták megoldani: *Petavius* szerint abban az időben több püspök volt még minden egyházban, hogy kéznél legyenek új egyházak alapítására és kormányzására. Több szentatya és *Szent Tamás* úgy gondolták, hogy az egyszerű áldozópap neve is akkor még gyakran püspök volt.⁷ A *Michiels* szerint az episcopus név csakugyan áldozópapot jelent; a tulajdonképeni, hierarchiai értelemben vett püspöknek akkoriban nincsen még sem állandó neve, sem állandó helye; az mint misszionárius helyről-helyre jár. *Batiffol* szerint a presbyteros név jelenti azokat, kik mindjárt kezdetben keresztényekké lettek; természetesen ezek közül választották a hivatásos egyházi előjárókat: $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\acute{\upsilon}\tau\epsilon\rho\iota \ \epsilon\pi\iota\sigma\kappa\omicron\upsilon\upsilon\nu\tau\epsilon\varsigma$. Valószínű azonban, hogy a dolog úgy alakult ki, amint *Bruders* alapos és óvatos kutatásai mutatják: Eleinte az összes egyházi előjárók közös neve: presbiter. Csakhamar külön névvel kiváltak itt a legalsó fokozat viselői, a diákonusok, mint akikkel a népnek leggyakoribb és a hétköznapi élet szempontjából legjelentősebb érintkezése volt: az ellátás ügye az ő kezükben volt. A nem-diákonusokat akkor kezdték püspöknek és pásztoroknak nevezni; és az apostolok kora után (70–110)

¹ *Epiphan.* Haer. 75, 4.

² Act 20,28.

³ *Iren.* III 3, 1; IV 33; 8; V 20, 1; Hegesippus ap. *Euseb.* Hist. Eccl. IV 22; cf. 11; *Tertul.* Praescript. 32; *Cyprian.* Epist. 42, 3.

⁴ *Clemens Rom.* 42 44; *Ignat.* Phil: cím; cf. Magn 2; Trall 3, 13, 2; *Cyprian.* Epist. 42, 4 etc.

⁵ Act 14,4 Rom 16,7; 1 Cor 3,5 5,18 2 Cor 3,6; 1 Pet 5,1 Act 20,17.28.

⁶ Act 20,17 Phil 1,1.

⁷ Chrysost., Theodoret., Hieron.; *Thom* 2II 184, 6 ad 1.

lassan általánossá vált, hogy a község legfőbb eljáróját püspöknek nevezték, a többit prezbiternek.

Ezek után látni való, hogy a tényekkel teljesen ellentétben van az egyházi szervezet kialakulásának az az elmélete, melyet fölállítottak az *újabb liberális protestánsok* (Ritschl, Hatsch, Pfeleiderer, Harnack, Sohm): A legrégebbi keresztény községben minden tagnak teljes önállósága és szabadsága volt vallási téren, és valamennyi mindenben egyenlő jogokat és méltóságot élvezett. Csak a pneumások, a karizmatikusok váltak ki mint tanítók és próféták; elég hamar melléjük sorakoztak a legidősebbek; ezeknek köréből választották az episcoposokat és diákonosokat, akik ellátták a hivatalos istentiszteletet és kezelték a közös vagyont. Csak a karizmák megszűnte illetőleg gyérülése után ment át kezükbe a tanító hatalom is (*ministerium verbi*), s idő folytán egy közülük került a község élére, akit a gnósztikusok nyomása alatt és az eretnek támadások elleni védelmül apostolutódnak kezdtek tisztelni. – Ennek az elméletnek ellenmond az egyházi hierarchia krisztusi alapításának ténye ellene a karizmásoknak tényleges történet-igazolta helyzete, mely mindenestül beleilleszkedik a hierarchiai egyházi szervezetbe; és ellene mond az elfogulatlan vizsgáló előtt ma letagadhatatlan történeti tény, hogy az Egyház kezdettől fogva, embriós állapotban ugyan, de határozottan hierarchiai szervezetet mutat, mint azt Batiffollal szemben Harnack is kénytelen volt elismerni.¹ Csakugyan hézagatlan történeti folytonosság nem hagy helyet olyan időköz számára, mikor az Egyház hierarchiai szervezet nélkül áll: Római sz. Kelemen már tud meghalt prezbiteréről²; Papias, Szent János evangelista tanítványa hierapolisi püspök volt; Ignác vértanú mindenütt püspököket talál amaz egyházakban, melyekhez leveleit intézi; Alexandriai Kelemen elbeszéli, hogy Szent János patmoszi fogsága után a szomszédos tartományokban püspököket rendelt³; Korintusi Dénes 175 körül aténi püspök-jegyzéket készít, Polycrates 195 k. elbeszéli, hogy családja már hét püspököt adott Efezusnak.

Kérdés. *Hogyan viszonylik az apostoli méltóság a püspökihöz?* – Az apostoloknak az apostolutódokkal, a püspökökkel szemben több *kiváltságuk* volt: a) Közvetlenül Jézus Krisztustól kapták küldetésüket és hatalmukat; utódaik pedig csak tőlük.⁴ b) A kinyilatkoztatásnak sugalmazott, tévedhetetlen hiteles hirdetői és egyben eszközei voltak⁵; utódaik már nem új kinyilatkoztatások eszközei, hanem a rájuk bízott változhatatlan igazságnak őrei, amint azt Szent Pál Timóteusnak lelkére is kötötte⁶: «Őrizd meg a rád bízott jó kincset a Szentlélek által, ki bennünk lakik». c) Az apostolok meghatalmazása az egész Egyházra szólt⁷; utódaik ellenben egy nyájhoz vannak kötve.⁸ Lehet tehát azt mondani: az apostolokban *kettős hatalom* volt: apostoli és főpásztori, azaz a hiteles, hivatalos és tekintély-jellegű tanító, papi és kormányzó hatalom; s csak ez az utóbbi volt arra szánva, hogy az utódokra is átmenjen. Az apostoli meghatalmazás három kiváltsága személyre szólt.

3. Az Egyház feje.

Tétel. Jézus Krisztus Szent Pétert közvetlenül és egyenest az Egyház jogi fejévé tette.
Hittétel. Tagadták a skizmatikus görögök, és általában a keleti felekezetek, melyek épúgy mint az angolok elismerik, hogy Jézus Krisztus alapított hierarchiát, de nem fogadják el, hogy annak Szent Péterben joghatósági főt adott. Elvetették továbbá Wiclif, Hus és a 16. századi

¹ Harnack Entstehung und Entwicklung der Kirchenverfassung p. 182.

² Clemens R. 44.

³ Apud Euseb. Hist. Eccl. III 24.

⁴ Tit 1,5; Pál: 1 Cor 11,23 15,3 Gal 1,12; viszont: 2 Tim 3,14 1,13 2,2 3,10.

⁵ Act 15,7 1 Cor 2,7–10 Gal 1,11 Eph 3,1–7.

⁶ 2 Tim 1,14; cf. Rom 16,17 1 Cor 11,2 Col 2,7 2 Thes 2,14 2 Tim 1,13 3,10.14.

⁷ Mc 16,15 Mt 28,18 Jn 20,21.

⁸ Tit 1,5 1 Pet 5,2.

újítók, az ókatolikusok és modernisták.¹ Szent Péter és utódja főségének joghatósági jellegét támadták a gallikánusok és febroniánusok. Mindezekkel szemben a *vatikáni zsinat* ünnepélyesen kimondta: «Ki van közösítve, aki azt állítja, hogy Szent Pétert az Úr Krisztus nem tette meg az összes apostolok vezérévé és az egész küzdő egyház látható fejévé; vagy hogy nem igazi és tulajdonképeni joghatósági főséget kapott egyenest és közvetlenül ugyanattól a mi Urunk Jézus Krisztustól, hanem csak tiszteletbeli főséget».²

Magyarázat. A zsinat mindenekelőtt kimondja, hogy az egyházi főséget *egyenest és közvetlenül* Jézus Krisztus maga adta meg Szent Péternek, és nem először és közvetlenül az Egyháznak vagy az apostolok testületének, mely aztán Szent Pétert megbízta annak gyakorlatával, mint azt a gallikánusok és febroniánusok tanították. Aztán megállapítja, hogy ez a főség joghatósági jellegű. A főség ugyanis lehet merőben *tiszteleti* (primatus honoris), melynek viselője tekintélyénél fogva emelkedik ki egyenlőrangú és jogú társak között mint primus inter pares. Lehet *intézői vagy felügyeleti* (primatus directionis vel inspectionis), mely irányító, de nem törvényhozó és törvénykező hatalmat ad birtokosának kezébe; ilyen egy nevelőintézet igazgatójának, köztársaság elnökének, jószágkormányzónak hatalma. Lehet végül *joghatósági* (primatus iurisdictionis), mellyel a teljes kormányzó, vagyis a törvényhozó, ítélkező és végrehajtó hatalom jár együtt. A zsinat szerint ezt a főséget adta Krisztus Urunk Péternek. Minthogy az Egyházban a tanító hatalom is joghatósági jellegű (lásd 295. lap [262. lap]), de nem a papi, az is benne van Szent Péternek és utódjának főségében; úgy hogy ha laikust választanának meg pápának, nyomban gyakorolhatná a tanító és kormányzói hatalmat, a papit (püspököt) azonban csak akkor, amikor már föl van szentelve.

Bizonyítás. 1. *Jézus Krisztus* kezdettől fogva *elsőséget adott Szent Péternek a többi apostol fölött*; mindenütt kitüntető módon előtérbe helyezte és nevelte egy nagy föladata. Már az első találkozáskor új nevet adott neki: «Te Simon vagy, Jónás fia, te Kéfásnak fogsz neveztetni, ami annyit tesz mint Péter».³ Ámde a névváltoztatás, illetőleg névadás Isten részéről a Szentírás tanúsága szerint mindig nagyjelentőségű tett,⁴ és következő nagy személyi kiváltságokra, illetőleg föladatakra utal, melyeket az új nevet kapott személynek az Isten országában vállalnia kell. Hívásakor kijelentette, hogy emberek halászává teszi majd; Jakabbal és Jánossal együtt nagy események közvetlen tanujává tette: Jairus leányának föltámasztása, színváltozása, haláltusája tanujává; megfizettette maga és Péter helyett az adópénzt, ahol tehát Péter mintegy az ő alteregojaként szerepel (Wellhausen). Péter első a lábmosásnál; külön üzenetet kap az Üdvözítőtől föltámasztásáról; a föltámasztottnak külön megjelenésében részesül.⁵

2. Jézus Krisztus a főséget Szent Péternek *ünnepélyesen megígérte*; «Midőn pedig Jézus Fülöp Cezaréájának környékére ment, kérdé tanítványait, mondván: Kinek tartják az emberek az ember fiát? Ők pedig mondák: Némelyek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, mások pedig Jeremiásnak vagy egynek a próféták közül. Mondá nekik Jézus: Hát ti kinek mondotok engem? Felelvén Simon Péter, mondá: Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia. Jézus pedig felelvén, mondá neki: Boldog vagy Simon Jónás fia! mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én Atyám, ki mennyekben vagyon. Én is mondom tehát neked, hogy te Péter vagy, és erre a kőszálra fogom építeni Egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyek országa kulcsait. És amit megkötsz majd a földön, meg lesz

¹ Denz 2055 k.

² Vatic. 4 cp 1 Denz 1823.

³ Jn 1,42; Mc 3,16. Péter görög szó: πέτρα, arámul **𐤏𐤃𐤐** = kőszál.

⁴ Pl. Gen 17,5 (Ábrahám), 32,28 (Izrael), Num 13,17 (Jozsue), Mt 1,26 (Jézus).

⁵ Lc 5,1–11; Mt 4,18–9 Mc 1,16–7. – Mc 5,37; Mt 17,1–3 26,37–46. – Mt 17,23–6; cf. 8,14 14,28 Mc 11,21 16,7 Lc 22,31–2 24,34 Jn 6,67 13,6 1 Cor 15,5.

kötvé mennyekben is; és amit föloldasz majd a földön, föl lesz oldva mennyekben is».¹ Ezekkel a szavakkal az Úr Krisztus a kívánható legnagyobb határozottsággal joghatósági főséget helyez kilátásba Péternek az ő Egyháza fölött:

a) *Megteszi Egyházának szikla-alapjává.* Ámde az épületben az alap szerepe nem merőben tiszteleti vagy irányító, hanem oksági hatékonysággal az épületnek egységét, szilárdságát és tartamát van hivatva biztosítani. Az épület alapjának ezt a szerepét az Üdvözítő maga részletesen megállapította: Aki hallja a Hegyi beszéd igéit és megtartja, «hasonló a bölcs emberhez, ki házát kősziklára építette; és szakadt az eső, jött az árvíz, a szelek fúttak és ama háznak estek; de nem dőlt össze, mert kősziklára volt alapítva. És mindaz, aki ez igéimet hallja, de azokat meg nem teszi, hasonló lesz a bolond emberhez, ki házát fővenyre építette. És szakadt az eső, jött az árvíz, a szelek fúttak és ama házra rohantak; és összedőlt az, és nagy volt annak omlása.»² b) *Rábízza a mennyek országának kulcsait.* Aki a kulcsok birtokában van, teljes hatalommal rendelkezik a házban: «Igy szól a Szent és Igaz, akinél Dávid kulcsa vagyon; aki amit megnyit, azt senki be nem zárja, és amit bezár, azt senki meg nem nyitja».³ Az Úr Krisztus Péternek már előbb kilátásba helyezte a tudás kulcsát,⁴ most pedig minden kikötés nélkül az Egyház összes kulcsait; tehát teljes és korlátlan intézkedési hatalmat ad neki az ő Egyházában. c) *Hatalmat ad neki oldani és kötni.* Oldani és kötni (λύειν, δέειν; אסר, התיר) azonban az akkori nyelvhasználat szerint annyit jelentett, mint legalább is hiteles magyarázattal törvényre kötelezni, vagy a törvény kötelezése alól fölmenteni; pl. «Sammáj megkötötte, amit Hillel föloldott». A mai nyelvhasználatban is ezek a kifejezések jogi hatású ténykedéseket jelentenek: házasságot, békét kötni, szerződést kötni avagy fölmenteni, tilalmat föloldani.⁵

Nehézségek. 1. *A régi protestánsok* szerint Jézus Krisztus e helyütt nem Pétert teszi meg az Egyház alapjává, hanem vagy azt a *hitet*, melyet Péter ünnepélyesen megvallott az összes apostolok nevében, vagy épen *sajátmagát*, ama hitnek tárgyát. – *Felelet.* Erre a magyarázatra, amennyiben kizárólagos akar lenni, *a szöveg* nem nyújt semmiféle fogódzó pontot. A régiek még hivatkozhattak a görög és latin szövegben a Petrus és petra különbözőségére, és gondolhattak arra, hogy petra vagy Krisztus vagy a Krisztusban való hit, és Petrus Simonnak, Jónás fiának neve. De az eredeti arám szövegben mindkét helyütt csak kéfa, kőszál áll; a régi görög nyelvben is πέτρος, πέτρα egyaránt szerepel kőszál jelentésben. Tehát mindkét esetben ugyanaz a valaki a kőszál. És az összefüggés nem hagy kétséget az iránt, kire gondol az Üdvözítő mint Egyházának alapjául szolgáló kőszálra. Szavai Péterhez és kizárólag ő hozzá vannak intézve, amint kétséget kizáró módon kitűnik a szavak antitetikus (ellentételes) szerkesztéséből. Péter megvallja: Te vagy a Krisztus; Krisztus feleli: te meg kőszál vagy. Tehát ez a hely nem állítható párhuzamba ama szentjánosival,⁶ ahol az Üdvözítő az evangelista világos értelmezése szerint saját testének templomáról szól. Nem támogatja a régi protestáns fölfogást Szent Pálnak ez a kijelentése: «Más alapot senki sem vethet azon kívül, amely vettetett, mely a Krisztus Jézus»⁷; mert Krisztus az ő Egyházának csakugyan elsődleges és láthatatlan alapja (fundamentum principale); de ez nem zárja ki, hogy Péter, sőt vele egységben a többi apostol is az ne legyen⁸: másodlagosan és tőle való állandó függésben; épúgy mint az a tény, hogy Krisztus az igaz világosság, nem akadály arra, hogy alkalomadtán

¹ Mt 16,13–19.

² Mt 7,24 cf. Deut 18,30.. 32,4 Zach 1,16 Ps 26,5 39,3.

³ Ap 3,7; cf. Is 22,19–22 Ap 1,17–8 9,1 20,1.

⁴ Lc 11,52.

⁵ Cf. Mt 5,17–9 Jn 5,18 7,23 10,35.

⁶ Jn 2,19.

⁷ 1 Cor 3,11.

⁸ Eph 2,20.

apostolait is világhosszúknak ne nevezze.¹ Hisz Jézus Krisztus adományozásai isteni tevékenységek; amit tehát a teremtményeknek ad, azt maga is megtartja; amit a teremtmény által tesz, azt nem szűnik meg művelni ő maga is: teremtői módon, elsődlegesen, fő oksággal.

A régi protestáns értelmezés a Szentírás szavainak e határozott és világos értelmével szemben hivatkozik *szentatyákra*, kik ezt a helyet úgy értelmezik, hogy Jézus Krisztus az ő Egyházát arra a hitre alapítja, amelyet Péter itt megvall, vagy magára Krisztusra, akit itt Istennek vall.² Ámde az atyák ezzel az értelmezéssel nem akarják kizárni Szent Péter joghatósági főségét (l. alább). Azután pedig Péter hitét nem az Egyház valós főntartó alapjának tekintik, hanem a fői méltóság kiérdemlő okának. Ha pedig egyik-másik szentatya olykor nem beszél a kívánatos jogi szabatsósággal, ez a határozatlanság nem esik latba a Szentírásnak egészen világos beszédével szemben. A 4. századi atyák tétova beszédének magyarázata egyrészt az az igyekezetük, hogy az ariánusokkal szemben élesen kidomborítsák Krisztus istenségének és föltétlen egyeduralmának alapdogmáját; másrészt befolyásolja őket az Egyház mivoltáról vallott fölfogásuk, mely az Egyházat főként mennyei bölcseséget közvetítő és halhatatlanságra szentelő karizmás isteni küldöttnek nézi, és emellett elhanyagolja jogi szervezetének kidomborítását (a középkorban és különösen a 16. századi újítókkal szemben többnyire fordítva történt). De nagy tévedés volna azt gondolni, hogy az atyák a kérdéses helyet kizárólag vagy csak főként is Szent Péter hitére vagy Krisztusra értelmezték. Már Tertullian azt kérde: «Rejtve maradhatott-e valami is Péter előtt, aki az épülő Egyház szikla-alapjának van mondva és az Egyház kulcsait kapta?» Origenes utal arra, hogy «amikor Péter a nyáj legeltetésének legfőbb hatalmát kapja, és mint köszálra reája épül az Egyház, semmi más követelmény nem hangzik el vele szemben, mint a szeretet vallomása».³

2. Az újprotestánsok és tanítványaik, a *modernisták* nem tagadják e hely világos értelmét. Igy pl. O. Pfleiderer, a híres liberális racionalista protestáns azt mondja: «Az összes protestáns elkenési kísérletek ellenében nincs kétség benne, hogy ezen a helyen ünnepélyesen ki van mondva Péter primátusa».⁴ Hanem ők *kétségbe vonják hitelességét*. Szerintük ezt a helyet a római egyházban 150-200 között betoldották Szent Máté evangéliumába; belevetítik egy késői jogfejlődésnek eredményét a kezdetbe Jézus Krisztus szájába adják azt, ami történeti fejlődés műve, és így tekintélyi alapot akarnak adni annak, ami jogszokás erejével már általánosan el volt fogadva.

Felelet. A *szövegtörténet* erre a fölfogásra legcsekélyebb alapot sem ad; minden kódex tartalmazza ezt a helyet, és nincs szöveg kritikai kiadás, mely kétséget támasztana vele szemben. Történeti megfontolások meg lehetetlennek mutatják a betoldást. Ha a betoldás a második században történt volna, az atyáknak tiltakozniok kellett volna ellene, vagy legalább tétovázásuknak valami nyomára kellene akadnunk. De semmi ilyes; a montanista Tertulliannak a római püspök elleni harcaiban ez a kifogás nagyon kapóra jött volna; de nem él vele.⁵ 260-ig már eddig legalább 25 utalást lehet kimutatni, ami szövegtörténetileg érthetetlen, ha egy 150-200 között történt betoldással van dolgunk. Érthetetlen, volna, mikép fogadták el szó nélkül kivált az eretnekek és a keletiek. Továbbá, ha ez a szentmátéi hely római talajon keletkezett volna, hogyan kerültek bele azok a törölmetszett arámizmusok (bar-Jona, test és vér, oldani és kötni)? Ha ez a hely nem hiteles, de hitelesek a névváltoztatást

¹ Mt 5,14.

² Igy *Hilar.* Trinit. VI 36 k.; *Ambr.* Incarn. IV 32 k. V 34; *August.* in Ps 69, 4; *Leo M.* Sermo 2 in ass. sua; *Chrysost.* in Mt hom. 55 83; *Cyrl.* Al. Trinit. dial. 4; *Damascen.* Or. 21 in transfig. *August.* Retract. I 21; Sermo 76, 1.

³ *Tertul.* Praescript. 22. *Orig.* in Rom c. 6; cf. in Ex hom. 5, 4. Ugyanígy *Cypr.* Unit. Eccl. 4; *Cyrl.* Hier. Cat. 2, 19; *Cyrl.* Al. Thesaur.: *Chrysost.* in Ap hom 3 83; *Hieron.* Adv. Iovin. I 26; *Ambr.* in Ps 50, 30; *August.* Bapt. II 2.

⁴ O. *Pfleiderer* Das Urchristentum (1887) p. 518.

⁵ *Tertul.* Pudicit. 21.

elbeszélő helyek, rejtély marad a szokatlan névváltoztatás. Végül pedig érthetetlen volna, miért épen Péter nevére történt volna a betoldás, mikor erre sem jelleme sem apostoli tevékenysége nem nyújt elég alapot; aki nem megtörtént dolgot írt le, hanem az események után legalább másfél századdal konstruál, inkább gondolhatott Jánosra, Jakabra vagy az Úrnak valamely más rokonára, vagy, még inkább Pálra; de miért épen Péterre?

A racionalista protestánsok és modernisták *érvei* nem nyomósak: a) *Mc és Lc nem tartalmazzák ezt* a helyet. Ámde ezeknek az evangéliumoknak nem volt közvetlen céljuk miként Mt-nak az Egyház szervezetéről írni; továbbá a főként rómaiakból álló olvasók előtt óvatosság is parancsolta, hogy ne tárják föl a gyanakvó római hatóságok előtt az egyházi szervezet legféltettebb mozzanatát. Burkoltan eleget szólnak ők is Péter főségéről.¹ b) Ha Krisztus Pétert tette meg az Egyház fejévé, nem támadhatott volna később vita a tanítványok között arról, vajjon *ki nagyobb az Isten országában?*² De ez épen abban leli kielégítő magyarázatát, hogy az Úrnak Pétert annyira kitüntető szavai fölkeltették a tanítványok versengését. c) Ha Krisztus annyira kitüntette Pétert, mikép mondhatta kevéssel utóbb: *Távosszátán?*³ Ámde a főséggel nincs ellentétben a rendreutasítás. A főség hivatal, a rendreutasítás pedig a személynek szól; a főség hivatali jellege egyáltalán nem zárja ki a személynek később is megnyilvánuló gyarlóságát.

Ha jobban mélyére nézünk annak a törekvésnek, mely a Péter főségét hirdető helyeket ki akarja bökni az evangéliumból, nem történeti, szövegkritikai, vagyis nem szolid tudományos okokra bukkanunk, hanem önkényes föltevésekre, a negatív dogmatika tételeire, melyek alapján ezeket a helyeket kifilozofálják az evangéliumból: Péter egyházi fősége egyházi szervezetet és látható egyházi társaságot tételez föl; ám Jézus Krisztus nem alapíthatott Egyházat (248. lap); tehát nem lehetnek hitelesek azok a helyek, melyekben világos kifejezésre jut az Egyház krisztusi megalapítása és megszervezése, nevezetesen joghatósági fővel való ellátása. Megannyi ingyenes állítás!

3. Jézus Krisztus Péternek *ünnepélyesen átadta* a joghatósági egyházi főséget, mikor föltámadása után a csodás halfogáskor megtette az összes hívők főpásztorává. «Mikor azután megebédeltek, mondá Jézus Simon Péternek: Simon János fia, jobban szeretsz-e engem ezeknél (πλέον τούτων: jobban mint ezek szeretnek engem)? Felelé neki: Igen Uram, te tudod, hogy szeretlek téged. Mondá neki: Legeltesd az én bárányaimat (βόσκει τὰ ἀρνία μου). Ismét mondá neki: Simon János fia, szeretsz-e engem? Felelé neki: Igen Uram, te tudod, hogy szeretlek téged. Mondá neki: Legeltesd az én bárányaimat (ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου). Harmadszor mondá neki: Simon János fia, szeretsz-e engem? Elszomorodék Péter, hogy harmadszor kérdé őt: szeretsz-e engem, és felelé neki; Uram, te mindent tudsz; te tudod, hogy szeretlek téged. Mondá neki: Legeltesd az én juhaimat (βόσκει τὰ πρόβατά μου).»⁵ Ezekből a szavakból világos, milyen állást és milyen hatalmat adott Jézus Krisztus Péternek az ő Egyházában: Ő magamagát nevezte volt *jó pásztor*nak,⁶ aki életét adja juhaiért, aki teljes felelősséggel gondoskodik nyájáról, mely viszont föltétlen bizalommal és engedelmességgel tartozik neki; ilyennek volt megjövendő a Messiás már az ószövetségben, s ilyennek mondják az apostolok.⁷ Ebben a minőségben teszi meg Szent Pétert a maga helyettesének, még pedig minden megszorítás nélkül: minden irányú hatalmat

¹ Mc 1,36 3,16 16,7; Lc 22,31; Jn 21,15.

² Lc 22,24 Mc 10,35.45.

³ Mt 16,23.

⁴ Jól megokolt lectio varians szerint.

⁵ Jn 21,15–17.

⁶ Jn 10.

⁷ Jer 23,1–3 Ez 34; Heb 13,20 1 Pet 5,2–4.

ád neki (βόσκει, ποιμαίνει) minden rendű és rangú követői fölött (ἀρχία, προβάτια, πρόβατα). Amint az ígéretkor szikla-alappá tette hitvallása miatt, most megteszi pásztorrá szeretete miatt.

Nem lehet itt a régi és új *protestánsokkal* azt mondani, hogy Jézus. Krisztus ezekkel a szavakkal *visszaadja Péternek az apostoli méltóságot*, melyet hármaskrisztustagadásával elvesztett volt. Mert mindenekelőtt a Szentírásban semmi nyoma annak, hogy Jézus Krisztus hódolt Wiclif ama fölfogásának, mely szerint a halálos bűn megfoszt a hivatali méltóságtól. Ha Péter a krisztustagadásával elvesztette volna az apostoli méltóságot, akkor elvesztették volna a többiek is, mert ők is megfutottak, és így tettel ők is megtagadták Krisztust. De nem vesztették el sem méltóságukat sem Krisztus bizalmát, sem ők sem Péter; mert a föltámadt Krisztus ismételtelen megjelenésével tüntette ki őket, megadta nekik az apostoli küldést. Sőt magának Péternek külön is megjelent.¹ Itt is a mai racionalisták végső menedéke a hely *szentjánosi szerzőségének tagadása*, természetesen megint a szövegtörténeti alapnak minden árnyéka nélkül; csak azért, mert «a föltámadt Krisztusnak nincsenek már történeti szavai és jogérvényes rendelkezései» (Loisy és Schnitzer modernisták). Miért? mert «a föltámadás mint csoda nem lehet történeti tény, hanem csak a hitnek élménye». Ez már nem tudomány, hanem racionalista Credo, illetőleg Non-credo. Egyébként, ha ez a hely a második század második felében római talajon keletkezett betoldás, érthetetlen, miképp tudott mindjárt 200 után keleten és nyugaton egyetemes elfogadásra találni; továbbá miért kellett a betoldónak itt más képet használni mint a péteri főség ígéreténél, mely állítólag szintén abból a korból és abból a kultúrkörnyezetből való.

4. Szent Péter *gyakorolta* az egyházi joghatósági főséget. Az evangelisták fölsorolásaiban mindig első helyen szerepel az apostolok között; sokszor csak maga van megnevezve, a többi pedig gyűjtőnévvel van egybefoglalva: Péter és a vele valók, Péter és a tizenegy, Péter és az apostolok.² Péter ennek az elsőségnek tudatában intézkedik az ifjú egyházban: rendelkezik Mátyás megválasztásáról, pünkösdkor ő prédikál és ő védi meg apostoltársait, a főtanács előtt ő szól, Ananiás és Szafira esetében ő ítél, Szamariába Jánossal ő megy, az apostolok jeruzsálemi zsinatján ő mondja ki a döntő szót, az Egyházba ő veszi föl az első pogányokat.³ Figyelemreméltó dolog, hogy a három régi és igazi patriarchátus, Antiochia, Róma és Márk közvetítésével Alexandria, közvetlenül tőle származtatja magát.

Nehézségek. 1. Szent Péter a *leveleiben nem említi a főségét*. – De apostolnak mondja magát; s az ott elég volt; a hivatalos cím különben is későbbi idők terméke, és hiánya nem enged következtetést magára a dologra.

2. A *jeruzsálemi község* Pétert és Jánost «küldte» Szamariába⁴; Péter igazolta magát a jeruzsálemi hitközség előtt, hogy Kornelius századost fölvette az Egyházba.⁵ – Az effélék azonban csak azt bizonyítják, hogy Péter fősége dacára is testvér maradt a testvérek között, aki főpásztori hivatását igazán pásztori okossággal és az Úr Krisztus szellemében való szerénységgel gyakorolta. Hogy Pétert a többiek küldték, nem nyom: küldés és küldés között nagy különbség van; a királyt is küldheti a tanácsadója diplomáciai látogatásra, az orvosa fürdőre, anélkül hogy ebből a küldők felsőbbségére lehetne következtetni.

3. *Szent Pál* egyenlőnek tartja magát Péterrel: «Reám bízott a körülmetéletlenek evangéliuma, mint ahogy Péterre a körülmetélteké». Antiochiában szemtül-szemben ellenállott neki.⁶ – Azonban a) az *apostolság* tekintetében az apostolok csakugyan egyenlők

¹ Lc 24,36 Jn 20,19–22; Lc 24,34 1 Cor 15,5.

² Mt 10,2 18,16–27 Mc 3,16 16,7 Lc 6,14 8,45 9,32 18,28 Jn 6,68–9.

³ Act 1,15 2,14–41 4,19 5,1–11 9,32 15,7–11 10,28–48.

⁴ Act 8,14.

⁵ Thom I 43, 1 c.

⁶ Gal 2,7–9.11–14.

voltak; Péter csak a főségben válik ki fölöttük. S ezért az Egyház régóta mondhatja, hogy Péter és Pál az Egyház fejei (sohasem Pál egymagában, miként Péter igen sokszor!): Princeps clave Petrus, primus quoque dogmate (az igehirdetésben, mint aki egymaga többet fáradozott az evangéliumban, mint a többiek együtt) Paulus.¹ De nem egyenlők a kormányzói méltóságban, amint bőven kitűnik az előzőkből. *b)* Pál *antiochiai ellenállása* nem Péter egyházfői intézkedésének szól, hanem lelkipásztori magatartásának. S ha Pál szükségesnek tartotta Péter ellensúlyozására ezt a merész lépést, és szükségét érezte, hogy mint szokatlan merészséget igazolja a hívek előtt, megint csak arról tesz burkolt bizonyosságot, hogy Péternek különösen nagy tekintélye volt a hívek előtt. Különben nem szabad felejtetni, hogy a még fejledező Egyházban maga a főség is a keletkezés, fejlődés nyomait viseli. Továbbá az ősegyház még sokkal közelebb volt Jézus Krisztus korához, még sokkal élénkebben élt a hívők lelkében a láthatatlan főnek, Jézus Krisztusnak emléke és jelenléte, semhogy természetszerűen némileg háttérbe ne szorult volna a látható főnek szerepe és gyakorlati jelentősége.

Folyomány. *Az apostolok csak mint apostoli testület, vagyis csak Szent Péter fősége alatt egyesülten gyakorolhatták és viselheték azt a legfőbb egyházi elöljárói hatalmat, melyet Jézus Krisztustól kaptak* (fönt 2. szám). Jóllehet ugyanis minden egyes apostolnak közvetlenül az Úr Krisztustól van küldetése az evangélium hirdetésére és hitközségek alapítására, és ennek megfelelően mindegyik az apostoli kiváltságok birtokosa ([276. lap](#)), az Üdvözítő mégis kifejezetten Péter szikla-alapjára építi az Egyházat, tehát minden oszlopnak és falnak vele szerves összefüggésben kell állnia; neki teszi kötelességévé, hogy minden rendű és rangú hívének főpásztori gondját viselje, őt bízva meg, hogy a sátán agyarkodása idején a hitben erősítse meg atyjafiait.² Az apostoli egyház okmányainak tanúsága szerint az apostolok csakugyan az összegyűjtés érdekelt ügyekben nem külön-külön intézkednek, hanem Szent Péterrel egyetemben, vagy az ő utasításai értelmében. Természetes, hogy az apostoli kiváltságoknak ebben a korban a főség gyakorlására nem nyílik oly bőven tér és alkalom, mint az apostoli idők után.

Eszerint *a Krisztus rendelte egyházi joghatósági hatalomnak két alanya van, melyek egymástól különböznek értékben, de nem teljes szétválasztással (distinctio virtuali inadaequata): az egyik Szent Péter egymagában, a másik az apostoli testület, vagyis az apostolok Szent Péterrel együtt. Az apostoloknak mindenesetre volt joghatóságuk a tőlük alapított egyházak fölött, de nem Szent Pétertől függetlenül.*

Függelék. Jézus Krisztus úgy rendelkezett, hogy Szent Péternek mindig legyen utóda a világ végezetéig. *Hittétel. A vatikáni zsinat szerint «ki van közösítve, aki azt mondja, hogy nem magának az Úr Krisztusnak rendelkezéséből, vagyis isteni jogon áll, hogy Szent Péternek az egész Egyház fölötti főségben állandó utódja van.»*³

Bizonyítás. 1. a) Jézus Krisztus kifejezetten akarta, hogy *Egyháza fönmaradjon a világ végezetéig* ([248. lap](#)); tehát akarnia kellett, hogy fönmaradjon az alapja is, mely nélkül az Egyház épületének szilárdsága, egysége, tartóssága oda volna. Annyival inkább, mert világtörténeti szerepét az Egyház fejének a következő időkben, az Egyház nagyobb elterjedése idején és nagy viszontagságai között kellett igazán megmutatnia. Ha Szent Péter szikla-alapja van okul vetve azért a biztató reményért, hogy az Egyházon a pokol kapui nem vesznek majd erőt, akkor a szikla-alapnak védő és erősítő szerepe nem szünhetik meg ép akkor, mikor a pokol fölszabadult hatalmainak tervszerű és szívós támadásai tetőfokra hágnak. *b)* *A főpásztori tevékenység, melyet az Üdvözítő Szent Péterre bízott, felöleli Krisztus*

¹ Venant. Fortunat. Miscell. IX 2; cf. Denz 1091 A. Arnauld janzenistának azt az elvetett tételét, hogy Péter és Pál mindenben egyenlők voltak.

² Lc 22,31; cf. [332. lap](#).

³ Vatic. 4 cp 2 Denz 1825.

nyájának minden tagját; Péter, a gondos pásztor nem engedheti tévelygő juhokként bolyongani a későbbi nemzedékeket sem, melyek az eredettől való nagyobb távolság és az antikrisztusi történeti tényezők súlyosabb támadásai miatt jobban rászorulnak a pásztor vezetésére és oltalmára, mint az első hivek.

2. A *szentatyák* a legrégebb időktől kezdve hangsúlyozzák, hogy a kulcsok hatalmát az Egyház Szent Péterben kapta; tehát nemcsak az ő személyének szolt¹; és egyöntetű tanúzással hirdetik, hogy a római püspökben Szent Péter méltósága él tovább (88. § 2).

3. A *teológiai megfontolás* megállapítja, hogy illő volt Jézus Krisztusnak Egyháza számára állandó *látható főt* rendelni: a) Titokzatos testének ugyan ő a feje; azonban Egyházát látható társaságnak szánta (87. § 1), tehát gondoskodnia kellett, hogy őt helyettesítő és képviselő látható fő is kerüljön az élére. Mivel azonkívül az egyházi hierarchia a mennyeknek tükrözése (269. lap.) illő volt, hogy a mennyei hierarchiának szigorúan monarchiás jellege, Isten föltétlen egyeduralma tiszta kifejezésre jusson az Egyházban is. b) Jézus Krisztus az ő Egyházának alaptulajdonságává tette az *egységet* (87. § 4). Ám az egy fő az egységnek leghatékonyabb biztosítéka. Nem mintha az Üdvözítő az Egyház egységét másképp is nem biztosíthatta volna. Fői méltósága van olyan egyesítő erő, hogy arisztokrata vagy demokrata szervezet mellett is elérhette volna az egységet; de ha az Egyháznak egyszer az a rendeltetése, hogy a megtestesülés titkának történeti folytatása legyen, akkor legmegfelelőbbnek az a rendelkezés kínálkozott, hogy Krisztus földi jelenlétének és egységesítő szerepének is legyen földi látható folytatója. Merőben emberi természeti közösségekben is az egység igazi biztosítéka és jelképe mindig egy személy, illetőleg egy meghatalmazott.² Ámde az Egyház alakulásának törvénye a fölülről lefelé haladó épülés; tehát illő volt, hogy maga Krisztus, az Egyház épülésének felső elve gondoskodjék az egységnek az emberek között legmegfelelőbb szervéről.³

87. §. Az Egyház alaptulajdonságai.

Bartmann II § 139 146–152; *van Noort* 1, 1, 1 (12 ss.); 1, 1, 3; 1, 3, 2–5; *Pesch* I prop. 32 36–7; *Hettinger* 428 kk., 439 kk., 460–510; *Schanz* III § 4–7 9–10; *Pázmány* Ö. M. I 31–60; *Thom* III 8, 2–3; *Suarez* De fide IX 1–7; *Defensio fidei* I 7 12–18; *Billuart* Reg. 3, 2 3; *Berti* t. V lib. 4, 1–6. – *Bellarminus* De notis Ecclesiae; L. *Thomassinus* Traité de l'unité de l'Église 1686; A. *Möhler* Die Einheit der Kirche oder das Prinzip des Katholizismus³ 1925; R. *Söder* Der Begriff der Katholizität der Kirche und des Glaubens nach seiner geschichtlichen Entwicklung dargestellt 1881; A. *Seitz* Die Heilsnotwendigkeit der Kirche nach der altchristlichen Litteratur 1903; *Poulpiquet* La notion de la catholicité 1910; J. B. *Walz* Die Sichtbarkeit der Kirche 1924; J. *Pinsk* Die Kirche Christi als Kirche der Völker 1935; A. *Rademacher* Die Kirche als Gemeinschaft u. Gesellschaft 1931.

Alaptulajdonságok (proprietas essentielles) az Egyháznak olyan jellemzékei, melyek a Krisztus adta mivoltával közvetlenül adva vannak vagy belőle folynak, úgy hogy az Egyház nem lehet el nélkülök. Ebben különböznek az olyan vonásoktól, melyek az Egyház isteni lényegének nem szükségképes folyományai, és ezért nem is okvetlenül találhatók minden időben az Egyházon (esetleges vonások, proprietas accidentales). Az Egyháznak lényeges, vagyis alapvető tulajdonságai logikai egymásutánban: az Egyház tökéletes társaság (societas perfecta), látható társaság, egyetlen és szükségképes, egységes, egyetemes (una et catholica) és szent, fogyatkozhatatlan (indefectibilis) és apostoli. Ha a hittudósok *olykor többet vagy kevesebbet* sorolnak föl, annak oka nem tárgyi bizonytalanság, mert a dolog érdemére nézve teljes egyetértés uralkodik a hittudományban, hanem merőben módszerei vagy didaktikai megfontolások: némely alaptulajdonságot más címen vagy más összefüggésben tárgyalnak.

¹ *Tertul.* Scorpi. 3; *August.* in Jn 50, 12; 124, 5; *Agon. christ.* 30.

² *Thom* Gent. IV 76: unitatis congruentior causa est unuas quam multi.

³ Cf. *Vatic.* 4 prooem. *Denz* 1821.

Mi is az Egyháznak tökéletes társaság voltát már letárgyaltuk és a tévedhetetlenséget (a fogyatkozhatatlanságnak ezt a gyakorlatilag legjelentősebb mozzanatát) külön § tárgyává tesszük, hogy összetartozó dolgokat ne kelljen szétszakítani.

I. Az Egyház láthatósága.

Tétel. Krisztus Egyháza látható társaság. Biztos.

Már a *fraticellusok* szembeállították a láthatatlan és a látható Egyházat; utánuk *Wiclif és Hus* tanították az Egyház láthatatlan voltát,¹ és azóta az *újítóknak* alaptétele, hogy a Krisztus Egyháza láthatatlan; t. i. ezzel akarták igazolni kiválásukat és megfelelni arra a kérdésre: hol volt az Egyház Luther előtt. Azonban ép az újítók nem ragaszkodtak következetesen ehhez a fölfogáshoz. A *modern protestánsok* általában nem tagadják az Egyház láthatóságát, de kétségbe vonják krisztusi eredetét, és az Egyházat mint jogi társaságot a protestáns elvvel összeférhetetlennek tartják. Az Egyház tanítása burkoltan és kíséretkép kifejezésre jut ott, ahol szó esik az Egyháznak látható fejről és a látható papságról.²

Magyarázat. Az Egyházban megkülönböztethető mindenekelőtt az *isteni elem*, mely tárgyi és alanyi mozzanatokot ölel föl. *Tárgyiak:* az Egyház végső célja, mint a történet folyamán megvalósítandó föladat, t. i. a hivatottak teljes kegyelmi istenközössége; továbbá az ennek megvalósítására szolgáló természetfölötti javak: az evangélium és általában a kinyilatkoztatott igazság, a szentségek mint a kegyelem csatornái, a hierarchiás vezetés mint intézmény és törvény. *Alanyi mozzanatok:* az evangélium (és általában a kinyilatkoztatott igazság) által kiváltott hit, a szentségek útján közvetített kegyelmi élet a maga teljességében, a hierarchiás vezetésnek tartozó engedelmesség és szent fegyelem. Az alanyi mozzanatok emberi együttműködést tételeznek föl; s ezért bennük isteni elem csakis az a tény, hogy Isten akaratából a kegyelem támogatásával alanyiakká kell válniok. Az Egyháznak ez az isteni eleme, amint első tekintetre nyilvánvaló, közvetlenül Jézus Krisztustól ered; az alanyi mozzanat, illetőleg annak Isten részéről való biztosítása a Szentléleknek tulajdonított kegyelmi mű. Az Egyháznak ezt az isteni elemét, mely mint az abszolút isteni bölcseségnek és szentségnek közvetlen kifolyása nem látható, szokás az Egyház lelkének is nevezni. *A lélek láthatatlan.*

Az Egyház isteni javai emberek számára vannak rendelve; az Egyház lelke arra való, hogy embereknek közvetítse a természetfölötti életelvet. Az evangéliumot azért hirdeti az Egyház, hogy emberek hallgassák és fogadják el igaznak, és egyesüljenek aztán egy hitnek megvallásában; a szentségeket látható módon embereknek, látható szertartásokkal szolgáltatja; hierarchiája látható módon kiemelkedik a tagok fölött, és látható fegyelmi egységet teremt. Ezek a látható mozzanatok és emberek, akikből az Egyház áll, alkotják az *emberi elemet*, az Egyház testét. Hogy ez látható, azt senkisémet vonja kétségbe (*visibilitas materialis*). Az Egyház láthatóságának tétele azonban többet akar mondani. Egyfelől azt akarja jelenteni, hogy az Egyház mint társaság is látható (*visibilitas formalis*); azután pedig azt, hogy az Egyháznak lelke átjárja a testét, vele szubstanciás, lényegi egységben van; úgy hogy ha nem is kizárólag, mégis lényegében a testében érvényesül, és következésképp a testen is átragyog; pl. az egyházi tévedhetetlenség, a kegyelmi élet magában láthatatlan, azonban az Egyház testét formáló hatékonyságában láthatóvá válik. A tétel elsődlegesen azonban csak az Egyház formális láthatóságát akarja megállapítani; vagyis az Egyházat olyan társaságnak akarja föltüntetni, melyről meg lehet állapítani, hol van, kik a tagjai és kik nem tagjai. Más szóval a tétel kimondja, hogy az Egyház nem merőben kegyelmi közösség, mint a katarusok hirdetik minden korban, hanem jogi közület is.

¹ Denz 485 486 627.

² Vatic. 4 Denz 1821; Trid. 23 Denz 957 kk.

Bizonyítás. 1. A *próféták* szerint az Isten országa mint olyan megismerhető lesz: «Az utolsó időkben az Úr házának hegye szilárdan áll majd a hegyek tetején, és magasabb lesz a halmoknál; és hozzátódnak mind a nemzetek».¹ Az ószövetségi közösség, a zsinagóga mint az újnak típusa szintén látható jogi közösség volt; a körülmetélés mint a hozzá-tartozás föltétele és jele, papsága, a próféták föllépése, hierarchiai szervezete, szóval az ószövetségi üdvjavakat közvetítő összes tényezők láthatók voltak; sőt ilyeneknek vallja az Úr Krisztus is.²

2. *Jézus Krisztus* az ő Egyházát kifejezetten Péter látható szikla-alapjára építette; könnyen megállapítható látható szertartáshoz, a keresztséghez kötötte a belépést, más ugyancsak látható szertartásokhoz és érzékelhető föltételekhez a bennmaradást (bűnbánat, Eucharisztia, hit, a hitnek megvallása, hitszerű élet). Egyházáról azt mondja, hogy Isten országa, hegyre épített város, műveseket fogadó gazda, nyáj, akol, szérű, mely búzát és polyvát tartalmaz, háló, mely különféle értékű halakat fog, közösség, melyből ki lehet zárni valakit, világosság, melynek be kell világítani az egész földet.³

3. Az *apostolok* szerint az Egyház test, melynek sok a tagja, Isten temploma, nyáj; tehát miként az Üdvözítő, állandóan látható dolgokhoz hasonlítják az Egyházat. Továbbá megszervezik az egyes községeket, előjárókat rendelnek, tagokat vesznek föl,⁴ méltatlanokat kizárnak; a kegyelmet szentségi úton, látható módon szolgáltatják ki; tanúságot tesznek, hogy az Egyház a világosságával kezdi betölteni a földet; biztatják a hiveket, hogy az Egyháznak ezt a láthatóságát mozdítsák elő.⁵

4. A *hagyománynak* nagy gyakorlati tanúsága, hogy az eretnekeket kezdettől fogva kizárták és a skizmát élesen elítélték; ez szóba se jöhetne, ha az Egyház láthatatlan társaság volna. Már Szent Ignác hangsúlyozza, hogy a keresztény élet alapelve a püspök iránti engedelmség és az Eucharisziában való részesedés, tehát látható mozzanatok.⁶ Később különösen Ciprián a gnosztikusokkal szemben és Szent Ágoston a donatisták ellenében élesen kiemelik, és forma szerint is rendszeresen tárgyalják az Egyház láthatóságát.⁷

5. Ha az Egyház mint kegyelmi istenközösségre nevelő krisztusi intézmény nem volna látható, *nem tudna megfelelni a rendeltetésének*. Ha nem volna könnyen megállapítható, melyik a krisztusi tekintéllyel tanító, szentelő és vezető intézmény, nem lehetne teljes bizonyossággal megtalálni a kinyilatkoztatott isteni igazságot, kegyelmet és hierarchiai vezetést; s így teljesen célját tévesztette volna ezeknek a meghatalmazásoknak és a megfelelő tisztségeknek krisztusi megszervezése. Tehát az Egyház láthatóságának végelemzésben ugyanaz az oka, mint az Úr Krisztus láthatóságának, illetőleg megtestesülésének. Az örök Ige közvetlenül láthatatlan módon is beleereszkedhetett volna az egyes lelkekbe és szerezhettek volna nekik üdvösséget. Ha azonban tetszett neki emberként közelíteni a bukott emberhez és emberi tevékenységekkel szerezni számára váltságot, akkor természetes, hogy megváltó tevékenységének történeti folytatása és alanyi véghezvitele is csak látható Egyházban van biztosítva. A látható Egyház a látható Krisztusnak, tehát a megtestesülés titkának folytatása és folyománya; tagadása megkezdett krisztustagadás.

Függelék. Az Egyház tagjai. Minthogy az Egyház isteni és emberi elemből, testből és lélekből áll, az Egyházhoz való tartozás, az egyházi tagság akkor teljes, ha valaki az Egyház testének is lelkének is tagja. Ez pedig akkor valósul meg, ha a hitnek, a kegyelmi életnek és az

¹ Is 2,2–3 Mich 4,1–3 Mal 1,11 Dan 2,44.

² Mt 5,35 21,12 23,23 Jn 11,49 18,14.

³ Mt 18,17; 5,16.

⁴ 1 Cor 5,4 2 Cor 2,10.

⁵ Jac 5,14; 1 Tim 3,14–5 Rom 10,10.

⁶ Ign. Eph 3 4 Magn 6, 7; Trall 2, 3; Phil 3 4; Smyrn 8; Iren. Haer. V 20, 1; Origen. in Mt 24, 17.

⁷ Cypr. Unit. ecl. 5–6. August. in ep. Jn 1, 13; Lit. Petil. II 32 74; cf. Athanas. in Ps 88, 38; Chrysost. Hom. antequam iret in exil. 2 (M 52, 429); Ambr. in Ps 118 5, 7; Hier. in Is 9, 29.

engedelmességnek *hármias köteléke* (*vinculum symbolicum, liturgicum, hierarchicum*¹) köti az embert az Egyházhoz: «A hármias kötél nehezen szakad el».² A *hit* a természetfölötti élet alapja, és ép ezért a kegyelmi közösséghez, az Egyházhoz való tartozásnak alapföltétele. Így követeli az Úr Krisztus és így kívánják és tartják az apostolok.³ Az Egyház látható jellegének megfelelően ezt a hitet külsőleg is kell vallani.⁴ A *szentségi*, liturgiai köteléket Krisztus rendelkezése értelmében megalapozza a keresztség és teljessé teszi az Oltáriszentség.⁵ A *hierarchiai engedelmességet* szükségessé teszi az a tény, hogy az Egyház krisztusi tekintéllyel működő társaság. Jézus Krisztus és nyomán az apostolok sokszorosan követelik ezt az alárendelést az Egyház tagjaitól.⁶ Ha ez a hármias kötelék valamiben hiányos vagy laza, az Egyházhoz való tartozás sem lesz teljes. Ez két irányban történhetik.

Centripetális irányban, a teljes egyházi közösség felé haladnak a hitjelöltek (katechúmenusok), a megtérők, töredelmezők és mindazok, kik őszintén keresik az igazságot és kegyelmet. Ezeknek csatlakozása megkezdődött, de még nem vált teljessé. A *hitjelölteknek* az Egyházhoz való tartozása tekintetében a legtöbb hittudós joggal követi Bellarminusnak azt a nézetét, hogy azok csak képességileg és vágyban (*in potentia, in voto*) tagjai az Egyháznak, nem pedig tényleg (*actu*), mint azt Suarez tanította, akinek csak abban van igaza, hogy a hitjelöltek jogi viszonyba léptek az Egyházzal, de nem az Egyházban. Mindezek természetesen lélekben hozzátartozhatnak az Egyházhoz.

Centrifugális irányban haladnak azok, kik az Egyház közösségéhez hozzátartoztak, de vagy erkölcsi jellegű, alanyi eredetű eltávolodással, vagy inkább tárgyi, nem okvetlenül bűnös jellegű eltávolítás által lazították vagy szakították meg a hármias köteléket. Ezek

a) a formális, tudatos *eretnekek* (*haeretici formales*), akik a katolikus igazságnak egyes tételeit szándékkal megtagadják és tagadásukhoz makacsul ragaszkodnak. A nem-tudatos eretnekek (*haeretici materiales*): saját egyéni hozzájárulásuk nélkül a tévedésbe belesodródott néprétegek, a formális eretnekek utódjai. Az eretnekek végzetesen meglazították a hit kötelékét, és ezért már nem tekinthetők az Egyházhoz tartozóknak. Az Egyház már az apostolok ideje óta az eretnekeket elválasztotta a testétől; és ha visszatértek, külön szertartással vette föl őket. De mert a keresztség jellege rajtuk van, jogilag (de nem tényleg; különben a kárhozottak is az Egyháznak tagjai volnának) az Egyházhoz tartoznak, épúgy mint a szökevény katona is hadurához tartozik.

b) A *skizmatikusok*, még pedig elsősorban azok, akik erkölcsi lázadás által tagadták meg a hierarchiai alárendelődést, és azután az őket követő néprétegek. Ezek széttépik a hierarchiai köteléket, és ezért nem lehetnek már az Egyháznak tagjai, mint az Írás világosan megmondja⁷; azonban a történet tanúsága szerint megrongálják a másik két köteléket is, amint világosan és tanulságosan megmutatja a görög skizma.

c) A *kiközösítettek* az Egyháztól annyira távolodnak, amennyire a kiközösítés jogi hatálya terjed, amennyiben vagy csak a szentségek közösségéből vagy a hivek közösségéből vannak kirekesztve. Biztos, hogy az utóbbiak (régebben *excommunicatione maiore excommunicati*, ma: *excommunicati vitandi*) az egyházi közösségnek többé nem tagjai.⁸ Minthogy azonban a keresztség, bérálás, esetleg papi jelleg által ezeket a lelkeket Isten már visszavonhatatlanul

¹ Miként az Egyház hármias hatalmánál, itt is lehet szó redukciónról: pl. a liturgiai köteléket lehet és szokás megosztani a hit és szeretet köteléke között.

² Ecl 4,12.

³ Mt 16,16 Jn 17,20; Act 2,41 8,12.37.

⁴ Rom 1,8.11–2 6,17 Act 2,44 4,13 1 Thes 1,8 2 Jn 9–10.

⁵ Mt 28,19 Mc 16,16 Act 2,38 19,5 Rom 6,3 1 Cor 1,11 Eph 5,26.

⁶ Mt 16,18 18,17–8 Lc 22,32 Act 4,35 5,2 15,26 1 Cor 5,3. 7,1. 11,1. 2 Cor 2,9 7,15 10,8 13,10 Eph 2,20 4,11. 1 Thes 4,2 2 Thes 3,4 2 Pet 1,12 stb.

⁷ Mt 18,17 1 Tim 1,19; cf. Jn 15,12.17 Gal 6,9.

⁸ Cf. CIC 2261 2265.

magának foglalta le Jézus Krisztus titokzatos testének megépítésére, ezen a címen a kiközösítettek számára fönnáll a tárgyi kapcsolat és ennél fogva az alanyi kötelezettség a teljes közösség visszaszerzésére; annyival inkább, mert a kiközösítés elsősorban gyógyító jellegű: non ad eradicandum, sed ad corrigendum (August.). Az Egyháznak mint tökéletes társaságnak van joga (ad vigorem disciplinae pro bono communi) arra rászolgáló tagokat elválasztani a közösség testétől.¹ A zsinagóga is, az Egyház is ezt a jogot csakugyan mindig gyakorolta²; bár az igazságtalan kiközösítés lehetőségét III. Ince pápa nem tagadta.³

d) Szintén centrifugális irányban haladnak az Egyházzal szemben, *akik halálos bűnben vannak*. Ezek ugyanis elesnek az élők szentségeitől; kivált ha Szentlélek elleni bűnökben vannak, ha vétkezésük Isten elleni gyűlöletté, hitellenes lázadássá válik, vagy ha penitenciátlanság, a kegyelem javai iránti közömbösség, kétségbeesés vagy vakmerő bizakodás alakját ölti, hovatovább teljesen tönkreteszi a liturgiai köteléket, és kikezdi a hit kötelékét. Mindazáltal az Egyház jogi közösségétől, a testétől és következésképp a lelkének valamilyen éltető hatásától a legnagyobb bűn sem szakít el, amint azt tévesen tanították minden kornak katarusai, a montanisták, novaciánusok, donatisták, albiak, valdiak, Wiclif, Hus, a 16. századi újítók. Az Úr Krisztus ugyanis a leghatározottabban tanítja, hogy az Egyház nemcsak a tökéletesek társasága, hanem nevelő intézmény, arra hivatva, hogy a nagy bűnösöket is szentekké tegye a Szentlélek kegyelmében. Ezért az ő földjén a tiszta búza mellett van konkoly is, melynek az aratásig a búzával együtt kell felnőnie; a tisztítás és szétválasztás csak ezután jön; hálójában a jó halak mellett akad kivetni való hitvány is, az okos szűzek mellett találkozik balga is⁴; sőt valamennyinek imádkozni kell: Bocsásd meg a mi vétkeinket! A bűnösöket az apostolok sem tekintették az Egyházból kirekesztetteknek.⁵ Ugyanerre az álláspontra helyezkedett már Ciprián a novaciánusokkal és Szent Ágoston a donatistákkal szemben, akik katarus módon tanítottak.

Mivel az Egyház a Krisztusban való nagykorúságra nevelő intézmény, és mert az Egyházhoz való tartozást legveszedelmesebben lazítja a hitbeli és a szentségi kötelék ápolásának elhanyagolása, éppen napjainkban a gyóntatóknak különösen őrizkedniök kell attól a fölfogástól, mintha az Egyház csak igazak társasága volna, és mintha a gyónás csak jámborság ténye volna, és nem főként a nagy bűnösök mentőcsónaka; ezeket tehát nem elijeszteni, hanem az Úr Krisztus példája és szelleme szerint nevelni kell az Egyház szerinti életre.

2. Az Egyház egyetlensége és szükségessége.

Tétel. Jézus Krisztus Egyháza egy és az üdvözüléshez szükséges. *Hittétel. A IV. lateráni zsinat szerint* «egy az összes hivek egyetemes Egyháza, mely nélkül (extra quam) senki sem üdvözül.»⁶ Ezt *tagadták* a katarusok a középkorban és tagadják minden kornak racionalistái, kik a vallás terén is szélső individualizmust hirdetnek.

Magyarázat. Szükséges lehet valami azért, mert meg van parancsolva (necessitas praecepti); lehet szükséges azért, mert nélkülözhetetlen eszköz a cél elérésére (necessitas medii). A tétel kimondja, hogy Jézus Krisztusnak csak egy Egyháza van, és csak ez az egy Egyház van az üdvösség eszközeinek birtokában; tehát aki saját hibájából nem tartozik ehhez az Egyházhoz, nem üdvözülhet, épúgy mint nem éri el a partot, aki az egyetlen rendelkezésre

¹ Cf. 1 Cor 5,5 Mt 18,17 Tit 3,10; így az atyák közül már *Cypr.* Epist. 4, 4; *August.* Corrupt. et gr. 46.

² Cf. Luth. thes. 23, Wiclif th. 13, Hus 17, Quesnel 91 *Denz* 763 593 643 1441.

³ Innocent. III l. 2 ep. 61.

⁴ Mt 3 13 22 25.

⁵ Pl. 1 Cor 1,11 5,1 11,29–30 1 Tim 5,20 2 Tim 4,2 Tit 1,9 2,15 2 Tim 2,20.

⁶ *Denz* 430; cf. 714 1647 1677.

álló hajót nem használja, amint nem gyógyul meg az a beteg, aki betegsége egyetlen orvosságát nem veszi igénybe. Nem mondja a tétel, hogy az üdvözülés fogalmából következik az Egyháznak az üdvözüléshez való szükségessége (ez belső, eszközi szükségesség: *necessitas medii interna*) volna; hanem megállapítja, hogy Isten így rendelkezett. Üdvözülni ugyanis annyi, mint elnyerni az Istenben való teljes kegyelmi életközösséget. Minthogy az Isten szuverén úr a teremtményei fölött, egyedül ő rajta áll megszabni, mi úton-módon akarja magát a teremtménynek teljes kegyelmi életközösségre adni.

Bizonyítás. 1. Jézus Krisztus *csak egy Egyházat alapított*. Isten országát és nem országait hirdették a *próféták*, és azt valósította meg Krisztus (84. §). *Krisztus* egy főt rendelt, egy szikla-alapra építi Egyházát és nem egyházait, egy pásztorra bízta nyáját; kijelentette, hogy «egy akol leszen és egy pásztor»; ő maga egy szent szőlőtő, és valamennyi hívőnek vele élő egységben kell lenni mint venyigének.¹ Az apostolok az egyes hitközségeket egyháznak nevezik, de azokról nyíltan vallják, hogy Krisztus egy titokzatos testének tagjai, valamennyi együtt Krisztusnak egy jegyese.² A *hagyomány* tanúsága egyöntetű: a hitvallások kezdettől fogva csak egy Egyházat ismernek; az atyák mindjárt eleinte ismétlik és alkalmazzák az apostol szavait: «Egy test és egy lélek, amiképp hivatástok egy reménységre szól. Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség. Egy az Isten, és mindenek atyja».³ Ebben egyúttal jelezve van a *teológiai megokolás* is: Egy az Isten; tehát csak egy lehet a hozzá való alapvető viszony, a vallás (I 24); s csak egyféle az üdvrend, melynek lehetnek fokozatai, amint csakugyan voltak az üdvtörténet során, de nem lehetnek válfajai (14. §).

2. Ez az egy Egyház az *üdvözülés nélkülözhetetlen eszköze*. a) Sarkalatos katolikus igazság, hogy *Jézus Krisztus nélkül nincs üdvösség*; «A mi Urunknak a názáreti Jézus Krisztusnak nevében... Nincs üdvösség senki másban. Mert más név nem is adatott az embereknek az ég alatt, amelyben nekünk üdvözülnünk kellene».⁴ Maga Jézus Krisztus mondja: «Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem juthat az Atyához másképp, mint énáltalam».⁵ Hisz ez a megtestesülés és a Krisztus által történt megváltás értelme és velejárója. Ámde Jézus Krisztus az ő megváltó kegyelmének és általában megváltói tevékenysége gyümölcseinek letéteményesévé és sáfárjává az Egyházat tette meg (85. §). Következésképp az Egyház nélkül nincs üdvösség, extra Ecclesiam nulla salus. b) Ezt kifejezetten is *tanítja az Üdvözítő*; «Aki hiszen és megkeresztelkedik, üdvözül; aki pedig nem hiszen, elkárhozik». Aki az Egyházra nem hallgat, olybá veendő mint a pogány és a vámos; «aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg; aki pedig engem megvet, azt veti meg, aki engem küldött»; aki a tanítványokra nem hallgat, rosszabbul jár mint Sodoma és Gomorrha az ítélet napján.⁶ Ugyanígy tanítanak az apostolok. A legélesebben elítélik az eltérő tanításokat és szakadásokat: «Mindaz, aki eltér és nem marad meg a Krisztus tanításában, nincs annak Istene... Ha valaki hozzátok jön, és e tanítást nem hozza magával, ne fogadjátok be őt házatokba, még «üdvözlégy»-et se mondjatok neki.» Aki nem Krisztus országához tartozik, a sátán országából való.⁷

A *régi egyháznak* e pontban vallott hite kitűnik már gyakorlati magatartásából. Ha meggyőződésük szerint az Egyház nem volna szükséges az üdvösséghez, sem az evangélium terjesztésével járó fáradalmakat és veszedelmeket, sem a vértanuságot nem vállalták volna; semmiségekért és közömbös dolgokért az ember nem kockáztatja természeti kényelmét és

¹ Mt 4,17 10,7 13,3 16,18 Jn 10,16 11,52.

² 1 Cor 10,17 12,11.27 Eph 4,11–16 5,15; cf. Act 9,31–2 15 16,1 20,29.

³ Eph 4,4; cf. *Didache* 10, 5; *Iustin.* Dial. 63; *Cyprian.* Epist. 40, 5.

⁴ Act 4,12.

⁵ Jn 14,6; cf. 10,11.

⁶ Mc 16,15–6; cf. Mt 10,14–5 28,19 Jn 3,18 Lc 10,10. Mt 18,17. Lc 10,16. Mt 23,13–39 10,15.

⁷ 2 Jn 9–11; Tit 3,10 1 Cor 1,10 11,14–19 Gal 1,8 5,20 2 Pet 2,1; 1 Cor 5,5 1 Tim 1,20.

életét. Az eretnekségeket és szakadásokat a lehető legélesebben elítélik. Kijelentik, hogy aki az Egyház házából kimegy, vesztébe megy; aki az Egyházon kívül van, úgy jár, mint akik a vízözön idején Noe bárkáján kívül voltak és elpusztultak. Ismeretes Szent *Ciprián* mondása: «Nem lehet annak atyja Isten, akinek nem anyja az Egyház». Szent *Ágoston* azt mondja: «Üdvösségre és örök életre senki sem jut, ha nem Krisztus a feje. De Krisztus nem lehet senkinek feje, aki nem tartozik a testéhez, amely az Egyház».¹

Kérdés. Ha az Egyházhoz való tartozás az üdvösséghez szükséges, *miképp érvényesült Istennek egyetlen üdvözítő szándéka* Jézus Krisztus eljövetele előtt, mikor még nem volt Egyház, és miképp érvényesül azóta is azok számára, kiknek nem volt módjuk az Egyházhoz csatlakozni? – Erre a kérdésre nézve tény, hogy akik üdvözülnek, csak az Egyház által üdvözülhetnek; mert Jézus Krisztus az üdvözítő igazságot és kegyelmet az Egyházra bízta. Ebből természetesen következik, hogy aki saját hibájából kívül van Krisztus Egyházán, nem üdvözülhet. Azonban *Krisztus üdvözítő kegyelme és igazsága nincs a mindenkor látható Egyházra korlátozva* abban az értelemben, hogy rajta kívül semmiképpen nem érvényesülhet. Amint a nap fótoszférája messze a magján túl világít és melegít, amint a lélek messze a test határain túl érezteti a hatását, épúgy az Egyház feje, Krisztus az ő Szentlelkét messze az Egyház testén túl sugározta. Ennek következtében a krisztusi kegyelem és igazság részese lehet olyan valaki is, aki az Egyház testéhez nem tartozik hozzá. Itt mindazokra kell gondolni, akik centripetális irányban haladnak a teljes egyházi közösség felé, tehát a komoly, őszinte igazságkeresőkre is. Mindezekre azt lehet és kell mondani, hogy *lélekben és vágyban* (in voto) *tagjai az Egyháznak* (nem szabatos beszéd azt mondani, hogy az Egyház «lelkéhez» tartoznak; mert az Egyház lelke többet mond, mint ami meglehet pl. egy jóhiszemű eretneken; lásd [285. lap](#)). Az ilyen ember hasonlít a tékozló fiúhoz, aki teljes jószándékkal megindult vissza az atyai ház felé, tehát lélekben atyjához tér; azonban a köd és sötétség miatt egyelőre nem tud ráakadni a bejáratra. Az Üdvözítő csakugyan beszél olyan juhairól, melyek még nincsenek az akolban; Szent Péter tud a vízözön áldozatairól, kik üdvözülnek.² Hogy a vágybeli egyháziág üdvözít, azt a hagyomány is határozottan és állandóan tanítja.³

Ez a megfontolás elejét veszi annak a vádnak, hogy az egyedül üdvözítő Egyházzal szemben a dogma *türelmetlen, zsarnok, szeretetlen tanítás*. Ez a tétel ugyanis elvet mond ki, és nem konkrét helyzetekre alkalmazott gyakorlati megállapítást tesz. Megmondja, mi szükséges az üdvösséghez; de nem szól arról, ki üdvözül. S ép ezért nem mondja azt, hogy minden más hitű elkárhozik; hisz helyet enged annak a lehetőségnek, hogy a jóhiszemű pogány vagy eretnek vágyban és lélekben az Egyházhoz tartozik. Viszont azt sem mondja, hogy minden katolikus üdvözül. Ha ugyanis valaki tagja is a látható Egyháznak, lehet halálos bűn állapotában, és mint ilyen holt tag. A tétel mindenestre keményen hangzik és nem tűri meg az ellenkező tételt. De ez jellemzi az elveket és igazságokat általában: Az igazság nem tűr alkut és ellentétet. Ezért tételünk *elítéli a vallási közömbösséget*, illetőleg az elvi vallási türelmet (tolerantia dogmatica: «mindegy, ki milyen vallásban van, csak azt gyakorolja becsületesen»). Ez összeférhetetlen a jellemességgel, az Isten igazsága iránt tartozó hódolattal, a Krisztus megváltó tevékenysége iránti hálával és a vallás igazi javával; csak a szélső individualizmus talaján terem meg, s ott enyészettel fenyeget minden szilárd elvszerűséget a tudományban és minden igaz jellemességet az életben, és belső következetességgel istentagadásra és ezzel

¹ *Ignat.* Phil 2–4 7; *Tral* 6 7; *Iustin.* Dial. 35; *Iren.* III 3, 3; *Tertul.* Praescr. 37; *Cyprian.* Unit. Ecl. 6 16 17; *Epist.* 52, 24; 76; *Origen.* in Jos. hom. 3, 5; *August.* Unit. Ecl. 19, 49; *Civ. Dei* XVIII 51; in Ps 98, 14; *Sermo* 359, 8 *Bapt.* I 10, 14; a skizmák ellen: *Sermo* 71, 22, 36 k.; *Ep. Parm.* II, 11, 25; III 4, 20 *Lit. Petil.* III 3, 4; *Crescon.* IV 26, 33; 33, 40.

² *Jn* 10,16; cf. 11,52. 1 *Pet* 3,10.

³ *August.* *Epist.* 43, 1; *Bapt.* IV 22, 29; *Vera relig.* 25, 47; *Div. quaest.* 83, 44. Az Egyház ismételtelen elítélte a janzenisták rigorizmusát: *Denz* 1295 kk. 1379 kk. 1397 kk.; cf. 1647 1677.

teljes vallástalanságba visz, ha már nem belőle fakad. Ha ugyanis valaki elismeri, hogy van személyes abszolút Isten, a föltétlen igazság és szentség teljes Valósága, aki szuverénül uralkodik a világon, akkor azt is be kell látnia, hogy az embernek nincs joga (ha szabad akaratánál fogva meg is maradt a képessége) válogatni Istennel szemben, az általa előírt utakat elkerülni és saját szeszélyeinek dűlőin bolyongani.

De ez az elvi határozottság és megnemalkuvás vallja a *türelmet és szeretetet az egyes emberekkel szemben* (tolerantia civilis, politica), és a felebaráti szeretetet kiterjeszti a máshitűekre is.

3. Az Egyház egységessége, egyetemessége és szentsége.

1. **Tétel. Jézus Krisztus azt akarta, hogy az ő Egyháza egységes legyen. Hittétel.** Az Apostoli hitvallásban az «egy» Anyaszentegyházra teszünk hitet. A vatikáni zsinat szerint az Üdvözítő egy Egyházat alapított, mely a hitnek és szeretetnek kötelékével egy élő közösségbe fűzi az összes hívőket.¹

Magyarázat. A több elemből álló való akkor egységes, ha önmagában osztatlan; vagyis ha valamennyi elemét ugyanaz az egy kötelék tartja össze. Az Egyház egységét megteremti *három kötelék*: 1. A közös *hit* köteléke (*vinculum fidei*, v. *symbolicum*). A hit közös kötelékének megvalósulásához nem okvetlenül szükséges, hogy az Egyháznak minden tagja pontról-pontra kifejezetten higgye ugyanazokat a tanításokat; ez volna az *unitas fidei* materialis. Elég, ha valamennyien magukba vették a hitnek gyökerét; vagyis elismerik az Egyház tévedhetetlen tanító tekintélyét: *unitas fidei* formalis. Ebben a hitben mint magban avagy csirában (*virtualiter*) ugyanis benne van az egész hitrendszer (*burkolt hit*, *fides implicita*), melynek azonban lehetőség szerint kifejezetté is kell válnia, és az alapvető hitigazságokra nézve az is szokott lenni. Minden esetben szükséges aztán ennek a benső hitegységnek valamilyen külső megvallása is, mert az Egyháznak mint hitben élő társaságnak is láthatónak kell lennie.² De semmi alapja nincs annak a protestáns tanításnak, hogy a hit egységéhez elégséges az alapágazatokban való egység (fundamentalisták, P. Jurieux; [I 208](#)). Ezt a különböztetést ugyanis az Üdvözítő nem ismerte, és a föltétlen tekintélyű tanítótétel nélkül nem egység elve volna, hanem állandó Eris-almája; sohasem lehetne megegyezés arra nézve, mik az alapidogmák. 2. A közös *kormányzó tekintély* köteléke (*vinculum hierarchicum*) azáltal valósul, hogy a hívők elméletben és gyakorlatban egyaránt alávetik magukat a vezető Egyháznak. 3. A közös *istentisztelet* köteléke (*vinculum liturgicum*) azáltal jön létre, hogy az egységes hit a kormányzó Egyház egységes vezetése mellett egységes módon jut kifejezésre az egy igaz Isten tiszteletében, nevezetesen a lelki megszentelés közös eszközeinek (szentségek, szentelmények, áldozat) használatában.

Ez a hármasság *csirában* (*virtualiter*) megvalósul, mihelyt valaki az Egyháznak tagjává lett; és megmarad akkor is, ha aztán utóbb személyes tudatos magatartással nem érvényesíti, vagyis ha a hitet nem vallja, a szentségekkel nem él, a kormányzó Egyház vezetésének nem hódol; de nem is tesz ellenükre. Az azonban nem történhetné meg, hogy az Egyháznak valamennyi tagja ilyen magatartást tanúsítson, mert akkor megszűnnék a látható Egyház. A hármasság azonban megszűnik, mihelyt valaki tudatosan és szándékosan ellenük cselekszik; a formális eretnekek és szakadárok nem tartoznak az Egyház egységéhez.

Bizonyítás. Jézus Krisztus azért vállalta a megváltó kereszthalált, «hogy az Isten szétszórt gyermekeit egybegyűjtse.»³ Az Egyháznak célját főpapi imádságában így jelöli meg: «Hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te Atyám énbennem és én tebenned, úgy ők is egyek

¹ Vatic. 4 prooem. *Denz* 1821; cf. Pius IX. *Denz* 1685–7; Leo XIII. De unit. *Ecl. Denz* 1954–62.

² Cf. Rom 10,10.

³ Jn 11,52.

legyenek mi bennünk».¹ Amint a próféták megjövendölték az Isten országának egységét,² úgy az ő összes hasonlatai, melyekkel megvilágítja ennek az országnak mivoltát, a sokféle köteléssel élő egységbe fűződő sokaságnak képei: épület, királyság, lakoma, város, akol, nyáj, szőlőtő.³ Megjelölte az egység kötelékeit: egy hitet hirdetett⁴, és annak elfogadásától tette függővé az üdvösséget; egy főt és egy kormányzatot, egy keresztséget, egy bűnbánatot és eucharisztias ünneplést rendelt. Megteremtette az egység belső föltételeit: saját tekintélyét ruházta rá a kormányzó Egyházra, amely képesítve van tévedés nélkül hirdetni az evangéliumot (89. §), tehát képes megteremteni a hit egységét; az Egyház krisztusi tekintéllyel kormányoz, tehát követelheti vezetésének elfogadását és ennek következtében az egységes fegyelmi magatartást, sőt azt a merev meghódolás talajáról a nagy célokért hevülő lelkes együttműködés szférájába emelheti, és így a vinculum hierarchicum-ból csinálhat vinculum caritatis-t. Mindenekfölött pedig az egységnek legsajátosabb biztosítékául és világosan fölismerhető külső jelül az Egyháznak egy főt rendelt; Szent Péter nemcsak az Egyház szilárdságának, hanem egyúttal egységének is biztos alapja.

Az *apostolok* által alapított Egyházak ezt az egységet tényleg megalkották és fönntartották; az első pünkösöd óta a palesztinai egyházak folytonos kapcsolatban maradtak⁵; Szent Pál pedig a tőle alapított egyházakat összeköttetésben tartotta egymással és a jeruzsálemi ősegyházzal. Kifejezett tanításuk, hogy az egység kötelékei, nevezetesen a hit, keresztség és Eucharisztia egysége köti össze a hívőket: «Egy test és egy lélek, amikép hivatástok egy reménységre szól. Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség. Egy az Isten és mindenek atyja».⁶ Rámutatnak ennek az egységnek legmélyebb alapjára: az Egyház Krisztus titokzatos teste és jegyese⁷; óva intenek szakadásoktól, mint amelyek széttépik Krisztus egységes testét.⁸

Az *első keresztény századok* a helyzetek és szükségletek szerint megfelelően az egységnek hol ezt hol azt a mozzanatát emelték ki; de az egységet mint magátólértendő és alapvető követelményt ernyedetlenül hangoztatták a skizmával és eretnekséggel szemben. Az apostoli Egyház korában egy Szent Ignác, «az egység számára rendelt férfiú», mint ő maga mondja, hangsúlyozza a Krisztus titokzatos testének szellemi, illetőleg misztikai egységét⁹; az apologéták¹⁰ a gnosztikusokkal szemben kiemelik a hitbeli egységet, mely az apostoli utódláson alapul. Mikor a novaciánusok és donatisták, kik a hit kötelékét nem akarták megszakítani, a kormányzat kötelékéből akarták magukat kivonni, az atyák, különösen Ciprián (*De unitate Ecclesiae*) és Ágoston energikusan figyelmeztették őket, hogy a Krisztus Egyházához lényegesen hozzátartozik a hierarchiai egység is, melynek egyúttal a szeretet egységének is kell lennie.

A *teológiai megfontolás* megállapítja, hogy az egység az a szükségképes forma, melybe minden valóság belelép, mikor megvalósul. Az egység a valók transzcendentális tulajdonsága, úgy hogy minden való szükségképen egy. *Az egység az erőnek jele és föltétele*, s különösen az emberi közösségben az egyesítő mozzanatok (közös cél, közös eszmék, közös vezetés) erejének és rátermettségének biztos kritériuma, de egyúttal a sikeres tevékenység föltétele:

¹ Jn 17,11–23.

² Is 11,13 Os 1,11 Ez 37,12–24 Jer 3,18 30,4.9 Zach 14,9.

³ Mt 16,18 1 Tim 3,15; Mt 16,19; Jn 10,16.

⁴ Mt 28,18–20 Mc 16,5–7 1,8 1 Cor 1,10 Eph 4,5.13–4 Tit 3,10–11.

⁵ Gal 1,22 1 Thes 2,14.

⁶ Eph 4,4–5; cf. 1 Cor 12,13 10,16–7 Gal 1,8 1 Jn 2,22 4,1–3 Tit 3,10.

⁷ Eph 2,14 3,5–6 Heb 10,23 Jud 19.

⁸ 1 Tim 2,3 4,1 2 Tim 2,17 1 Jn 2,19 2 Pet 2,1.

⁹ *Ignat.* Eph 5; Phil 3, 3; Magn 13, Smyrn 1, 2; Tral 2

¹⁰ *Iustin.* Dial. 63; *Iren.* I 10, 2–3; IV 33, 7; *Hegesippus* ap. *Euseb.* Hist. Ecl. IV 30, 2 *Tertul.* Pudic.

«Minden magában meghasonlott ország elpusztul és ház házra omol». ¹ Az erőnek e jegyével és biztosítékával kell rendelkeznie mindenkifölött az Isten országának, mely arra van hivatva, hogy megvalósítsa a Teremtő és az eszes teremtmény közti szent egységet. Főadata ugyanis a teremtésben megvalósítani mindazt, ami a Szentháromságban ősképíleg kifejezésre jut: a többség és kölcsönösség legbensőségesebb egységét. Az Egyház egységének szervezeti biztosítéka az egyházi szervezet egysége a látható főben és a tévedhetetlen tanító hivatalban, misztikai biztosítéka pedig Krisztus titokzatos fősege és a Szentlélek éltető ereje. Szociológiailag az Egyház egysége nemcsak társasági, hanem ami több, mélyebb, termékenyebb: közösségi. ²

Ép ezért az *Egyház egysége nem jelenthet egyhangúságot*, merev mechanikai egyformaságot. Isten az élők Istene, és az Egyház a természetfölötti életnek letéteményese és közvetítője; a bölcsője fölött kigyulladt ezernyi pünkösdi lángnyelv hirdeti az egységének ölében élő gazdagságot; Isten országában számos lakás van, egét különféle ragyogású sok csillag ékesíti. Ezért a hit egysége nem zárja ki a hitigazságok földolgozásában és előadásában azt a változatosságot, melyet a különféle korok és teológiai iskolák meg irányok juttatnak kifejezésre. Az egyházi vezetés egysége, a hierarchiai egység nem áll útjában az egyes egyházi közületek (megyék és tartományok) viszonylagos önállóságának, és nevezetesen nem akadály arra, hogy a lelki vezetésben és a hierarchiai kormányzásban egyének és korok szerint különféle módszerek és pedagógiai irányok ne alakuljanak ki. A kegyelmi eszközök azonossága és az erkölcsi eszmény egysége nem zárja ki a liturgiai különbségeket, továbbá a változatosságot az erkölcsi szentségi eszmény megvalósításának ama színezésében és a vallási élet bensőségének ama fokaiban és alakjaiban, melyeket különösen a szentek élete mutat be példában.

2. *Tétel. Az Egyház egyetemes. Hittétel*, melyet már az Apostoli hitvallás kifejezetten hirdet. ³

Magyarázat. Az *egyetemesség* (egyetemes, catholicum; ebből a görög szóból καθ' ὅλον = az egész mentén) abban áll, hogy egy való a hatásaiban vagy szubstanciás mivoltában mindenütt ott van, ahol a hivatásánál fogva lehet. Egy közület egyetemességéről természetesen csak akkor lehet szó, ha egységes. Sokféle társaságnak sokfélesége nem mondható egyetemességnek. Az Egyház egyetemessége lehet *a) extenzív*, kiterjedésbeli, ha t. i. kitölti az időt és a teret, azaz ha mindig és mindenütt ott van; lehet *intenzív*, hatásbeli, ha minden embernek, minden állásnak, minden hivatásnak szól, ha minden vallási főladatot felölel és minden vallási igényt kielégít. Rendesen, és már Szent Ágoston óta csaknem kizárólagosan a térbeli kiterjedtségre szokás értelmezni az egyetemességet. De kár volna a keleti atyák által ⁴ oly szeretettel hangsúlyozott és kidolgozott intenzív egyetemességet kizárni akarni. *b) Az egyetemesség lehet tényleges* (aktuális) és csíraszerű, *képességi* (virtuális; szokás beszélni tényleges és jogszerű egyetemességről is, catholicitas iuris et facti). Az utóbbi akkor van meg, ha az Egyháznak megvan a hivatottsága és ereje ahhoz, hogy idővel tényleg egyetemes kiterjedést érjen. A tényleges egyetemességnek nem kell okvetlenül fizikainak lenni; vagyis nem kell felölelnie minden népet vagy épséggel minden egyes embert, hanem mint emberekből álló intézményeknél és társaságoknál általában, elég ha morális, vagyis ha annyira el van terjedve, hogy nagysága által mint a jóakarátú embert elterjedettségével is gondolkodóba ejtő hatalmas vallási közület jelenik meg a történelemben.

¹ Lc 11,17; cf. Mt 12,5.

² Lásd Schütz Szociális kötöttség és személyes szabadság (Őrség 13. szám) 1936.

³ Denz 4 7 14 44 54 86.

⁴ Cyril. Hier. Cat. 18, 23.

Bizonyítás. Az ószövetségi jövendölés a messiási országról megmondja, hogy valaha fel kell ölelnie az összes népeket.¹ Ilyennek akarta maga az *Üdvözítő* is az ő országát: «Elmenvén tanítsatok minden nemzeteket»; «az egész világon hirdetni fogják az országnak ez evangéliumát, bizonyoságul minden népnek. És akkor jön el a vég». «Tanuim lesztek Jeruzsálemben és egész Judeában, Szamariában és a föld határáig.»² Ez az egyetemesség azonban csak fokozatosan valósul meg: «Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz, mely kisebb ugyan minden magnál, mikor pedig felnő, nagyobb minden veteménynél, és fává lesz, úgy hogy az égi madarak eljönnek és ágai közt laknak».³ Az Egyház egyetemessége tehát *egyelőre virtuális, nem fizikai*;⁴ Krisztus gyülekezete kisdud nyáj, melyet ragadozó farkasok támadnak és csökkentenek, szakadások, aposztaziák, viszálykodások tépdésnek és gyöngítenek.⁵

Mennyi lesz valaha a hívők száma a hitetlenekhez viszonyítva, több-e mint a nemkeresztény, vagy legalább több-e, mint a felekezetek, erre nézve a kinyilatkoztatás nem nyújt elég fogódzó pontot. Hogy az Egyház valaha minden embert felölel, azt sokan («a tömeg», Maldonatus szerint «a legrosszabb írásmagyarázó») oktalanul kiolvassák az *Üdvözítő* szavaiból: «*Egy akol lesz és egy pásztor*».⁶ Ezek a szavak ugyanis az összefüggésben csak azt mondják, hogy a zsidók és pogányok közti válaszfal ledől, valamennyien egy országnak lesznek polgárai. Csak az bizonyos, hogy az *Üdvözítő* akarata és kifejezett szavai értelmében a krisztuskövetők száma magában mindig igen nagy lesz, és a természetszerűen szűkebb keretek közt mozgó kezdet után nem szorítkozik egy vagy egynéhány nemzetre, sem nemzetről nemzetre nem bujdosik (így a hittudósok általában M. Canussal és Bellarminussal szemben), hanem a nemzetek nagy többségére terjeszkedik ki, és végül is minden nemzetet felölel.

Már *Szent Ignác* az Egyházat katolikusnak nevezi; a 2. század végén pedig a katolikus már az Egyháznak állandó jelzője.⁷ A 4. században *Jeruzsálemi sz. Ciril* a belső, *Szent Ágoston* a külső, kiterjedésbeli egyetemességet hangsúlyozza a donatistákkal szemben, ennek a híres tételének szellemében: «Bizton ítélek a föld kerekéje: nem jók azok, kik elválnak a föld kerekéjétől (securus iudicat orbis terrarum bonos non esse, qui se dividunt ab orbe terrarum)», és a donatistákat reáérti: gondolják-e, hogy az igaz Egyház az a kicsiny zug, melyet ők foglalnak el?»⁸

Teológiai megokolás. Krisztus Egyháza az örök éltető igazság letéteményese, hivatva annak őrzésére és terjesztésére. Az igazság pedig minden időnek, minden népnek és minden embernek, minden állapotnak és igénynek szól; az igazság egyetemes hivatású; igaz világosság az, melynek meg kell világítania minden embert, aki e világra jó. Ezzel adva van az Egyház csíraszerű, virtuális egyetemessége. De az igazságnak, az örök Isten időtlen lányának van annyi hódító és toborzó ereje, hogy előbb-utóbb nagy számmal meg tud nyerni lelkeket. Hisz mi más a lélek, mint szem, mely világosságra nyílik, kéz, mely igazságért nyúl? Lehetetlen, hogy igen sok lélek ki ne nyíljék, ha megvirrad számára az igazság és élet napja. Még a tévedések is csak a bennük lappangó igazság-szilánkokkal tudnak hódítani. Ezzel

¹ Gen 12,3 18,18 22,18 24,4 28,14 Ps 2,8 11,10 49,6 71,17 85,9 Is 11,10 45,22–3 49,1,6 55,1–5 56,1–6 Mich 4,1–2 Dan 2,35.44–5 Mal 1,10–11.

² Mt 28,19–20 Mc 16,15. Mt 24,14; cf. Lc 24,47. Act 1,8.

³ Mt 13,31–2; cf. Mt 24,14 Rom 11,25.

⁴ De már az apostolok korában az evangélium «minden teremtménynek» volt hirdetve Col 1,23; cf. Rom 1,8 10,18.

⁵ Lc 12,32; Mt 24,12.24 Mc 13,20 Lc 18,8 1 Cor 11,19 2 Tim 4,3.

⁶ Jn 10,16.

⁷ *Ignat. Smyrn.* 8, 2; cf. *Martyr. Polycarp.* 8, 1; *Iren.* III 15, 2; *Tertul. Praescr.* 30.

⁸ *August. Ep. Parm.* III 24; *Epist.* 49, 3.

azonban adva van az Egyház tényleges egyetemességének szükségessége és egyben történeti reménye.

3. *Tétel. Az Egyház szent. Hittétel az Apostoli hitvallás értelmében.*

Magyarázat. A szentség alapvetőleg a szellemi valóknak az az állapota, melyben gondolkodásuk, gyakorlati magatartásuk, egész lelkületük megfelel az Istenben gyökerező és a Jézus Krisztusban teljeseedett valláserkölcsei eszménynek¹; fokai a közönséges és a hősi szentség. Ennek a tulajdonképeni értelemben vett, alanyi szentségnek megteremtésére szolgálnak (*analogiás értelemben*) a szent tanítások és intézmények mint szentségre vezető eszközök; azt jelképezni s részben elősegíteni, részben kifejezni vannak hivatva az Istennek külön szolgálatára szánt dolgok, személyek; ez a tárgyi, misztikai szentség (*sanctitas realis, passiva*). Az alanyi szentséget kinyilváníthatják bizonyos természetfölötti jelek: karizmák, csodák.

Bizonyítás. a) Krisztus Egyháza szent, mert szent az Alapítója (63. §). *Szent a célja.* «Szenteld meg őket az igazságban», kéri Krisztus az Atyát.² Az Apostol azt mondja: «Krisztus is szeretete az Egyházat, és önmagát adta érte avégett, hogy azt megszentelje és megtisztítsa a víznek fürdőjében az élet igéje által, és dicsővé tegye magának az Egyházat, hogy sem szeplő, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen».³ Szentek az *eszközei*: a tanítása, Isten örök igazsága, kegyelmi eszközei, szervezete, melynek neve nem hiába szent-kormányzat, hierarchia.⁴ b) Krisztus Egyháza nemcsak tárgyilag szent, hanem *alanyilag* is; nemcsak szentségre nevelni hivatott intézmény, hanem szentek egyessége is, amennyiben α) a keresztség által az összes krisztuskövetők képesítést és hivatást kaptak arra, hogy a szentségnek természetfölötti csíráját, a kegyelmet, mely a keresztséggel lelkükbe ereszkedett, kifejlesszék magukban. Ezért és ebben az értelemben az összes hívők szentek. β) Ez a kegyelmi szentségi adomány azonban egyúttal föladat is, vagyis a szó voltaképeni értelmében vett alanyi szentséggé is kell válnia. Ezt kimondják mindazok a helyek, melyek erkölcsi tökéletesedésre hívják föl a krisztuskövetőket. γ) A Szentlélek, mint az Egyház lelke átjárja a hívőket, és az Egyházat misztikai értelemben Krisztusnak szent és szeplőtelen jegyesévé teszi.⁵ c) *Mindig lesznek* az Egyházban föltűnő számmal, akik a közönséges szentségben élnek, vagyis állapotszerűen halálos bűn nélkül vannak; és mindenkor lesznek nem kevesen, akik hősi módon követik Krisztust: hatalmat adott nekik Isten fiaivá lenni, és valamennyit mint tulajdon testét ápolja és táplálja.⁶ Sőt a szentséget kinyilvánító karizmák sem hiányozhatnak soha egészen az ő Egyházában.⁷

De nem helyezi kilátásba, hogy Egyházának minden tagja szentéletű is lesz, mint azt a montanisták, nováciánusok, donatisták és általában a katarusok gondolták. Az ő Egyháza *vegyes test* (*corpus permixtum*; Szent Ágoston szerint), amint jelezte a konkolyról, a szüzekről, a méltatlan vendégről szóló példabeszédben.⁸ Előre megmondta, hogy az ő országában is lesznek botrányok, sőt nagy erkölcsi romlás, kivált a világ vége előtt⁹; és ezért Egyházának a papi hatalomban bűnbocsátó hatalmat is adott (107. §). Mindamellet mindig lehet az Egyházat a szent jelzővel illetni; mert egyrészt minden tagja szentségre van hivatva és tárgyilag képesítve, másrészt a bűnösök csak azért nem érik el az alanyi szentségnek

¹ Thom 2II 81, 8.

² Jn 17,1.

³ Eph 5,25–7; cf. Tit 2,4–5.

⁴ Mt 7,6 Jn 6,54–9 1 Tim 4,4–5 Act 20,28 1 Cor 1,2 4,11–3 Eph 5,26–7.

⁵ Eph 5,26–7 1 Thes 5,23 Heb 2,11 9,14 10,10–14 1 Pet 2,9 3,15 1 Jn 3,3.

⁶ Jn 1,12; Eph 5,29; cf. Jn 17,19 Mt 19,12.21 1 Cor 7,25.

⁷ Mc 16,15–8 Jn 17,22 1 Cor 12.

⁸ Mt 13 25.

⁹ Mt 7,21 18,17–8 24,12.

legalább közönséges fokát, mert kivonják magukat az Egyház szentelő befolyása alól. A magvető jó magot vetett földébe; konkolya «ellenséges embertől» van.¹

Ami a *szenthagyomány* szavát illeti, az apologeták az Egyház tényleges szentségéből vettek bizonyosságot pogányok és eretnekek ellen, és nem győzték magasztalni azt az Egyházat, mely élők anyja, a mennyei Egyház mása, Krisztus szeplőtelen jegyese. Ismeretes *Irenaeus*nak ez az összefoglaló kijelentése: «Ahol az Egyház, ott van a Szentlélek; és ahol a Szentlélek, ott van az Egyház és minden kegyelem». Az eretnekekkel szemben az Egyházat mint szenteket nevelő iskolát ünneplik; így különösen Szent Ágoston.²

A teológiai megokolást lásd 90. § 3.

4. Az Egyház fogyatkozhatatlansága és apostolisága.

1. Tétel. Az Egyház fogyatkozhatatlan. Hittétel.

Magyarázat. Az Egyház *fogyatkozhatatlansága* (indefectibilitas) két mozzanatot ölel föl: Jézus Krisztus Egyháza megmarad az idők végéig, s ez az *állandóság*, perennitas; még pedig lényegét tekintve változatlanul abban az alakban, amint ő megalapította, s ez a *változatlanság*, immutabilitas. Az Egyháznak a kinyilatkoztatott igazság változatlan őrzésében és hirdetésében való fogyatkozhatatlansága a *tévedhetetlenség* (89. §). Tehát a tétel értelmében látható Egyház mindig lesz a földön; továbbá az Egyház isteni eleme: az evangéliumi igazság és a kegyelem, annak eszközei: a szentségek és a szentségre vezető kormányzat, a hierarchia és annak alapszervezete mindig ugyanaz marad. De nem kell azt várni, hogy az Egyház változatlan marad mellékes dolgokban, minők az Egyház sorsa a történet folyamán, különféle nem krisztusi eredetű intézmények és mozgalmak föl- és letünése, az egyházi pedagógia irányai stb. Ezt a dogmát tagadták azok a közép- és újkori «*spirituálisok*», kik örök evangéliumot, vagy az Atya (őszövetség) és a Fiú (újszövetség) kora után a Szentlélek korszakát várták, vagy azt hirdették, hogy a péteri (katolikus), páli (protestáns) egyház után egy jánosinak (szervezet és jogi jelleg nélkül) kell következnie; ilyen újkori felekezetek voltak a quakerek, swedenborgiak, irvingiak. Természetesen tagadják az Egyház változatlanságát a racionalisták is, köztük a modernisták, kik Krisztus evangéliumát is, annál inkább Egyházát belerántják a történet sodrába.³ Velük szemben az Egyház többnyire téves nézetek elítélése alakjában védelmébe vette a tételben kifejezett igazságot.⁴

Bizonyítás. A *próféták* szerint a Messiás országának nem lesz vége; Istennek új szövetsége, melyet az emberiséggel megköt, örök érvényű lesz.⁵ Az *Üdvözítő* pedig biztosít, hogy Egyháza megmarad a világ végéig. Mikor tanítványait világgá küldi, biztosítja őket: «Ime én veletek vagyok a világ végezetéig». Szikla-alapra építi azt, hogy «a pokol kapui» (a halál, enyészet; vagy nagyobb valószínűséggel: az ördög támadásai) erőt ne vehessenek rajta.⁶ Itt az *Üdvözítő* kifejezetten csak Egyháza fennmaradásáról szól. De burkoltan bizonyosságot tesz változatlanságáról is; hisz mindig az *ő* Egyházáról beszél; ámde az *ő* alapításától lényegesen eltérő Egyház már nem volna az övé. Az *apostolok* hirdetik az Egyház fogyatkozhatatlanságát, mikor azt Jézus Krisztus testének mondják, tehát az *ő* kiválósága osztályosának tekintik. Az Egyház «örök szövetség», «rendíthetetlen ország», az igazság erőssége és oszlopa; arra való, hogy minden embert üdvözítsen, tehát addig kell fennállania,

¹ Mt 13,24–30.

² *Iren.* III 24, 1: Ubi Ecclesia, ibi Spiritus Dei; et ubi Spiritus Dei, illic est Ecclesia et omnis gratia. *August.* Sermo 214, 11.

³ Prop. 52, 53 63; *Denz* 2053 kk.

⁴ *Denz* 1501 1445 2052 2053 2063.

⁵ 2 Reg 7,12–16 Is 9,6–7 55,3 61,8 Jer 31,31–6 32,40 Dan 2,44 7,14 Os 2,19 Ps 71,5–7 88,36–9; cf. Agg 2,7.. Heb 7 8 Lc 1,32 Heb 12,27.

⁶ Mt 28,20; Mt 16,18; cf. 7,24 Jn 14,16.

míg vannak emberek.¹ Ez a lényegi változatlanóság azonban nem megáporodás és terméketlenség, hanem ellenkezőleg: az Egyház a hatalmas fává fejlődő mustármag, a kalászba szökkenő búzaszem, a testet átjáró kovász, a nagykorúság felé érlelődő Krisztusteste.² Az Egyházat Krisztus igéje irányítja és élteni, mely szellem és élet, és lassan-lassan bevezeti a hivatottakat az egész igazságba.³

Az atyák mélyen meg voltak győződve, hogy az Egyház alapítása az idők teljességébe esik; a világnap utolsó órájában jött, és ezért megmarad ennek az órának leteltéig, vagyis a világ végéig. Azt meg Krisztusnak az Egyházban való jelenlétéből igazolták, hogy az Egyház a lényegben meg nem változhatik. «Az Úr Krisztus a fejére kapta a kenetet (az Istenség kenetét), hogy romolhatatlanságot leheljen Egyházába», mondja már Szent Ignác. Hatalmas erővel szól ez a meggyőződés Szent Jánosnak számkivetése előtt mondott beszédében: «El ne tántorodjál az Egyháztól! Mert mi sem erősebb az Egyháznál. Magasabb az mint az ég, mélyebb mint a föld; sohasem öregszik meg!» Ugyanígy beszél Szent Ágoston: «Senki sem írhatja ki az égből Isten tervét; senki sem írhatja ki a földről Isten Egyházát».⁴

Az Egyház változatlanóságának mélyebb oka: Isten megingathatatlan bölcsesége Jézus Krisztusban a tökéletes és végleges kinyilatkoztatást adta (14. §), mely az Egyházban és az Egyház által valósul; főntartó ereje pedig Istennek gondviselő akarata, mely tud az Egyháznak az idők végéig létet biztosítani,⁵ ellentétes történelmi erők folytonos támadásai közepett is. Ez a biztató nagy igazság azonban nem adhat okot sem a tagoknak, sem különösen a vezetőknek az apostoli buzgóságban és éberségben való tágitásra; amint a gondviselés igazsága általában nem lehet jogcím vakmerő bizakodásra vagy tétlenségre (I 479); annyival kevésbé, mert az összegyháznak fennmaradását Krisztus ígéretei biztosítják ugyan, de korántsem az Egyháznak egy-egy nép körében való fennmaradását. A történelem igazolja az Üdvözítőnek azt a szavát is, hogy az ő országa elvétetik tunya, érdemetlen népektől és gondatlan pásztoroktól, és olyanoknak adatik, kik méltóbb gyümölcsöket teremnek.

Nehézségek. 1. Az ószövetségről is az volt jövendölve, ismételten is, hogy örökké fennmarad; s mégis az újnak adott helyet. – *Felelet.* Az ószövetség az Írás határozott tanúsága szerint átmeneti jellegű volt. Ami benne örök fennmaradásra volt szánva, azt Jézus Krisztus átvette az újba, és így tovább él az újszövetségben. Sőt a hívő Izrael lett az új Egyház zsöngéje és Krisztus örök országának örököse.⁶

2. Az ég alatt minden változik, az emberi dolgoknak ezt a közös sorsát Krisztus Egyháza sem kerülheti el. – *Felelet.* Ez a szélső relativizmus Herakleitos óta kísért. A komoly elmélés azonban megmutatja, hogy van változatlan lét, a föltétlen valóság, Isten (30. § 1.); és ezért elvben lehetséges és Krisztus ígérete következtében biztos, hogy ama változatlanóságnak időbeli tükrözése, a kinyilatkoztatott igazság és kegyelem rendje, az Egyház isteni eleme is lényegében változatlan marad. Sőt merőben bölcséleti szempontból szabad azt mondani: Ha nem volna a teremtett létben változatlan elem is, változásról sem lehetne szó; a változás ugyanis abban áll, hogy valami marad és valami mássá válik: quidquid mutatur, quantum ad aliquid manet, quantum ad aliquid transit.

3. Az egyháztörténet tanu rá, hogy az a közösség, mely elsősorban mondja magát Krisztus Egyházának, micsoda mély változásokon ment keresztül. Két áthidalhatatlan szakadék szeli át

¹ 1 Cor 12,12 Eph 1,22 4,13 Col 1,18; Heb 13,20 1 Cor 11,26; Heb 12,33 2 Cor 3,11.

² Mt 13 Jn 12,24; Eph 1,23 4,12 1 Cor 12,12.

³ Jn 6,63 16 1 Pet 1,23.

⁴ Ignat. Eph 17, 1; Chrysost. Hom. de captiv. Eutrop. 6; Hom. ante exil. 1 2; August. Epist. 43, 9, 27; in Ps 101, 2, 8; Ambr. in Ps 40, 30; Athanas. in Ps 88, 38.

⁵ Rom 8,31 Eph 5,25.

⁶ Rom 11,1.29.

az egyháztörténet útját: az egyik elválasztja Krisztust az apostoloktól, a másik ezeket a katolikus Egyháztól; sőt még ezen a két szeleten belül is lényegesen más az Egyház 30 60 90 130 190 körül (Harnack). – *Felelet.* Az Egyház összes lényeges elemeiről, nevezetesen tanításáról, melyet leginkább támadnak a liberális protestánsok és modernisták, ki lehet mutatni, hogy Jézus Krisztustól erednek; tehát a fölhányt változások nem lényegesek. Ezt részletesen igazolja a jelen dogmatikai tárgyalás is, mely ismételtén arra is rámutat, hogy a liberális iskolának ama tételei mennyire nem a történelemnek, hanem a negatív dogmatikának szülöttei.

2. Tétel. Az Egyház apostoli. Hittétel az Apostoli hitvallás értelmében.

Magyarázat. Az Egyház apostolisága abban áll, hogy az egyházi előljárók az apostoloknak törvényes utódai, és ennek következtében szerves folytonosságban vannak az apostolok egyházával; tanításai, istentisztelete, szentségei és meghatalmazásai lényegükben azonosak az apostoliakkal. Az apostoliságban tehát két mozzanat van: az apostoli eredet és apostoli folytonosság. Mindkettő az apostoli utódlásban gyökerez. Az *apostoli utódlás* (successio apostolica) értelmében az egyes mostani egyházak és egyházi előljárók folytonosságban vannak az apostolokkal mint azoknak törvényes utódai. Hogy azonban a mostani egyházi előljárók valósággal apostolutódok vagyis az apostoli meghatalmazásoknak törvényes örökösei lehessenek, ahhoz nem elég, ha egy-egy egyházi előljáró a jogos elődök szakadatlan sora által egy apostolnak utóda (successio et apostolicitas materialis), hanem az is kell, hogy ő is elődei is törvényes tagjai lettek legyen az apostoli testületnek; nevezetesen szükséges, hogy mind szerves összefüggésben legyenek az apostoli testület fejével. Lehetetlen ugyanis egy élő szervezet tagjának lenni akarni, és semmiféle valós összefüggésben nem lenni annak fő elemével, a fejével (apostolicitas formalis). Az apostoli utódlás biztosítja az egyházi előljáróságok *apostoli eredetét* (origo apostolica), amennyiben minden jelenlegi egyházi előljáró vagy közvetlenül törvényes módon elődök szakadatlan sora kapcsán apostolnak utódja, mint pl. az antiochiai, efezusi, jeruzsálemi püspök, vagy pedig közvetve; azaz egy az apostoloktól közvetlenül jóváhagyott előljárónak törvényes utódja (pl. a krétai püspök). Az apostoli utódlás egyúttal megteremti az *apostoli folytonosságot* az Egyházban, még pedig *a) a külsőt*, melynek értelmében a mostani Egyház még mindig ugyanaz, amelyet annak idején az apostolok szerveztek meg, és nem valami (ha mindjárt pontosan annak mintájára alakult) új Egyház; *b) a belsőt*, mely abban áll, hogy az egyházi tanítások, intézmények, kegyelemeszközök, meghatalmazások, más szóval az Egyház lelke, lényegükben azonosok az apostolokéval (apostolicitas doctrinae, societatis, cultus etc.).

Bizonyítás. Jézus Krisztus az Egyházat az apostolokra alapította; nekik adta a hármassal meghatalmazást, nekik tett ígéretet, hogy velük marad a világ végezetéig, nekik küldte a Szentlelket, aki megtanítja őket minden igazságra,¹ azaz segíti őket az általa hirdetett evangélium megfelelő megértésére. Gondoskodott róla, hogy ezek az apostoli meghatalmazások szerves jogi átadás útján az Egyházban fennmaradjanak, amennyiben apostolait olyan hatalommal küldte, amilyennel ő volt küldve az Atyától. *Szent Pál* szerint az Egyház rá van építve az apostolok alapjára²; *Szent János* látomásában a mennyei Jeruzsálem tizenkét alapkövére föl van írva a Bárány tizenkét apostolának neve.³

Az *ősegyházban* kezdettől fogva szilárd egyházi hierarchiás szervezetet találunk, melyben elv, előljáróktól hangoztatva és hívőktől elismerve, hogy itt az előljáróknak, nevezetesen a püspököknek olyan szerepük és helyzetük van a tanítás, istentisztelet és fegyelem körül, mint volt az apostoloknak, s olyan tekintély és tisztelet jár ki nekik, mint annak idején maguknak

¹ Mt 16,18 28,18–20 Jn 16,13 21,15–7.

² Eph 2,20.

³ Ap 21,14; cf. Act 14,20–22 1 Tim 1,3 Tit 1,5.

az apostoloknak.¹ Mikor a gnosztikusok titkos hagyományokra kezdtek hivatkozni saját tanításuk támogatására, Irén és Tertullianus annak rendje és módja szerint az apostoliságot állították oda mint az igazhitűség kritériumát: «Föl tudjuk sorolni azokat, kiket az apostolok püspökökké és utódjaikká rendeltek, egészen napjainkig; s azok olyasmit nem tanítottak és nem is ismertek, amit ezek itt (a gnosztikusok) regélnek».² Ezen a gondolon építi föl aztán Tertullianus az *elévülés* (praescriptio) zseniális érvét: az eretnekekkel szemben az Egyháznak nem kell bizonyítania a maga igazát; az apostoli folytonosság következtében az elévülés címén maga a tanításának jogos birtoklásában van; a bizonyítás kötelezettsége (onus probandi) az eretnekeket terheli. Ezt az érvet hangoztatta aztán Origenes is³; ezzel érvelt Szent István pápa Cipriánus szemben, Ágoston a pelagiánusokkal szemben,⁴ Lanfranc Berengárral szemben.

Ha a Szentírásban és az ősegyházban olykor mások is szerepelnek apostol néven, nevezetesen karizmás vándorprédikátorok, és az apostolok környezetéből való férfiak,⁵ meg kell gondolni, hogy ezek sohasem úgy jelennek meg, mint a tizenkettő, akiket az Úr Krisztus nagy ünnepélyességgel kiválasztott, főpapi imádságában az Atya által külön kiválasztottaknak jelentett ki, akik magukat az Egyház oszlopainak tekintették, és ép ezért az áruló Júdás helyett nagy körültekintéssel választottak új tagot maguk közé.⁶

A *teológiai megfontolás* azt találja, hogy az apostoliság biztosítja az Egyház számára a Krisztusba kapcsolódó történeti folytonosságot, és ennek következtében a történeti jelleget. Az a természetfölötti életre nevelő főiskola, aminek Krisztus szánta az ő Egyházát, nem szakadhat el azoktól a gyökerektől, melyekből állandó életnedvét kell szívnia. Nem bölcséleti iskola az, mely eszes tanítók találmányait terjeszti, hanem a felülről jött életet kell közvetítenie. Mint a természetfölötti világ küldöttje és megbízottja van beleállítva a történelembe magától Jézus Krisztustól, és ezért nincs benne helye a forradalmi újításoknak, alkotmányváltozásoknak, államcsínyeknek; hanem nyugodt szerves fejlődésben állandóan hordoznia és érlelnie kell magában történeti eredetének elemeit, amelyek egyben történeti hivatásának biztosítékai.

¹ *Didache* 15, 1; *Clemens Rom.* 42, 1; 44, 1; *Ignat. Smyrn.* 8, 1; 2, 3 etc.

² *Iren.* III 3, 1; cf. IV 26, 2.

³ *Tertul.* Praescript. haeret. 20 32 37 főként 34; cf. *Iren.* IV 33, 8; 26, 2; *Origen.* Princip. praef. 2.

⁴ *August.* Epist. Manich. fund. 4 5; c. Faust. XXXII 19; Ctra Iulian. II 34; *Nazianz.* Or. 21, 8.

⁵ 1 Cor 12,28; *Didache* 11, 3; Rom 16,7 1 Thes 2,7 1 Cor 4,6 2 Cor 8,23 Phil 3,25.

⁶ Lc 6,13; Jn 17,6; Gal 2,6–10; cf. 1 Cor 9,1 2 Cor 11,13; Act 1.